Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 9. septembra 1988
številka 36, letnik 47, cena 400 dinarjev

Slika: Miško Kranjec

Konec šole potrpežljivosti

Navzkrižja jugoslovanske družbene stvarnosti se v predjesenskem političnem obdobju kažejo predvsem v »čudovitih« enonacionalnih zborovanjih, v boju za ustavne spremembe po volji in meri Miloševićeve ambicije, ki je znal zelo jasno povedati, da bo Srbija republika, ali pa je ne bo. Glavna skrb Jugoslovanov (in strah pred prihodnostjo) je v političnem smislu, mirne vesti lahko trdimo, hotè skrčena na to, kakšna bo vesti lahko trdimo, hotè skrčena na to, kakšna bo prihodnja ustava, koliko bodo v Srbiji porezali peruti pokrajinama, ne pa v tem, kako dejansko ozdraviti bolno jugoslovansko gospodarstvo, prilagoditi socialistično samoupravno misel in prakso ter omogočiti ljudem človeka dostojno življenje na temelju sadov njihovega dela.

Ne zanikamo pomembnosti vseh vprašanj, ki so povezana s spremembami ustave, trdimo pa, da naj je videti še tako iztrgano iz ambienta jugoslovanskega žurnalizma, ki se ukvarja predvsem z nacionalnimi in drugimi predsodki, državnimi pristojnostmi in špekulacijami o moči in nemoči današnje vodilne politične srenje in še posebej oblikovalcev gospodarske politike, da postaja kruh za jugoslovanskega delavca zares bridka stvar. V srcu Evrope, sveta, ki se zdaj ne ukvarja več s težavami, kako prehraniti ljudi, se očitno jugoslovansko državno in politično vodstvo namesto z gospodarstvom, s prizadevanji za boljše delo, z modernizacijo in prestrukturiranjem, ki naj bi omogočilo ljudem vstop v 21. stoletje, ubada z razpravami o pristojnostih in svoji nemoči. Plače jugoslovanskega delavca skorajda ne bo mogoče več meriti v tuji valuti. Akumulacija gospodarstva je le igra s številkami. Leto 2000, kot vse kaže, pričajujemo s težavami, in da bo tragika še večja, stopamo v zadnje desetletje tega tisočletja s socialnim kruhom. Kot na dlani je jasno, da se je nekdo v tej državi ponovno uštel. To velja seveda za zvezno vlado z Mikulićem na čelu, ki je čez noč podaljšala veljavo, resda ne uzakonjeno, stopnji ciljne inflacije, in končno, po mnenju ministra zvezne vlade dr. Rada Bohinca, menda spoznala, da je sedanji zakon o plačah ena izmed hudih zavor za tiste, ki dobro gospodarijo. Mikulićeva vlada je spet potrebovala precej časa za to spoznanje. Aplavza si menda za uveljavljanje protržnih elementov jugoslovanskega gospodarskega sistema ne zasluži. Ostaja plehka predvsem pri obljubah, da bo mogoče čez nekaj časa opaziti vidnejše rezultate njene politike. Toda sama sebe spravlja v neverjeten položaj, kajti stabilizacijo se gre samo z osebnimi dohodki, z osebno porabo, ta pa je zdaj na dnu evropske lestvice.

Stavke, ki jih je vse več, izražajo poleg socialne note delavskega gibanja še kaj več. Izražajo jasno zahtevo, da ne gre samo za nižjo ceno kruha in še manj za socialni kruh, ki je »zagospodaril« v jugoslovanski stvarnosti, temveč za zahtevo po delu in ustreznem vrednotenju sadov tega dela. Delegati v zvezni skupščini so pred jesenskimi zasedanji prejkone v hudem precepu. Miklićevi vladi so dali bianco zaupnico za vse poteze protržnega ravnanja, vendar mu hkrati dovolili, da skrajno netržno in gospodarsko nesmotrno ravna na področju splošne porabe, še posebej proračunske. Brez dvoma nosi pri tem dobršen delež krivde tudi Šinigojeva vlada v Sloveniji, ki je na ho-ruk »prepričala« delegate republiške skupščine za rebalans proračuna.

Res je po neki definiciji politika umetnost možnega, vendar to »možno« opazovati v šolah, ko se otroci odpovedujejo malicam in kosilom, ko morajo ljudje čakati v vrsti za socialni kruh, ki ga že tako in tako prej odpeljejo v nekatere družbeno potrebne ustanove, ni drugega kot polom, ki mu botrujejo jugoslovanski politiki starega kova, ki so znali zmeraj le s socializacijo premagovati težave v umetnostni možnega.

Marjan Horvat

IZ VSEBINE:

Lani je Slovenija presegla obveznosti do kosovskega gospodarstva

TU IN TAM SE KAK PRISPEVEK ŠE VEDNO »IZGUBI«

Iz RS ZSS

DOGOVOR O UGODNEJŠEM NAKUPU OZIMNICE

S tiskovne konference vodstva slovenskih sindikatov

STABILIZACIJO SE »IGRAMO« SAMO PRI PLAČAH

Regionalni posveti:

na Gorenjskem:
ZDAJ SO NA POTEZI SINDIKALNA VODSTVA
na Dolenjskem:
ZMRAZI ME, KO SLIŠIM ZA SOCIALNI KRUH
v Pomurju:
ZA PREPIH MED SINDIKALNIMI FUNKCIONARJI

Delavci kranjske Iskre Telematike so (spet) stavkali

NEZAUPNICA SINDIKATU, VODSTVU IN MORDA ŠE KOMU

Mnenja

ALI IDEJA SOCIALIZMA RES ZAHAJA

»(Ne)odvisni sindikati«

»Krizne razmere so plodna tla za najrazličnejše pobude, za različne oblike samoorganiziranja, ki pogosto uporabljajo demagoške metode za rušenje sedanjega sistema, ki pada na izpitih. Ena takih pobud, ki se je porodila v glavi (vprašanje je, ali res samo v njegovi) ptujskega mladeniča Rastka Plohla, zaposlenega v mariborski Hidromontaži, in njegovega prijatelja Fredija Jakopa, dijaka srednje šole je tudi ustanovitev neodvisnih sindikatov. Na prvi seji novoizvoljenega predsedstva občinske konference ZSMS v Ptuju je prišel z njo na dan. Toda člani predsedstva so menili, da to pač ni tako enostavno, in so pobudo zavrnili. No, nadobudni mladenič ni vrgel puške v koruzo in je na tretjo sejo prinesel pisni predlog, nekakšen poziv javnosti, v katerem je zapisano, da delovna skupina pri občinski konferenci ZSMS v Ptuju poziva vse delovne ljudi, upokojence, brezposelne, študente, kmete, srednješolce... naj se pridružijo ustanovitvi neodvisnih sindikatov. Torej, poziv za ustanovitev nekakšne nove stranke, kajti nikjer na svetu niso v sindikatih kar vsi državljani po vrsti.

Potem se je avtor lotil prepisovanja programa zveze sindikatov in nedomišljeno dodal nekaj ciljev, ki naj bi jih imeli neodvisni sindikati. Po njegovem mnenju (čeprav se sedaj za predlog postavlja delovna skupina v kateri so med drugim še predsednica OK ZSMS, novinarka ptujskega Radio-Tednika Darja Lukman – nekaj časa je poročala s sej občinskega sindikalnega sveta, pa študent tretjega letnika ene mariborskih visokih šol Peter Vesenjak, upravnik mladinskega kluba – denar zanj so prispevali tudi ptujski sindikati – Stanko Žunec in Aleksander Belza) naj bi kar čez noč poskrbeli za plače, pokojnine, štipendije, zmanjšanje davkov, otroške dodatke in se borili za zaščito zaposlenih pred krivicami in nepravilnostmi nadrejenih delodajalcev. Omenjajo še skrajšanje delovnega časa na 40 ur tedensko, pa podaljšanje porodniškega dopusta, skratka večino tistega, kar že nekaj časa bolj ali manj uspešno počne zveza sindikatov in kar je zakonita pravica delavcev.

Metode delovanja so prav tako prepisane, zanimivo pa je, da se v nasprotju z znanim stališčem mladinske organizacije zavzemajo za veliko profesionalizacijo, ki naj bi jo financirali iz članarine.

Iz približno stran in pol dolge pisarije se vidi, da so to pobudo »ustvarjali« mladeniči, ki ne poznajo proizvodnega dela, ki zavestno ali ne, nočejo poznati naporov sindikatov za spreminjanje razmer, za delavske interese in prenovo v delovanju. »Lahko je biti pameten z novimi idejami«, meni sekretar OK ZSMS iz Ptuja Vlado Fridl (na to funkcijo je prišel iz Agisa, kjer je delal v proizvodnji in bil tudi predsednik ene izmed osnovnih organizacij sindikata). Toda, spraviti v življenje take ideje, je težko. Predsedstvo mladinske organizacije v Ptuju se ni strinjalo s pobudo, zato se je delovna skupina »odločila« za bojni posvet pri predsedstvu ZSMS v Ljubljani. Epilog tega posveta nam še ni znan, toda dejstvo je, da je sestavni del prenove delovanja zveze sindikatov tudi pomladitev kadrov, predvsem s strokovnjaki. Najbrž ne takšnimi, kot je Rastko Plohl...

Sašo Novak

Stavke so podaljšale počitnice

Republiški odbor sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi SR Hrvaške je pred časom sprejel pobudo, da v vseh šolah sosednje republike učitelji 5. septembra za 20 minut ustavijo delo. S takšno simbolično stavko naj bi opozorili na nezadovoljivo reševanje dobro znanih problemov, ki so se nakopičili v tej družbeni dejavnosti. Napoved je prerasla v daljše prekinitve dela, saj je starše in otroke prve šolske dneve »presenetil« val napovedanih stavk učiteljev v osnovnih in srednjih šolah. V nekaterih šolah, denimo na Reki, v Vodicah, Novi Gradiški in Slavonskem Brodu, so po krajših stavkah nadaljevali pouk, ponekod drugod, pa so stavko podaljšali z utemeljitvijo, da bodo počakali na izpolnitev zahtev po izboljšanju materialnega položaja pedagoških delavcev. V Zagrebu se je pouk sicer začel normalno na vseh šolah, vendar učitelji trdijo, da po 1. oktobru ne bo pouka, če jim do konca tega meseca ne bodo zvišali plač.

V republiškem sindikatu dejavnosti so se za napovedane in izvedene stavke odločili predvsem zaradi ponižujoče nizkih plač, ki v sosednji republiki močno zaostajajo za povprečjem delavcev v gospodarstvu in nekaterih drugih družbenih dejavnostih. V zahtevah so jasno poudarili, da učitelji hočejo enak položaj, kot ga imajo delavci v drugih dejavnostih, da je potrebno prerazdeliti narodni dohodek v korist teh družbenih dejavnosti, ne pa, da se povečuje proračunska poraba, kot se to dogaja zdaj. Še najbolj pomembna pa se zdi zahteva, da je vzgojo in izobraževanje naposled in za vselej treba nehati jemati kot porabo. To področje mora v družbi veljati za dejavnost v vlogi razvoja, torej mora biti temeljna proizvodna sila, kar je v razvitem svetu že vrsto let.

Zanimivo je, da so hrvaški učitelji ob napovedi stavke glasno opozorili na številne nepravilnosti v družbi, ki posredno slabijo njihov položaj in v ničemer ne pomagajo izboljševati sedanjega stanja. Zelo veliko denarja se razmetava za neumnosti. Zakaj na primer potrebujemo pri nas 170.000 službenih avtomobilov in 300.000 voznikov zanje, katerih letno vzdrževanje stane toliko, kot stroški stalnega sestava JLA, kolona 16 kilometrov službenih vozil v Črni gori pa požre vso akumulacijo gospodarstva te republike. Mar v resnici potrebujemo tako veliko različnih ustanov, teles in komisij na vseh ravneh – pravo džunglo organov in organizacij, ki porablja zelo veliko denarja, njihova učinkovitost pa je slaba. Od 6,8 milijona zaposlenih državljanov jih »dela« v administraciji 2,5 milijona, kar pomeni velikansko breme za gospodarstvo. Samo na Hrvaškem so lani za službena potovanja v tujino porabili toliko deviz (okoli 40 milijard dinarjev), kot znaša celotni priliv od turizma. V oči bode tudi podatek, da predsedstvo SFRJ kupuje štiri najsodobnejše mercedese, od katerih stane vsak kar 200.000 nemških mark. To je vsota, za katero bi lahko uvozili dovolj sestavin za izdelovanje vseh zdravil, ki jih potrebujemo.

Učitelji zahtevajo odpravo takšnih in številnih podobnih anomalij v naši družbi, kajti svojega humanega in svetlega poslanstva ne morejo več opravljati. Pri tem ne gre samo za bedne plače, temveč predvsem za to, da otrok ne morejo več učiti o tem, kako lepo bodo živeli v naši samoupravni socialistični družbi. Otroci znajo poslušati in sami sklepati, razen prvošolčkov, pa tudi brati, in si sliko prihodnosti lahko narišejo kar sami.

S. N.

Blažitev posledic suše

Letošnja suša je občutno prizadela vse kmete, še posebno pa živinorejce, saj jim je pobrala kar 40 odstotkov pridelka. Zato so se v republiškem komiteju za tržišče in splošne zadeve odločili, da takoj sprostijo 40 tisoč ton krmil iz republiških tržnih rezerv. S takšnim posegom naj bi vsaj nekoliko omilili težave živinorejcev, obenem pa ta korak pomeni tudi prispevek k ustalitvi cenovnih razmerij med krmili in prirejo ter zagotavlja, da se kljub suši stalež živine v Sloveniji ne bo zmanjšal.

Čeprav škoda, ki jo je povzročila suša, še ni dokončno ugotovljena, prvi podatki kažejo, da bo v Sloveniji zmanjkalo okoli 200.000 ton koruze. Samo do konca leta naj bi zmanjkalo, kot je povedal predsednik komiteja Alojz Klemenčič, okoli 70 tisoč ton. Od pretekle srede naprej so sprostili iz republiških rezerv 30.000 ton koruze in 10.000 ton drugih krmil, kot so tapioka, sojine, repične in sončnične tropine. Te količine naj bi zadostovale za najnujnejše potrebe živinorejcev, preostal primanjkljaj pa naj bi pokrili podobno kot oktobra.

Intervencija bo po mnenju članov komiteja nekoliko pripomogla k zniževanju stroškov v reprodukcijski verigi pa tudi k splošnemu zmanjševanju cen. Zaradi suše zdaj pridelovalci koruze zahtevajo za kilogram od 550 do 650 dinarjev. K tej ceni je potrebno prišteti še 50 dinarjev na kilogram za prevozne stroške, saj slovenski živinorejci velik del koruze kupujejo v sosednjih republikah, predvsem v Vojvodini in na Hrvaškem. Cena koruze iz rezerv naj bi bila nižja od tekoče tržne cene, predvsem pa regresirana. Višino regresa določa Samoupravna interesna skupnost za pospeševanje pridelave hrane in zagotavljanje osnovne preskrbe Slovenije. Kolikšen bo, še ni znano, vendar bo odločitev sprejeta v kratkem.

V republiškem komiteju pa so se zavzeli tudi za to, da bi del primanjkljaja v proizvodnji krmil nadomestili z uvozom. Koruza na svetovnem trgu je cenejša (okoli 450 dinarjev za kilogram), le zvezna vlada bi morala odpraviti uvozne dajatve, ki jo močno podražje. Dodatno pa naj bi uvozili tudi tapioko, ki lahko v precejšnji meri nadomesti (do 30 odstotkov) koruzo v prehrani živine in je poceni. Za odpravo vseh posledic suše pa bo morala vlada sprejeti še nekatere ukrepe, predvsem v posojilno-denarni politiki, kajti živinorejci trdijo, da sedanje cene mesa vzdržijo le 550 dinarjev stroškov za kilogram krmil.

S. N.

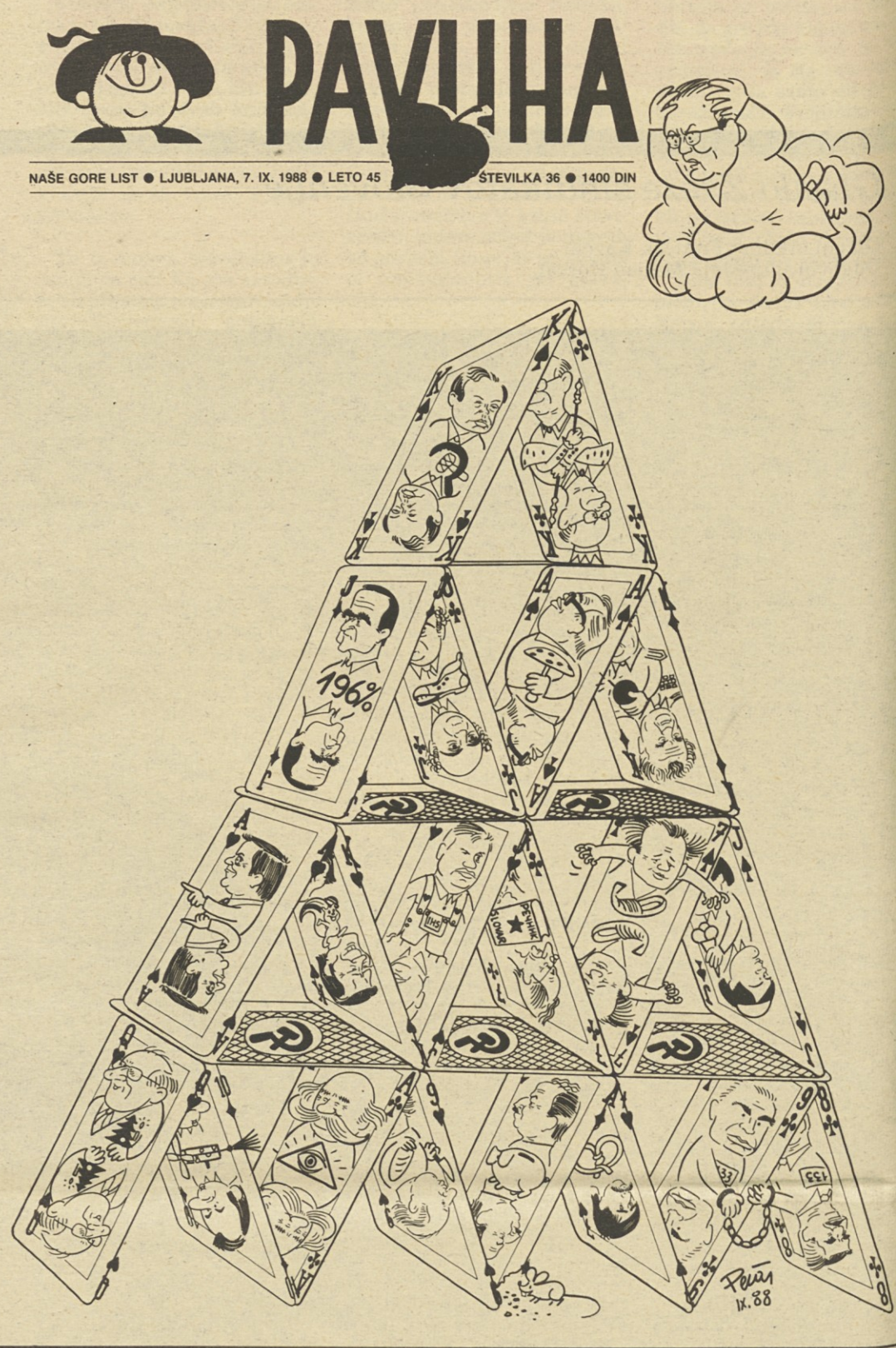

Dogovor o ugodnejšem nakupu ozimnice

Zaradi vse glasnejših zahtev delavcev, da bi jim v letošnjih zaostrenih razmerah, ko življenjska raven naglo pada, omogočili nakup nekaterih živil za ozimnico in kurjave po čim ugodnejših pogojih, je RS ZSS 6. septembra 1988 sklical predstavnike proizvajalcev teh izdelkov, trgovine in bank, da bi ugotovil možnosti za pocenitev letošnje ozimnice.

Ugotovili so naslednje:

● Poslovne banke lahko vključijo nakup ozimnice v tako imenovana socialna posojila (izredna bolezen, zdravilišča, invalidski pripomočki ipd.), za katere dajejo izredo znižano obrestno mero od 1 do 4%. O tem bi moral odločati izvršni odbor banke in uvrstiti ozimnico v sistem socialnih posojil.

Vendar mora banka po zakonu zaračunavati poleg svojih obresti (r), ki se jim v skrajnem primeru lahko tudi odpove, še revalorizacijske obresti (R), ki so za september 418-odstotne.

Za 1.000.000 dinarjev posojila bi pomenilo v takih razmerah (če se banka povsem odpove svojim obrestim) pri najdaljšem možnem roku odplačila 12 mesecev, mesečno anuiteto približno 185.000. dinarjev. Ugotavljamo, da so glede na te pogoje kreditno sposobni samo delavci, ki imajo nadpovprečne osebne dohodke, s čimer naš osnovni namen ni dosežen. Predlagamo, naj upravljalci bank, poleg tega da so se odrekli svojemu zaslužku, pri kreditiranju ozimnice proučijo tudi možnost ugodnejšega kreditiranja ozdov, ki proizvajajo ali organizirajo prodajo ozimnice.

● Pozivamo proizvodne in trgovske organizacije, ki bodo prodajale ozimnico, naj se odrečejo nekaterim postavkam v ceni ozimnice. To so npr. stroški za prodaje na debelo (nižja režija, stroški pakiranja, prevoza ipd.), stroški skladiščenja (hlajenje, manipulacije ipd.), kar tvori najmanj 20% redne prodajne cene.

Zaradi vsakoletnega organiziranja ozimnice naj se proizvajalci in trgovina že spomladi dogovorijo o nakupu, kar bi zaradi proizvodnje za znanega kupca pripomoglo pocenitvi.

Izkušnje v Ljubljani kažejo, da je mogoče uspeti tudi s prodajo ozimnice v dveh delih: oktobra (septembra imajo delavci stroške z nabavo šolskih potrebščin) in januarja ali februarja.

● Osnovne organizacije ZSS naj v svojih okoljih pripravijo nakup cenejše ozimnice, ugodna posojila zanjo, ali dajo enkratno namensko pomoč delavcem, ki so v težkem gmotnem in socialnem položaju. V ta namen je treba v ozdih strniti vsa razpoložljiva sredstva sklada skupne porabe, sindikalne članarine in blagajn vzajemne pomoči ter izdelati merila za dodeljevanje pomoči socialno ogroženim delavcem.

● Občisnki sveti ZSS naj na svojem območju ali v širši regiji spodbudijo vse v verigi preskrbe z ozimnico: kmetijski pridelovalci (kmetijske zadruge, kmetijski ozdi in njihova združenja), trgovinske ozd, občinski komiteji za preskrbo, poslovne banke in druge.

Cena obroka med delom za avgust

Obrok hrane med delom, ki po normativih iz strokovnih podlag (Knjižnica sindikati, št. 55/83) nadomešča delavcem porabljeno energijo v prvih štirih urah dela, je veljal po poprečnih cenah v Sloveniji avgusta 1988:

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški	Cena v din, vključno z režijo za pripravo		
		60%	80%	100%
	na dan			
I. lahko (2100 KJ)	876	1.577	1.775	1.972
II. srednje (3140 KJ)	1.191	1.906	2.145	2.383
III. težko (3780 KJ)	1.415	2.265	2.548	2.831
IV. zelo težko (4620 KJ)	1.624	2.598	2.923	3.248
	na mesec			
I.	21.690	34.704	39.043	43.380
II.	26.212	41.939	47.181	52.446
III.	31.137	49.820	56.047	62.275
IV.	35.727	57.163	64.308	71.454

Najvišji možni regres iz poslovnih stroškov je bil avgusta 67.935 din na delavca mesečno (Uradni list SRS, št. 21/88). Zaradi podražitev ta regres ni pokril normativnih stroškov za prehrano med delom za zelo težko delo delavcev v organizacijah, ki pripravljajo obrok s 100% pribitkom za režijo.

Septembra 1988 je bila v skladu z družbenim dogovorom povečana osnova za izračun regresa (Uradni list SRS, št. 31/88), ki znaša 71.996 din. Odbor podpisnikov družbenega dogovora o dohodku pripravlja povišanje, ki bo objavljeno v eni naslednjih številk Uradnega lista SR Slovenije.

Strokovna služba RS ZSS

Lani je Slovenija presegla obveznosti do kosovskega gospodarstva

TU IN TAM SE KAK PRISPEVEK ŠE VEDNO »IZGUBI«

Domala vsak, ki v zadnjem času sliši za Kosovo, najprej pomisli na družbenopolitično dogajanje v tej pokrajini. Protesti Srbov in Črnogorcev s Kosova in njihovi mitingi v različnih jugoslovanskih mestih so tudi dogodek tega poletja. Toda med tehtanjem, ali probleme reševati s protestnimi shodi ali kako drugače, bi bila večina gotovo proti shodom.

Nikakršnega dvoma namreč ni, da bi bilo Kosovo bistveno manjši politični problem, če prebivalstva že prej ne bi stiskala za grlo huda gospodarska zaostalost. Žal, zdaj gospodarske zadrege vsaj navidez ostajajo na obrobju. Po svoje je to razumljivo, hkrati pa lahko še bolj škodljivo. Letos spomladi je vsaj na nekaterih področjih kazalo, da bi se lahko začelo odpirati tudi njihovemu gospodarstvu (če seveda pri tem ne mislimo na prevelik naravni prirastek prebivalstva in njegov vpliv na skupne gospodarske dosežke pokrajine), toda zdaj molk s tem v zvezi lahko tudi že veliko govori.

Srbija je ob zaključnih računih za lansko leto med drugim ugotavljala in opozarjala, da je pri obnavljanju in razvoju kosovskega gospodarstva preveč sama in da druge republike najmanj razvitim v Jugoslaviji premalo pomagajo. Ne bi sodili o vseh, toda za Slovenijo takšna ocena gotovo ne drži. Lani smo namreč pri sodelovanju v razvoju kosovskega gospodarstva dosegli (na obeh straneh) bistveno ugodnejše rezultate kot prejšnja leta. Prvič se je zgodilo, da smo kar precej presegli – 10,7 odstotka – obveznosti pri združevanju. Slovensko združeno delo je tako leta 1987 za deset programov, ki so jih verificirali pristojni pokrajinski in naši republiški organi (njihova investicijska vrednost je bila skoraj 57 milijard dinarjev) združilo dobrih deset milijad. Skoraj tolikšne (9,6 milijarde dinarjev) so bile še naše obveznosti iz prejšnjih let, k starim samoupravnim sporazumom pa smo lani sklenili tudi šest aneksov – pretežno zaradi podražitev ali večjega obsega del v investicijah – v vrednosti pet milijard in pol. Za razliko od tega je imela Slovenija po veljavni zakonodaji možnost združiti manj, 22,8 milijarde dinarjev, tako da razlika do dejansko združenih sredstev (25,2 milijarde) nikakor ni zanemarljiva.

Prvič pa lahko ob sodelovanju gospodarstev teh dveh zveznih enot pokažemo tudi še na eno izjemno ugodno in po ocenah obeh strani tudi spodbudno stran: na trdnejše strokovno oziroma kadrovsko sodelovanje. Naše organizacije, ki so združevale denar za gradnjo gospodarskih objektov na Kosovu, so namreč že precej časa opozarjale, da jih v pokrajini tudi pri novih naložbah precej tepe nestrokovnost in neusposobljenost, pa naj gre za proizvodnjo, še zlasti pa kasneje za prodajo izdelkov na domačem in tujem trgu. Jugoslavija se je ob prvem slovenskem »kadrovskem poskusu« na Kosovu široko razpisala o »gastarbeiterjih s severa«, toda rezultati nove tovarne v Podujevu zdaj potrjujejo, da je bila poteza dobra in pravilna. Podobne izkušnje imajo tudi druge slovenske organizacije, ki so s svojimi strokovnjaki vsaj začasno sodelovale pri izgradnji ali zagonu novih obrotov, pa tudi one, ki so na strokovno usposobljanje sprejele delavce s Kosova. Če k temu dodamo še podatek, da vsi »skupni objekti« v pokrajini – razen redkih občasnih izjem – pozitivno poslujejo, so to brez dvoma rezultati, ki celo v današnjih hudih gospodarskih razmerah lahko precej obetajo ter na nek način napovedujejo gospodarski preporod tudi na tem najmanj razvitem območju države.

Toda tu bi lahko dodali veliko »čejev«, od splošnih in še zlasti finančnih možnosti razvitih prek pripravljenosti lokalnih struktur za sodelovanje, do političnega ozračja. To pa so sicer tiste zavore, ki lahko spet ustavijo voz, ki se je, čeprav počasi, le začel pomikati po pravem tiru. Za letošnje gospodarsko sodelovanje Slovenije in Kosova zdaj uradnih podatkov še ni, v organizacijah, ki zdaj sodelujejo pri gradnji projektov (začetih lani ali letos) pa pravijo, da dela ne stojijo. Res je sicer, da nekatere programe gradijo že predolgo in da to zlasti lani in letos izredno draži naložbe, toda slovenski prispevki (obveznosti) do sklada za manj razvite in v neposrednem združevanju ne zamujajo. S tem pa ni rečeno, da pri pospeševanju gospodarskega razvoja na Kosovu ni nikakršnih finančnih težav. Investitorjem denarja nasploh primanjkuje, marsikdaj pa so se tudi združevalci (začasno) znašli v finančnem breznu, kar je pravzaprav najbolj zaviralo zapiranje finančnih konstrukcij za skupne naložbe. Tu in tam so v pokrajini, celo zdaj, »izgubili« kak prispevek, iskanje in odlašanje pa je tako v številkah pokazalo svoje zobe. Slovenija je zato predlagala učinkovitejšo obliko, takorekoč neposredno združevanje sredstev pri samo eni banki za posamezno naložbo. Če bo ta korak uspel, bo to pomembna ovira manj pri medsebojnem sodelovanju.

Miša Sovdat

DRAGO IZROČILO?

Jugoslovanski gradbeni delavci so se na začetku septembra zbrali v Subotici na 20. zveznem proizvodnem tekmovanju, na katerem tekmujejo v delu najboljši z republiških in pokrajinskih tekmovanj. Izročilo ostaja, tudi sedaj, ko naj bi vse bolj iskali notranje rezerve in ko je bolj ali manj jasno, da različnih razmer za delo in njegovih rezultatov v državi ni mogoče primerjati. Pa ne gre le pri gradbenikih za takšna zvezna tekmovanja in niso le gradbeniki tisti, ki od takšnih zmag nimajo nič. Razen morda potovanja enkrat v ta del države drugič v drugi in pa seveda zveznega priznanja v obliki plakete ali pokala. Moralno priznanje je pomembno, vendar je vprašanje njegove cene in tudi ali ne bi bilo lahko priznanje tudi drugačno.

Letošnje zvezno tekmovanje gradbenikov je veljalo štiri stare milijarde dinarjev. Toliko je naštel prireditelj in v ta znesek verjetno ni všteto prav vse. Tudi ne številne ure razprav in sestankov, ki so neizbežni pri organizaciji takšnega množičnega srečanja. Poleg tega so še stroški, ki so jih imeli sodelujoči v času priprav, opremljanja ekip, stroški prevozov do Subotice in nazaj in veliko število dnevnic, ki so jih udeleženci zveznega tekmovanja prejeli za »preživetje«. Tekmovalcev je bilo okoli dvesto, poleg njih pa so bili tu še številni gostje, takšni in drugačni, ki so imeli svoje stroške in dnevnice. Skratka, znesek štirih starih milijard je verjetno precej višji, zelo verjetno za polovico če ne celo več.

Povsem jasno je, da je v današnji tehnološki jugoslovanski raznolikosti zelo težko pripraviti realno zvezno tekmovanje. Prav zato je cena tradicionalnosti previsoka. Res je, da gre za pomembno vlogo, ki postaja vse večja. To je vsejugoslovansko druženje in prijateljevanje, vendar bi lahko to dosegli tudi kako drugače: morda samo s srečanjem ali skupnim potovanjem oziroma izletom. Le z nestvarnim primerjanjem znanja in sposobnosti naj bi prenehali in s prevelikim številom takšnih ali drugačnih gostov, ki so obvezni »spremljevalci« takšnih tekmovanj, ki se vse bolj spreminjajo v politične manifestacije. Teh pa si proizvodni delavci še najmanj želijo.

Prav zato se bodo morali gradbeniki, tekstilci, kovinarji, komunalci in še kdo pošteno zamisliti nad vse večjimi stroški zveznih proizvodnih tekmovanj, ki to niso več in od česar udeleženci, ki morajo na takšnih tekmovanjih krepko delati, nimajo ničesar. Če se sedaj ne bomo odločili, bo potem prepozno. Že zdaj vemo, da bo prihodnje gradbeniško tekmovanje v Zagrebu veljalo dobrih osem starih milijard. Po današnjih cenah. Stroški postajajo preveliki, čeprav bi lahko izročilo in moralna priznanja ohranjali tudi kako drugače.

Brane Šalamon

(Čigavega) potrpljenja je zdaj konec

»Potrpljenja je sedaj konec« smo pred dnevi lahko prebrali v naslovu članka na prvi strani osrednjega slovenskega dnevnika. Naslov bi se prilegal vrsti sestavkov z različnimi vsebinami. Celo spodbuden bi utegnil biti. Vendar je povzet po besedah srbskega voditelja Slobodana Miloševića. In potrpljenje je pošlo, kot pravi, Srbom in Črnogorcem na Kosovu, pa tudi vsem naprednim ljudem v Srbiji in Jugoslaviji, ki da so dolgo časa prenašali neučinkovitost države in svojih predstavnikov v njej.

Val protestnih zborovanj Srbov in Črnogorcev s Kosova, ki je v prvem zamahu zapljusknil vso Srbijo in Vojvodino, se je v drugem naletu ustavil na mejah bratskih republik. Bolj ali manj odločen »ne« republiških vodstev je znova postavil v ospredje zahtevo po tem, naj bo vsak samostojen petelin na svojem (republiškem) dvorišču in naj na njem lepo tudi ostane.

Toda domača dvorišča že dolgo niso več dovolj za uresničitev scenarijev nekaterih in tudi dolgotrajna seja članov srbskega republiškega in partijskega vodstva je pokazala, da osnovni problem sploh ni več kontrarevolucija na Kosovu, marveč vsiljevanje njihovih pogledov na reševanje večine pomembnih družbenih vprašanj.

Kako je v tej državi vse relativno, priča prava kanonada lekcij o tem, kaj je demokratično, ki so jih nasuli na seji srbskih vodstev. Celo pravila meščanske demokracije so naenkrat vzeli v zaščito in nam sporočili, da jih velikokrat povsem po krivici in omalovažujoče jemljemo kot demokracijo nižje kategorije.

Nobenega dvoma ni, da je sedanja srbska politika vse stavila na poslednjo kocko. Verbalna radikalizacija politike reševanja problemov čez noč, na osnovi katere se je srbska partija diferencirala in si zagotovila začasno monolitnost, se je pokazala za jalovo. Solidarnostna zborovanja, ki jih pripravlja odbor za organizacijo protestnih zborovanj Srbov in Črnogorcev s Kosova, ki je vodilni srbski garnituri pomenila pomembno in odločno podporo pri »striženju peruti« pokrajinam in prizadevanjem za spremembe srbske ustave, so se izmaknila nadzoru in ogrožajo to politiko samo. In če dosedanji radikalizem ni dal otipljivih rezultatov, potem ga poskušajo še radikalizirati in to za vsako ceno.

Tako se je srbsko vodstvo odločilo za politiko, ki pomeni izrecno postavljanje po robu stališčem zveznega partijskega vodstva. Razlike v stališčih so tolikšne, »da jih v jugoslovanski partiji še nismo doživeli. In pod grožnjo »množičnega medsebojnega obračuna z neposrednim mednacionalnim spopadom«, ki jo je dramatično naslikal Petar Gračanin, nobeno skupno stališče za Srbijo ni več dobro in dovolj radikalno.

V Srbiji ni nikakršnega nacionalizma, razen albanske iredente in kontrarevolucije, mitingi niso nekaj nezaželjenega in zbiranje na nacionalni osnovi ni škodljivo, marveč so le zgolj demokratičen izraz volje srbskega ljudstva; zahteve po orožju so tako lastne le Albancem in tako naprej. Naše institucije so slabe, delujejo počasi, nekatere sploh ne. Vodstva so se izkazala kot neenotna, nesposobna, neučinkovita, treba jih je nemudoma zamenjati. Ustava je zanič, treba jo je spremeniti po naši meri. Vsi drugi so frakcionarji, le mi pa, hvala bogu, znamo učinkovito izvajati politiko bratstva in enotnosti, razredne in nacionalne enakopravnosti. In če se predstavniki pokrajin z našimi stališči niso strinjali, to ne pomeni, da jih nismo sprejeli soglasno.

Sicer pa so srbski komunisti že na konferenci zveze komunistov Jugoslavije vedeli, da je za nas edina rešitev v sklicu izrednega kongresa in še preden smo sploh »času dali čas«, so se takšne zahteve ponovno pojavile. »Na srečo smo demokratična družba in bomo, kljub birokratskim odporom, ostali z delovnimi ljudmi,« pravi Slobodan Milošević, ki se je že povzpel med ikone in v narodno pesem.

Igor Žitnik

S tiskovne konference vodstva slovenskih sindikatov

STABILIZACIJO SE »IGRAMO« LE PRI PLAČAH

V sedanjih kritičnih družbenih in gospodarskih razmerah je potreba po drugačnem sindikatu jasna kot na dlani. Takšno je bilo sporočilo že predpočitniške razširjene seje RS ZSS in tudi pravkar končanih regijskih posvetov najodgovornejših slovenskih sindikalnih delavcev. Ti posveti so pod pezo težkih gospodarskih razmer in predvsem ogroženega gmotnega položaja velikega dela delavcev in nekaterih drugih slojev prebivalstva izzveneli v zahtevo po drugačnem, korajžnem in udarnem sindikatu, katerega vodstvo se ne bo balo organizirati niti generalne stavke, tedaj ko bo kot na dlani jasno, da normalne poti za reševanje gordijskega vozla jugoslovanskega vsakdanjika niso dovolj.

Na torkovi tiskovni konferenci, ki jo je sklicalo vodstvo slovenskih sindikatov, je predsednik **Miha Ravnik** uvodoma seznanil novinarje z videnjem našega vsakdanjika skozi sindikalne oči. Dejal je, da je nezadovoljstva med ljudmi s sedanjimi razmerami in tudi ukrepi ekonomske politike po maju vse več. To se ne kaže le v stavkah, pač pa smo priče splošnemu nezadovoljstvu, ker padanje realnih osebnih dohodkov krepko presega že skoraj vse sprejemljive okvire, ljudje živijo na robu eksistenčnega minimuma. Spet se je zgodilo, kot že tolikokrat v preteklosti, da so vsa bremena stabilizacije na ramenih delavcev, druge oblike porabe pa niso ogrožene. V Sloveniji so realni osebni dohodki najbolj padli, delež osebnih dohodkov v ustvarjenem dohodku pa je manjši za skoraj štiri odstotke, česar ni mogoče vzdržati. V sindikatih, kot je dejal Miha Ravnik, pozorno spremljajo tudi gibanje proizvodnje, ki je za štiri odstotke nižja od lanske, vendar je v zadnjem času spet začela oživljati. **V sindikatih se ne strinjajo, da je padec proizvodnje posledica že prestrukturiranja v gospodarstvu,** pač pa predvsem zmanjšanja kupne moči prebivalstva in tudi smotrnejšega gospodarjenja z obratnimi sredstvi, saj se danes vsak boji vsakršnih zalog v skladiščih. **Prestrukturiranja gospodarstva, pa se v Sloveniji ne lotevamo celovito ne na mikro ne na makro ravni** »V sindikatih smo sprejeli jasne usmeritve za ta življenjsko nujen proces, opozorili na to, da brez soglasja delavcev to ne bo steklo in zdaj je skrajni čas, da te stvari tudi zakonsko uredimo, saj necelovito urejanje tako zahtevnih vprašanj, povsem normalno, razburja delavce (Vevče, Telematika itd.) in lahko tudi popolnoma ustavi prestrukturiranje,« je poudaril Miha Ravnik.

Miha Ravnik

Na tiskovni konferenci so opozorili tudi na vprašanje vse večje nezaposlenosti v naši republiki. Rajko Lesjak, sekretar RS ZSS, je med drugim dejal, da mora biti za sindikat in njegovo zavzemanje pomemben že en nezaposleni delavec. »Toda,« je med drugim dejal Ravnik,« očitno se še zmeraj ne zavedamo, kakšen problem je to v naši republiki. Zaposlenost pada povsod v gospodarstvu, razen v družbenih dejavnostih, v katerih je vse več zaposlenih. Tovarne zapirajo vrata novim delavcem in ne nadomeščajo niti tistih, ki gredo v pokoj. Ta čas je v naši republiki kar dvajset tisoč nezaposlenih in kar polovica med njimi je kvalificiranih. Letos ne bomo uspeli zaposliti pet tisoč mladih, ki so prišli iz šol, in poleg njih je kajpak tudi okrog 1800 delavcev, ki spadajo v tako imenovani tehnološki in ekonomski presežek. Čas je, da se nad tem resno zamislimo in ponovno pridemo na dan z našimi zahtevami o skrajšanju delovnega časa in podaljšanju obratovalnega; da sprostimo vse možnosti, da bodo ljudje delali in zaslužili; da se znebimo nekaterih predsodkov o majhnih delovnih organizacijah in o zasebnem sektorju.«

Seveda se na tiskovni konferenci ni bilo moč izogniti niti vprašanjem o najnižjem osebnem dohodku. Sindikati vztrajajo pri realni ceni dela in **zato zahtevajo,** da bo v prihodnje **najnižji osebni dohodek** v organizacijah združenega dela **450.000 dinarjev.** Prav tako se zavzemajo za izjemno valorizacijo zajamčenega osebnega dohodka. »Od tega ne odstopamo, ne danes in ne jutri. Pa ne gre samo za to. Že ob sprejemu sedanjega zakona o plačah in indeksiranja smo v slovenskih sindikatih javno opozorili, da je destimulativen, in tudi predlagali ustrezne spremembe. Dolgo časa je bilo potrebnega, da so to spoznali tudi drugod po državi, in mislim, da je skrajni čas, **da po hitrem postopku ta zakon spremenimo,** kajti kot na dlani je jasno, da povzroča težave predvsem v tistih organizacijah združenega dela, v katerih dobro gospodarijo. »Brane Mišič je ob tem pribil, da če se ureditev na področju osebnih dohodkov ne bo spremenila, lahko pričakujemo, da se bodo v veliki večini organizacij odločili za zajamčeni osebni dohodek in uporabili formulo, ki omogoča nekaterim celo dobro preživetje navkljub mot-

Rajko Lesjak

njam v poslovanju, dobri gospodarji pa potegnejo krajši konec. »To je dokaz, kako absurdna je naša gospodarska politika, saj se ozdi raje odločajo za omejitve, kar naj bi bil sedanji sistem ugotavljanja zajamčenega dohodka, namesto, da bi obveljala spodbudnejša ureditev. Ali ni za to absurdnost dokaz resnica, da so se v 341 ozdih v naši republiki odločili za zajamčeni osebni dohodek in od teh jih je kar 304 poslovalo pozitivno,« je dejal Brane Mišič.

Doslej se je le govorilo o razbremenjevanju gospodarstva. Tega imajo delavci dovolj, smo slišali na tiskovni konferenci. Zategadelj so v sindikatih pripravili konkretne predloge, kako razbremeniti delovne organizacije nekaterih neverjetno hitro rastočih obveznosti do sisovske in državne blagajne. Ob tem pa so **napovedali tudi svojo podporo zahtevam po nadaljnjem kompenziranju cen osnovnih živil in napovedali trd boj vsem igram s kruhom,** takšnim in drugačnim, ki v srcu Evrope silijo sindikat v boj za socialni kruh.

Kako se bodo v sindikatih lotili odpravljanja vseh težav, ki pestijo delavce, ko je kot na dlani jasno, da je nezadovoljstvo s sedanjo učinkovitostjo precejšnje? Miha Ravnik je dejal med drugim, da se skozi kritiko sindikata čuti kritika vseh družbenih dejavnikov, Rajko Lesjak, sekretar RS ZSS pa poudaril, da niti sindikalni aktivisti niso zadovoljni s sindikatom in ne delavci z njimi. Od tod tudi prevladujoče prepričanje med sedanjimi sindikalnimi aktivisti, da ob stavkah in drugih oblikah izražanja nezadovoljstva **sindikalisti nimajo kaj iskati med onimi, ki mirijo delavce, temveč morajo v njihovem imenu zahtevati odgovore za razmere.** Miha Ravnik je celo poudaril, da v stavkah ne bodo več sedeli nasproti delavcem, ampak med njimi. Kajpak bo potrebno vse zahtevne naloge, ki so ta čas pred sindikati, najprej spraviti skozi delegatske poti in tam uveljaviti svoj prav. Za kaj takega pa se je potrebno tudi bolj akcijsko organizirati, in tedaj, ko je denimo razprava o proračunu, sindikalno vodstvo pa je bilo proti njegovemu povečanju, poskrbeti, da bodo delegati imeli v rokah tudi sindikalno stališče. »Čas je, da se nehamo spreneverdati ali pa tudi koketirati z drugimi, ko gre za jasne zahteve delavcev, temveč moramo uporabiti vsa sredstva, da se te uveljavijo v vseh družbenih okoljih,« je med drugim dejal Rajko Lesjak.

Marjan Horvat

»Počakajte do plače . . .«

Kako so (pre)majhne plače zarezale v družinske proračune kaže tudi podatek, ki ga je povedal Ervin Hojkar, ravnatelj ptujske osnovne šole Olga Meglič. V preteklem šolskem letu so za učence kuhali 218 kosil na dan, letos pa se je številka več kot prepolovila. Za kosilo se je »odločilo« le 80 učencev (beri: njihovih staršev). Vzrok za takšen osip je cena, ki se je več kot podvojila. Pa še to: prvošolčke prvi dan pospremijo v šolo starši, ki običajno učiteljem izročijo denar za malico, Cicibana... Letos kar tretjina staršev ni imela s seboj denarja. »Še nismo dobili plače...!« so povedali.

Nekateri predlogi slovenskih sindikatov za razbremenitev gospodarstva

Dosledno je treba vztrajati pri osnovnem izhodišču letošnje resolucije o uresničevanju načrta, da morajo vse oblike tekoče porabe v globalu zaostajati za rastjo dohodka gospodarstva. Rezultati gospodarjenja v prvem polletju kažejo, da to uresničujemo le pri sredstvih za zadovoljevanje splošnih potreb in pri čistih osebnih dohodkih ter skupni porabi delavcev v tozdu. Tu opažamo manjši strukturni delež v razporejenem dohodku, vse druge obremenitve dohodka pa so strukturne deleže povečale.

– Nemudoma je treba znižati prispevne stopnje za solidarnost v stanovanjskem gospodarstvu na republiški ravni in v povprečju na občinski ravni, prispevne stopnje v komunali in prispevek za varstvo pred požarom. Menijo, da bi se morale prispevne stopnje znižati za 10 do 20 odstotkov.

– Na podlagi periodičnih obračunov naj se preverijo tudi tile prispevki: nadomestilo za uporabo stavbnih zemljišč; prispevek za pospeševanje kmetijstva; prispevek za usposabljanje zemljišč; prispevek solidarnosti iz dohodka tozda, prispevek za pospeševanje proizvodnje hrane in zagotavljanje osnovne preskrbe; prispevek za obrambo pred točo; prispevek za financiranje del v razširjeni gozdni proizvodnji in splošni vodni prispevek. Vsi ti prispevki imajo letos bistveno spremenjene osnove za obračun obveznosti, zagotoviti pa je treba, da bo obveznost nespremenjena ali zmanjšana.

– Prispevke gospodarskim zbornicam in drugim združenjem je treba zmanjšati na najmanj lanskoletne prispevne stopnje.

– Izdatke za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito je treba znižati najmanj za 20 odstotkov

– Proučiti je treba možnost, da se do konca srednjeročnega obdobja ustavi plačevanje prispevka za zaklonišča, razen za investitorje, ki so oproščeni graditve zaklonišč.

– Do konca leta 1988 naj se ustavi plačevanje republiškega davka iz OD, ker tudi tu stopnja ni prilagojena spremenjeni osnovi. Enako bi kazalo priporočiti občinam.

– Ponovno je treba preveriti prispevne stopnje za združevanje sredstev za gospodarsko infrastrukturo in politiko cen v teh dejavnostih. Odpraviti moramo tudi zakonsko obveznost združevanja za letališko in luško infrastrukturo.

– Znižati je treba prispevek za razširjeno reprodukcijo za izgradnjo cest, takoj ko bomo dosegli večji delež bencinskega dinarja v temeljnem davku za nafto in naftne derivate. Spremeniti je treba Zakon o določitvi prihodkov federacije, ki se leta 1988 uporabljajo za potrebe v gospodarstvu. Predlagajo, da se ves temeljni prometni davek na nafto in naftne derivate uporablja za intervencije v gospodarstvu in da se delež bencinskega dinarja poveča vsaj na 50 odstotkov.

– Preverijo in zmanjšajo naj se tudi carine in druge uvozne davščine, zlasti za surovine in reprodukcijski material. Prav tako je potrebno proučiti, zmanjšati in odpraviti prometne davke za osnovne življenjske potrebščine ter izolacijske in gradbene materiale.

– Preveriti kaže tudi metodologijo za določanje revalorizacijskih količnikov in realne obrestne mere. Pri tem ne gre za odmik od politike realnih obrestnih mer, vendar podatek o deležu realnih obresti v drugem trimesečju že presega 10 odstotkov dohodka in opozarja, da so obresti »napihnjene« in da metodologija ne ustreza.

Gorenjska

ZDAJ SO NA POTEZI SINDIKALNA VODSTVA

Ko je Branko Iskra, predsednik medobčinskega sveta ZSS za Gorenjsko, razčlenjeval težke gospodarske razmere na tem območju, je prišla ponovno na dan resnica o neugodni gospodarski sestavi in o težavah, s katerimi se ubadajo predvsem veliki gospodarski sistemi. V varuštvu države, pa tudi zaradi tega, ker v gorenjskih gospodarskih mastodontih v preteklosti niso namenjali ustrezne pozornosti razvoja na zdravih programskih osnovah, svojem znanju in svojih sredstvih, se v sedanjih kriznih razmerah kažejo posledice takšnega ravnanja, ki jim, kajpak v dobršni meri botruje tudi gospodarski sistem. Takšna ocena pa ne velja povsem za škofjeloško gospodarstvo, kajti tam so očitno znali po zdravi pameti uravnavati gospodarske tokove zato danes shajajo brez izgub in prevelikih socialnih in političnih pretresov. Sorazmero mirno gospodarsko in politično ozračje v Škofji Loki pa ne more pretehtati razmer na vsej gospodarski in socialni sceni gorenjske regije, nad katero se že dalj časa zbirajo temni oblaki. Na posvetu smo slišali, da je industrijska proizvodnja v primerjavi z lanskim prvim polletjem hudo padla in jo bo težko nadomestiti v drugi polovici leta, podjetja so brez svojih obratnih sredstev, vse več je slišati o presežkih delavcev, zmanjševanje osebnih dohodkov pa je že doseglo kritično točko; ti so celo nižji, kot sta predvidevala zvezna vlada in njen prišepetovalec Mednarodni denarni sklad. Pa še ob teh plačah se v podjetjih in v vodstvih družbenopolitičnih skupnosti, ob plačilnih dnevih tresejo iz meseca v mesec.

V sedemnajstih podjetjih na Gorenjskem imajo izgube in prav v teh delavci prejemajo zajamčene osebne dohodke. Iz novinarske beležnice zapišimo še: Veriga Lesce je brez razvojnega koncepta, v Bombažni predilnici Tržič so z ukrepom družbenega varstva zdaj lahko naredili red le pri disciplini delavcev, težave telematike in Tekstilniindusa so znane. Večji naložbeni zamah so naredili v kranjski Savi in IBI, Železarna Jesenice pa že daje pričakovane rezultate. To je kajpak le delček vsega kar smo slišali na posvetu o težavah v gorenjskem gospodarstvu.

Kaj pa sindikat

Razprava o tem sklopu vprašanj je bila sicer umirjena, vendar očitno zasnovana na stališču, da tako kot je sindikat ravnal doslej ne more in ne sme več. Če je **Božo Košnik iz Radovljice** govoril še o nekakšni nostalgiji, ki je zajela vse, o potrpežljivosti delavcev, na katero računajo v sindikatih, vendar ne vidijo, kako bi jim ta lahko še kaj pomagal, zato se tudi sindikalne organizacije vse bolj zapirajo med tovarniške plotove, je bil **Sandi Bartol iz Škofje Loke** drugačnega mnenja. »Mi se moramo posloviti od sindikata sedemdesetih let in načina njegovega delovanja,« je poudaril. »Naravnost katastrofalno je, da se mora naš sindikat v srcu Evrope ta čas ukvarjati s socialnim kruhom za delavce, da naslavlja odprta pisma na druge družbene dejavnike, a brez uspeha. Razmislimo!

Smo speljali do konca naše zahteve, ki smo jih naslovili na republiško in zvezno vlado? Nismo! Sedanji sistem nam ne onemogoča, da bi v skupščini jasno nastopili s svojimi zahtevami, pa naj gre za cene življenjskih potrebščin ali karkoli drugega. Tako se dogaja, da nas izvršni sveti poslušajo, vzamejo »na znanje«, delajo pa po svoje. To so blokade v sistemu, znotraj sindikata pa jih imamo prav tako. V sindikatih nimamo vseh ustreznih podatkov za ravnanje. Če za politično delo nimaš nujno potrebnih informacij, pa si kot far brez brevirja.«

Vsakdo na svojem bregu

Sandi Bartol je s konkretnimi primeri v svoji občini pokazal, kako se v sindikatih lotevajo reševanja posameznih vprašanj. Tako je, denimo, dejal, da so se ostro postavili po robu poskusom nenormalne podražitve primestnih prevozov in skrbno razčlenjujejo tudi predloge cen za druge komunalne storitve, ki so v pristojnosti občin. Niso zmeraj enakega mnenja kot drugi, vendar to ni potrebno, kajti ve se, na katerem bregu mora kdo stati. Tudi **Jože Antolin** iz Kranja ni bil zadovoljen s sedanjim sindikatom in je menil, da od sindikata ni pričakovati večje učinkovitosti, če ne bo »izstopil« iz različnih koordinacij, ki ga, resnici na ljubo, spreminjajo v »blažilca« med delavci in oblastjo ter v transmisijo drugih. Zavzel se je za oblikovanje sindikalne liste kot zbirke zahtev delavcev na posameznih področjih, pri katerih mora sindikat vztrajati do konca, ne pa tako, kot, denimo, pri kolektivni pogodbi med obrtniki in delavci. Antolin je bil ogorčen, ker vodstvo ZSJ ni zavarovalo stavkovnega odbora kontrolorjev letenja kot legitimnega organa delavcev, katerega člane so izvolili v osnovnih sindikalnih organizacijah.

Tudi **Marjan Drolc z Jesenic** se je uprl logiki takega delovanja sindikata, ki naj skrbi za socialni kruh, drugod pa lahko izginjajo milijarde zaradi neumnosti, ki jih počnejo država in drugi. Opozoril je tudi, da premalo spremljamo samoupravne reorganizacije znotraj delovnih organizacij, ki hkrati povzročajo tudi reorganiziranje sindikata.

Kritiziraj in predlagaj

Rajko Lesjak, sekretar RS ZSS, se je na posvetu zavzel za metodo »kritiziraj in predlagaj« ter za jasno »obarvanost« sindikalnih razprav in stališč, ki morajo prerasti v zahteve delavcev. »V tem smislu moramo odločno zahtevati realno ceno dela, potegniti se iz družbenega dogovarjanja o osebnih dohodkih in ponovno napisati sindikalno listo zahtev, mimo katerih ne sme nihče. Zato danes, ko je toliko govora o presežkih delavcev, v sindikatih ne smemo pristajati kar na številke, na različne sezname, češ da je s tem problem rešen. Ne, za nas je problem vsak nezaposleni delavec in naše zahteve po zaposlenosti in tudi socialni varnosti tistih, ki so trenutno brez dela, morajo biti takšne. »V sindikatih,« je dejal Lesjak, »bomo poskušali vse probleme reševati najprej znotraj sistema, vendar hitreje in odločneje. Če pa bomo naleteli na gluha ušesa, na nerazumevanje, bomo morali v sindikatih ubrati drugačne poti, manj prijetne za mnoge. Tudi **Dušan Rebolj, član predsedstva RS ZSS,** se je zavzel za samostojnost sindikata v vsakem okolju, predvsem njegovega vrha v primerjavi z drugimi družbenimi dejavniki. To še posebej velja za politiko cen, razbremenjevanja gospodarstva, družbeno dogovarjanje o plačah in za druga za delavce življenjsko važna področja. »Vse kaže,« je med drugim poudaril, »da se v tej družbi mnogi ne zavedajo, kako tvegano se je igrati stabilizacijo le na področju osebnih dohodkov in to jim je treba tudi dopovedati, če je treba tudi s silo. Zato da bomo v sindikatih akcijsko učinkovitejši, da bomo na dnevne rede postavljali prava vprašanja, vendar s sej prišli z jasnimi zahtevami, moramo v zvezi sindikatov postaviti učinkovite zveze od osnovne organizacije in njene sindikalne skupine do vrha. Le tako se lahko hitro in učinkovito odzivamo na vse, vendar ne zato, da bi blažili zahteve, da bi mirili ljudi pri njihovih upravičenih zahtevah, temveč da bi kot delavska organizacija udarno nastopili in tudi izbojevali boj s tistimi, ki se igrajo z delavskimi solzami in ogroženo socialno varnostjo. Na potezi so sindikalna vodstva in mislim, da mora republiško že takoj na začetku septembra marsikaj postoriti.«

Marjan Horvat

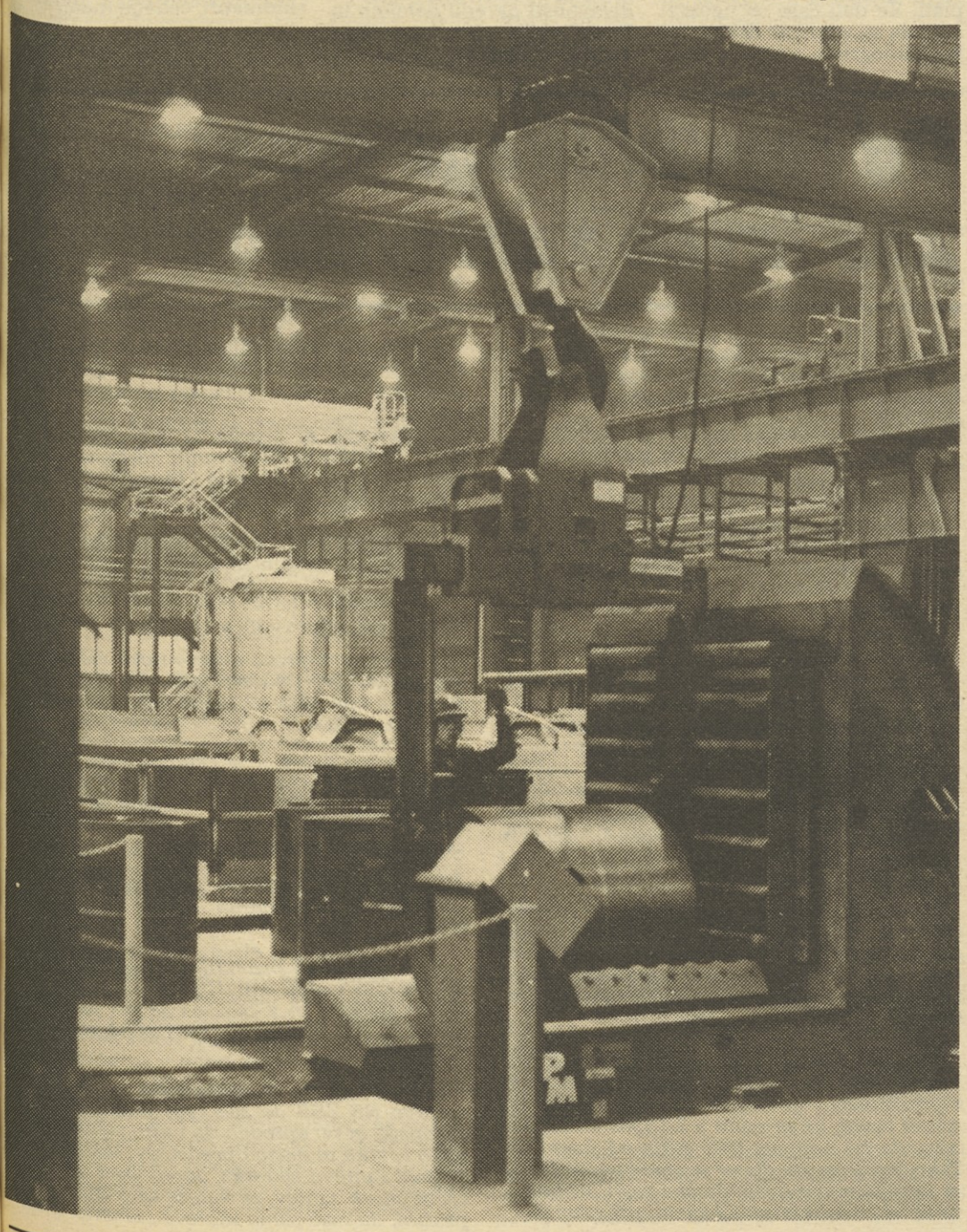

Dolenjska

ZMRAZI ME, KO SLIŠIM ZA SOCIALNI KRUH

»Na Dolenjskem smo se že v drugi polovici julija zavzeto lotili nalog, ki nam jih je naložilo predsedstvo RS ZSS, in dopustom navkljub krenili v bazo. Z obiski sindikalnih aktivistov v osnovnih organizacijah smo najprej seznanjali člane izvršnih odborov in njihova vodstva o sklepih razširjene seje RS ZSS ter jih iz prve roke obvestili o tem, kakšno delo jih bo čakalo čez vročo jesen. Hkrati smo se seznanjali s trenutno dejavnostjo osnovnih organizacij in sploh spraševali o vsem, kar aktiviste našega kova pač mora zanimati: sprotno seznanjanje s poslovanjem in razvojem delovnih organizacij ter njihovo pripravljenost za prehod na tržno gospodarjenje; nagrajevanje, raven osebnih dohodkov in zagotavljanje najnižje plače (320 tisoč dinarjev)... Precejšnjo skrb smo namenili zaposlovanju, pri čemer smo še zlasti ocenjevali možnosti nastanka tehnoloških in ekonomskih presežkov delavcev; prisluhnili pa smo seveda tudi socialnim programom in ugibanjem o morebitnih prekinitvah dela,« je – v strnjenih besedah – uvodoma povedal Jože Miklič, predsednik medobčinskega sveta ZSS dolenjske regije.

In s kakšnimi vestmi so se aktivisti s terena vrnili v »centralo«?

Diagram industrijske proizvodnje v regiji se je spustil za pet odstotkov navzdol, kar opozarja na poglabljanje kriznih razmer na gospodarskem področju. Po drugi strani pa naraščajo materialni stroški, vštric z njimi pa tudi vse obveznosti iz dohodka in čistega dohodka, predvsem pa zadolženost in obveznosti za obresti od najetih posojil, saj večina ozdov posluje le z minimalnimi lastnimi sredstvi. Ugodne tokove je opaziti le na področju izvoza, ki je bil za odstotek višji od uvoza (11%:10%). To kaže, da se dolenjska podjetja zaradi padanja kupne moči na domačem trgu intenzivneje preusmerjajo v izvoz, kar nenazadnje dokazuje tudi 3,3-odstotno zmanjšanje zalog. V tako zaostrenih razmerah je gospodarstvo regije ustvarilo za 269.218 milijonov dinarjev dohodka (rast 148%), izločilo za akumulacijo 24.418 milijonov (rast 9%), ob tem pa pridelalo tudi za 11.457 milijonov izgub, kar je akumulacijo dobesedno razpolovilo.

Pretresov ni, je pa marsikje napeto

Cene na drobno so se na Dolenjskem povečale za

165,6 odstotka, življenjski stroški pa celo za 173; takšen padec realnih osebnih dohodkov je seveda najbolj prizadel delavce z najnižjimi osebnimi dohodki. Težavni in stalno spremljajoči se pogoji za gospodarjenje, padanje kupne moči prebivalstva in zmanjšanje investicijske porabe ipd. ima za posledico tudi zmanjševanje števila zaposlenih; po večletni stalni rasti zdaj beležijo padec zaposlenih za 0,8 odstotka. Pri tem zbuja zaskrbljenost predvsem to, da ozdi praktično na novo ne zaposlujejo nikogar več. Še več: pojavljajo se tehnološki in ekonomski presežki, na tovarniška vrata pa trka mladi rod. Koliko se jih bo pridružilo sedanjim 800 brezposelnim?

»Navkljub takim in podobnim številkam (ki jih je tudi slišati) v regiji ni bilo večjih pretresov, čeprav se je v zadnjem času pojavilo nezadovoljstvo delavcev v nekaterih delih Iskre (Tenel), SCT tozd Kovinski obrat Črnomelj in predvsem v novomeščanski Bolnišnici. So pa na Dolenjskem potencialna okolja za naraščanje temperature še tam, kjer ustvarjeni dohodek ne omogoča izplačevanja najnižjih osebnih dohodkov. Iz informacij, ki smo jih dobili med obiski na terenu je bilo namreč še veliko delavcev, ki so julija za »normalno« delo zaslužili manj kot 31 starih milijonov – Bolnišnica Novo mesto, Iskra Šentjernej – Upori, Novoteks, tozd Konfekcija Novo mesto in Vinica, Tekstil, tozd Konfekcija Adlešiči in še v nekaterih manjših obratih obutvene in tekstilne industrije,« je svoj raport zaključil Miklič in dal besedo drugim udeležencem posveta, med katerimi so bili poleg »ljubljanske« delegacije z Rajkom Lesjakom na čelu in predsedniki ali sekretarji občinskih svetov tokrat tudi predsedniki sindikalnih konferenc in delavskih svetov nekaterih večjih delovnih organizacij iz regije.

Ne boj za najnižji, temveč najvišji OD

Za živahnost razprave, ki se je nato razlamtevala še dobro poldrugo uro, je prvi poskrbel Bojan Vipavec, predsednik občinskega sveta ZSS Črnomelj. »V naši občini smo »pridelali« za trikrat manj izgube kot v lanskem prvem polletju, pa še to smo »pokrili«. Se pa kljub temu bojim izplačila septembrskih osebnih dohodkov, ker so odločno prenizki. Imamo tudi osem ozdov,

Nadaljevanje na naslednji strani

Nadaljevanje s prejšnje strani

ki so brez direktorjev. V takšnih razmerah nihče noče prijeti za to opravilo. Kadrov pa tudi ni; za visokošolski študij se jih zavoljo finančnih bremen staršev odloča čedalje manj in če bo šlo tako naprej, se bo pri nas lahko šolala le še gosposka deca,« je razmišljal Vipavec in ob koncu svoje razprave priznal: »Izhajam iz delavske družine, zato vem, kako in kaj čutijo delavci. Na žalostmoram priznati, da v našem sistemu ne verjamejo nobenim inštitucijam več. In kako si naj mi povrnemo zaupanje? Težko, kajti samo na socialnem področju smo izgubili že dve revoluciji. Zato pravim, da moramo sistemsko rešiti socialo, ker je naravnost sramotno, da 43 let po osvoboditivi ne morejo dostojno živeti...«

»V sindikatih bi se morali za socialni položaj naših delavcev boriti tako, da bi od voditeljev zahtevali dobro delo in pošteno plačilo. Ali drugače: nehajmo se boriti za najnižji osebni dohodek, temveč za najvišjega,« je nadaljeval tovariš Škobe iz črnomaljskega Belta in dodal, da je treba preseči slepomišenje, češ, sindikat so fizični delavci, strokovne službe pa nekaj drugega. »Pa še to. S pojmom tehnološki presežek se v sindikatih sploh ne bi smeli ukvarjati. Vsi dobro vemo, da se s krampi in lopatami ne bo dalo delati v nedogled. Načrtovalci naložb pa morajo paziti, da zaradi kakšne modernizacije ljudje ne bodo ostali na cesti!«

Takih in podobnih misli je bilo na Dolenjskem slišati še veliko. »Nemogoče je delavcu dopovedati, zakaj bo zaslužil samo toliko in ne več, četudi je bil priden, zvečer pa sliši po radiu, da zvezni proračun raste vzporedno s hitrostjo inflacije,« je med drugim povedala tovarišica Hrovatova iz mirenske Plame. »Da ne rečem, kako me zmrazi pri srcu, ko slišim za socialni kruh. Vlada bi morala odstopiti! Zaradi nje imajo naši ljudje samo še za kruh in za karto na vlaku; ne morejo plačati participacije za zdravstvene storitve, ne morejo šolati svojih otrok..., skratka, nič ne morejo. In komu naj verjamejo, da bo bolje?«

Pa vendarle je bilo po zavzetih in tehtnih razpravah čutiti pripravljenost domala vseh udeležencev, da bi ustavili voz, ki drvi navzdol in ga počasi in vztrajno obrnili navkreber. Le da red mora biti, je bilo slišati na koncu. Rajko Lesjak ga je obljubil.

Damjan Križnik

Sindikat delavcev kovinske in elektroindustrije

PODODBORI KORAK K VEČJI UČINKOVITOSTI IN STROKOVNOSTI

Operativni program za delovanje organizacij in organov zveze sindikatov Slovenije, ki naj bi spravil v življenje usmeritve razširjene seje RS ZSS, je sindikatom dejavnosti naložil zelo resne naloge. Zahteva članstva je bila nedvoumno izražena. Republiški odbori sindikatov dejavnosti morajo postati konstitutivni element v zvezi sindikatov. To pomeni, po mnenju večine, opustitev sedanjih togih oblik organiziranosti, predvsem pa večjo strokovnost in uveljavitev znanja. Republiški odbori sindikatov dejavnosti naj bi postali samostojni nosilci strokovnih pobud, predlogov in znanja za pomoč osnovnim organizacijam. Hkrati naj bi se uveljavili kot pobudniki pri uskaljevanju skupne politike sindikatov. Nenazdanje gre tudi za zahtevo (in v nalogah je posebej poudarjena) da bi postavili na rešeto sedanjo kadrovsko sestavo vodstev republiških odborov.

V sindikatu kovinarske in elektroindustrije so se nalog lotili najprej z organizacijske plati. Že dalj časa so ugotavljali, da se v tem sindikatu, ki je mimogrede največji med sindikati dejavnosti, pogosto prepletajo ali pa izgubljajo pobude različnih poddejavnosti. Zaradi tega ne prihajajo do veljave avtentični interesi delavcev iz vseh okolij in nekateri imajo občutek, da so odrinjeni.

Kljub temu da v izvršnem odboru glede pobude o drugačni organiziranosti panožnega sindikata še ni popolne enotnosti, je bil na seji 1. septembra sprejet predlog, da v okviru republiškega odbora ustanovijo pododbore za podikatov, predvsem pa da bo mogoče laže nadzirati proces informacij in dokazovati, kdo ni opravil svojih nalog.

Takšna oblika organiziranosti sindikatov dejavnosti naj bi po mnenju nekaterih imela za posledico ukinitev odborov dejavnosti pri posameznih občinskih svetih, kajti dosedanje izkušnje so pokazale, da se delo obeh le podvaja, učinkoviti pa niso ne eni ne drugi. Osnovne organizacije naj bi se v prihodnje povezovale na medobčinski ravni oziroma na mestni (Ljubljana, Maribor). V ta namen naj bi bili medobčinski oziroma mestni odbori sestavni del delovanja v sindikatih poddejavnosti sedežev pri enem izmed občinskih ali pri medobčinskem svetu zveze sindikatov. Še najbolje bi bilo, če bi bil sedež tam, kjer je največ delavcev posamezne dejavnosti.

Ker sama oblika še ne pomeni tudi spremembe vsebine delovanja, je zdaj najpomembneje, da se v sindikatu dejavnosti tudi kadrovsko okrepijo. Šele priliv svežega znanja in strokovnosti bo sindikatu dejavnosti omogočil, da bo na podlagi interesov delavcev oblikoval take strokovne pobude in predloge, ki bodo zagotavljali uspeh v boju za delavce. Še posebej je pomembno, da bodo sindikalni delavci v »novih« pododborih sposobni nuditi strokovno pomoč osnovnim organizacijam oziroma konferencam sindikata v ozdih. O tem v sindikatu kovinarjev (za sedaj) še niso veliko govorili. Pa bodo morali kmalu, kajti sicer bo možnost, da postanejo konstitutivni element v prenovljenih sindikatih, čedalje manjše.

Sašo Novak

Pobuda za spremembe zakona o plačah

Na seji izvršnega odbora sindikata delavcev kovinske in elektroindustrije so pretekli teden pretresali tudi izplačevanje osebnih dohodkov v ozdih dejavnosti in ugotovili, da postajajo omejitve, ki jih je zakoličil zakon o omejevanju plač, čedalje bolj nesmiselne. Majski ukrepi zvezne vlade so pripeljali do tega, da se »obvladuje« le še politika izplačevanja osebnih dohodkov, vse druge usmeritve: od ciljne inflacije do cen pa so se vladi že izmuznile iz rok. Zato sindikat kovinarjev predlaga, naj bi se usklajevanje indeksne stopnje povečevanja osebnih dohodkov v devetih mesecih letošnjega leta spremenilo za 5 točk (od 132 na 137), da bi tako ublažili padec realnih osebnih dohodkov. Enako naj bi bilo usklajevanje ob koncu leta. Žal se v republiškem odboru niso odzvali nekaterim pobudam iz delovnih organizacij (ki so vse pogostejše), da je treba omenjeni zakon enostavno odpraviti.

Pomurje

ZA PREPIH MED SINDIKALNIMI FUNKCIONARJI

Uvodno poročilo predsednika MS ZSS Milana Utroše je bilo takšno, kot smo se ga v sindikatih navadili v zadnjih desetletjih. Pisno in ustno poročilo je v ospredje postavilo gospodarske rezultate, položaj družbenih dejvnosti, zaposlovanje, socialno politiko, prekinitev dela in se na koncu dotaknilo tudi sindikata.

Že prvi razpravljalec Anton Horvat iz Avtoradgone pa je menil, naj se s tem sindikalnim balastom ukvarjajo drugi, sindikat pa naj ne izgublja energije s tem in naj se ukvarja le s svojimi nalogami.

Sindikat bi po mnenju Marjana Neuvirsta iz Gornje Radgone moral čimprej zamenjati kadre, ki v njem vedrijo in oblačijo. Na republiški ravni je treba začeti in to zlasti na področjih, kjer se sindikat res ne more pohvaliti z uspehi, to velja predvsem za delitev in socialno politiko, izobraževanje in tudi za gospodarjenje. Treba je zamenjati nesposobne, zmanjšati režijo in odpraviti vse regijske institucije. Tudi v občinah je treba zmanjšati število klasičnih funkcionarjev, namesto njih pa zaposliti strokovne kadre. RS ZSS bi k oblikovanju svoje politike moral pritegniti vrhove znanosti, tudi profesorja Bajta in druge uveljavljene strokovnjake.

Marjan Neuvirst je menil, da lahko sindikat pridobi delavce s terapijo s šokom in to tako, da bo po spremembah na vrhu uvedel tudi profesionalce in polprofesionalce v vseh ozdih. Tako kot drugod po svetu naj jih plača sindikat ne pa poslovodne strukture. Sindikat, torej Miha Ravnik, bi moral biti v skupščini bolj glasen, sindikat bi moral narekovati tempo republiški vladi. Sindikat naj bi dobil pravico, da z vetom onemogoči sprejem zakonov in ukrepov, ki niso v skladu s sindikalnimi zahtevami.

Marko Milič iz Ljutomera je protestiral, ker sindikat nima analize učinkov odprtega pisma, ki ga je konec decembra 1987 RS ZSS naslovil številnim organom in organizacijam. Zaradi tega, ker pri tem niso vztrajali, se nam drugi posmehujejo. Sindikalno vodstvo je po njegovem mnenju odgovorno članstvu, ne pa drugim organom. Kompromisarstvo in druge oblike nemoči sindikalnih funkcionarjev ne vodijo naprej, ker nam brez boja ne bo nihče nič podaril. Tudi Miha Ravnik se izogiba ostri besedi. Marko Milič je dejal, da takojšnje spremembe v sindikatu lahko omogočijo, da delavci ne bodo rabili alternativ in ne sindikata, o katerem so dan pred posvetom govorili ptujski mladinci in sociologi. Irena Petek je k temu dodala, da sindikat potrebuje napredne in revolucionarne kadre in da med njimi marsikdo iz sedanjega sindikalnega vodstva ni takšen. Aleksander Marič pa je povedal, da so vse televizijske oddaje osramotile sindikat.

Sindikati dejavnosti so se doslej v Pomurju bolj malo videli, izjema sta le zdravstvo in šolstvo (ob stavkah). Funkcionarji republiških odborov sindikata trgovine in grafike niti takrat, ko so bili na obisku pri direktorjih ozdov, o tem niso obvestili niti občinskega sveta, kaj šele osnovno organizacijo sindikata. Sindikati dejavnosti najbolj očitno potrebujejo novo vsebino dela, tudi pravico, da napovedo in vodijo splošne stavke. Takšne, kot so danes, bi bilo treba odpraviti, tako je menil predsednik sindikata iz ljutomerskega Tehnostroja.

Aleksander Marič je ugotovil, da so udeleženci posveta le ponovili to, o čemer so govorili že na razširjeni seji RS ZSS. Menil je, da so sindikalni aktivisti revolucionarni le, ko se pogovarjajo med seboj, medtem ko jim tega zmanjka, ko naj bi se uveljavili v oblastnih organih. Zato bi po njegovem mnenju morali prenehati obtoževati drug drugega za neuspehe, morali se bi dogovoriti, kako uveljaviti drugačen sindikat in kako delati na tej podlagi. Sedaj pa nas, kot je povedalo več razpravljalcev, drugi sestavi dobesedno sekajo oziroma onemogočajo tiste, ki si upajo misliti drugače kot oblastni organi oziroma organi in funkcionarji ZK. Zato bo sindikat, ki ne bo izbojeval vojne za delavski kruh (ne pa socialni kruh) kmalu izgubil sedanje funkcionarje in ga bodo pač morali voditi tisti, ki jih za razmere ne bo sram pred delavci. Milan Utroša je dejal, da pri intervencijskem zakonu o plačah ne gre za sindikalno pobudo, marveč za odločno zahtevo. Tudi zajamčene in najnižje osebne dohodke naj bi sindikat usklajeval vsak mesec (dokler bo tolikšna inflacija).

Rajko Lesjak, Janko Goleš, in Albert Vodovnik so res kritičnim razpravljalcem povedali, s katerimi zahtevami se strinjajo. Zdi se, da smo precej enotnega mnenja o izstopu sindikata iz družbenega dogovora o delitvi, o tem, da mora sindikat zahtevati primerno visoke najnižje plače, da je treba pokopati participacije, da naj sindikat zahteva subvencijo za kruh, olje, mleko. Strinjali so se tudi s kadrovsko prenovo sindikata; tudi s tem, da bi sindikat vodil stavke, tudi solidarnostne in generalne.

Vprašanje je le, kako se bo sindikat rešil sedanje stranske vloge in postal glavna ali vsaj opozicijska sila. Kaže, da je pri tem glavno kadrovsko vprašanje, drži pa tudi, da sindikatu resno manjkajo učinkovite delovne metode in možnost osredotočenja na ključna delavska vprašanja. Razen generalne stavke, to so sindikati največkrat omenjali, ki v sedanjih razmerah daje delavcem le tisto, kar vzame drugim delavcem, ne pa državi, bo treba uveljaviti sindikalni skupščinski veto oziroma preprečevanje ukrepov, ki so naperjeni neposredno proti interesom delavcev. Gre torej za delavski, ne pa za državni ali partijski sindikat, kot se je pri nas razvil po ustavi iz leta 1974.

Franček Kavčič

● *KNJIGE*
● *SLIKE*
● *REVIJE*
● *ČASOPISI*
● *LEPA DARILA*

VSE TO IN ŠE VEČ V KNJIGARNI Ljubljana, Tavčarjeva 5 Telefon 317-870

Delavska enotnost

Od republiškega sveta ZSS javno zahtevamo:

Predsedstvo občinskega sveta ZSS Slovenska Bistrica je na 33. seji 22.8.1988 obravnavalo ekonimski položaj svojega članstva in drugih ljudi.

A. IZHODIŠČA

Izhajali smo iz:

1. Zahtev OD in K OO ZS v občini

2. Najnižjega OD 323.000 din

3. Sklepov, ki smo jih o tem sprejeli na 8. seji, 24.7.1986, in na 17. seji, 17.4.1987.

B. SOOČANJA

1. s skokovitimi splošnimi podražitvami v zadnjih mesecih,

2. s skokovitimi podražitvami osnovnih živil (kruh, mleko, olje, sladkor-napoved,...)

3. z uvajanjem participacij v zdravstvu,

4. z uvajanjem t.i. »socialnega kruha«,

5. z obstoječim (ne) sistemom (velikanskim, razdrobljenim, zbirokratiziranim,...)socialnega varstva (glej naš članek »Zakaj smo glasovali proti?« v Delavski enotnosti št. 28, 15.7.1988).

C. ZAHTEVE

*Predsedstvo Občinskega sveta ZS Slovenska Bistrica je na podlagi tega sklenilo, da **od predsednika RS ZS Mihe RAVNIKA in predsedstva RS ZSS javno terja konkretne akcije za takojšnjo realizacijo sledečih zahtev članstva:***

1. Razbremenitev gospodarstva na vseh ravneh družbenopolitičnih skupnosti, začenši s proračunsko in neproračunsko porabo na zvezni ravni, ki se mora s 1.1.1989 zmanjšati tako, da bo najmanj 20% nižja od rasti OD. Tako privarčevani denar se sme uporabljati le za pospeševanje gospodarske rasti, izobraževanje in za reformirani socialni program.

2. Odpravo vseh Samoupravnih interesnih skupnosti, ki niso opredeljene v ustavi SFRJ in SRS. Po spremembi ustave pa odpravo tudi teh.

Dejavnosti, ki tvorijo t.i. nacionalni program (kultura, izobraževanje, zdravstvo, socialno skrbstvo) je potrebno financirati enotno – na republiškem nivoju.

3. Odpravo participacij v zdravstvu in temeljita reforma sistema izvajalskih organizacij.

4. Temeljito reformo sistema (vsebine, organiziranosti, financiranja) socialnega varstva.

5. Izračun in javno objavo nove višine najnižjega OD od 1.9.1988 dalje. RS ZSS mora mesečno izračunavati, javno objavljati in uveljaviti najnižji OD.

6. Maloprodajne cene osnovnih živil in življenjskih artiklov morajo biti takšne, da bodo ti dostopni slehernemu državljanu. To so: kruh, mleko, sladkor, olje, meso, zelenjava, sadje, milo in pralni prašek.

7. Prepoved prodaje »socialnega kruha« (ker zaradi predhodnih zahtev ni več potreben).

8. Za danes in v prihodnje zavračamo politiko RS ZSS v stilu »mi (RS ZSS) sprejemamo dobra stališča, vi v bazi pa se pri njihovem uveljavljanju obdelujete med sabo, kakor se veste in znate.«

9. Pričakujemo in zahtevamo, da se predsedstvo RS ZSS do 20.9.1988 javno (dnevno časopisje in tv) opredeli do naših zahtev. Terjamo kratko in jasno opredelitev, takšno, kot so naše zahteve. Skratka, opredelitve do realizacije naših zahtev, za katere smo trdno prepričani, da niso samo zahteva članstva sindi-

Predsedstvo sveta zveze sindikatov Jugoslavije

VLADA MORA ZMANJŠATI OBREMENITVE OSEBNIH DOHODKOV

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije zahteva, da Zvezni izvršni svet nemudoma predloži spremembe v tekoči gospodarski politiki, ki bodo omogočile povečanje proizvodnje. Pri ocenjevanju sedanjega gospodarskega in socialnega položaja je na seji 7. septembra (kot že nekajkrat doslej) ugotovilo, da se položaj delavcev še slabša, saj so se v državi realni osebni dohodki v prvih sedmih mesecih znižali za 8,4 odstotka (v nekaterih republikah pa še za bistveno več), hkrati pa še bolj upada življenjska raven. Zato so delavci močno nezadovoljni, izgubljajo voljo do dela, povečuje se število stavk, narašča nezaupanje v možnosti rešitve iz popolne krize.

Spremembe, ki jih narekuje takšno stanje, naj bi odprle prostor tudi za drugačno politiko delitve osebnih dohodkov, sicer se lahko hitro zgodi, da bodo v združenem delu nastale nadaljnje zelo resne motenje, kar nikakor ne vodi k uresničevanju začrtane reforme.

Zvezno sindikalno vodstvo zahteva od zvezne vlade, da »pripravi program zmanjševanja obremenitev iz dohodka in osebnih dohodkov.« Delavci niso proti reformi, temveč proti sedanjimi velikimi obremenitvam gospodarstva in posredno njihovih osebnih dohodkov.

Drastičen padec realnih osebnih dohodkov je večinoma posledica omejitvene politike zakona o omejevanju osebnih dohodkov. Zato so v predsedstvu sveta ZSJ vladi postavili ultimat, da se nemudoma loti dela in pripravi predloge za spremembo tega, med delavci tako osovraženega zakona. ZIS mora skupščini SFRJ predložiti analizo učinkov omenjenega zakona v tem letu tako s stališča pozitivnih kot negativnih posledic. Poleg tega naj bi ugotovili tudi odgovornost za skrajno negativne posledice izvajanja zakonskih določil, ne sme pa manjkati niti korelacije med plačami in (preseženo) ciljno stopnjo inflacije.

Predsedstvo sveta ZSJ je torej z zahtevo, da je treba v javnost takoj poslati nujne spremembe zakona o omejevanju bruto osebnih dohodkov, ZIS politično podrlo. Ta se bo namreč na bližnjih pogajanjih s predstavniki Mednarodnega denarnega sklada moral krepko potruditi, da doseže spremembe »pogojev« v porabi, ki so pogoj za izpeljavo gospodarske reforme in za dodatne denarne injekcije.

V večurni razpravi na zadnji seji predsedstva se je izluščila tudi zahteva, da ZIS pripravi operativni program zmanjševanja namenjanja za splošno porabo (beri: proračun), ker so to »opozorila iz organizacij združenega dela«. Nasploh je bilo v omenjeni razpravi pogosto slišati, da sindikat ne more več samo predlagati in zavzemati stališč, temveč mora »politično zahtevati«, kot je posebej poudaril Bernardo Jurina. Najbolj bolečo točko kompleksa vprašanj, s katerimi so se na seji ukvarjali, pa je v svoji razpravi posebej podkrepil Zvonimir Hrabar, ko je govoril o delitvi oziroma osebnih dohodkih. Po njegovem mnenju mora biti proračunska in skupna poraba »sredstvo« omejitev, ne pa zaslužka v neposredni proizvodnji. »Ni mogoče vzdrževati osem držav in 515 državic, (da o federaciji ne govorimo), saj tega ne počnejo v nobeni državi (pa naj bo še tako bogata) na svetu.

Člani predsedstva so ponovili stališče, da je treba majske ukrepe in zasnovo gospodarske prenove dopolniti z ukrepi socialne politike. Menili so, da sistem premočrtnih nadomestil ni dal pričakovanih rezultatov.

Večina je menila, da je nadomestila treba dati tistim, ki so jim namenjena, torej najbolj ogroženim. Zato so predlagali, da bi v republikah in pokrajinah ugotovili spodnjo mejo skupnih prihodkov družine in to naj bi bilo osnovno merilo za določanje nadomestil. Pri tem so poudarili, da sredstev za te namene ne smejo zagotavljati z nadaljnjim obremenjevanjem gospodarstva.

Predsedstvo jugoslovanskih sindikatov pravi, da se ne smemo sramotiti z vrstami za kruh ali uvajanjem bonov. Glede na aktualnost problema so poudarili potrebo, da v republikah in pokrajinah poiščejo rešitve za nadomestila, ki bodo omogočila sprejemljivejše cene kruha.

Precej vroče krvi pa je med sindikalnimi funkcionarji povzročil tudi predlog podpredsednika zvezne vlade Miloša Milosavljevića, da je mogoče intervencijski zakon o plačah nadomestiti z dopolnitvijo družbenega dogovora o delitvi. To bi bilo po mnenju članov predsedstva delo v prazno, ker tudi v komisiji za reformo niso razčistili osnovnih vprašanj, povezanih s sistemom delitve, poleg tega pa ponekod v sindikatu že resno razmišljajo o tem, da bi odstopili od tega dogovora.

Vroča socialna jesen se, kot kaže, začenja tudi z razmeroma jasnimi političnimi zahtevami Zveze sindikatov Jugoslavije.

Takšno metodo dela zelo glasno zahteva članstvo in, kot kaže razprava na omenjeni seji, se tega zavedajo tudi najvišji sindikalni funkcionarji.

S. N.

Predlog za novi obrtni zakon prinaša precej novosti

VEDNO MANJ OMEJITEV

V slovenski skupščini je v razpravi predlog za novi obrtni zakon, ki naj bi ga ob koncu septembra sprejeli tudi vsi trije zbori in tako odpravili številne sedanje omejitve pri razmahu tega dela drobnega gospodarstva. V primerjavi z veljavnim obrtnim zakonom prinaša predlog za novega vrsto novosti, njihov glavni namen pa je spodbujanje samostojnega osebnega dela. Tako bodo lahko v prihodnje zasebniki opravljali vse dejavnosti, razen tistih, ki jih prepovedujejo drugi zvezni ali republiški zakoni. Med njimi so izdelava eksplozivnih snovi, zdravil, krmil in strupov, organiziranje iger na srečo, javno predvajanje filmov, prevoz z zračnimi plovili, organiziranje in vodenje igralnic ter proizvodnja električne energije na hidroelektrarnah in drugih alternativnih virih nad 1000 kW moči. Za nekatere druge dejavnosti, ki jih urejajo oziroma prepovedujejo republiški zakoni, je že jasno, da bodo dovoljene, ko se bo ta zakonodaja spremenila. To velja na primer za žagarstvo, ki ga ureja zakon o gozdovih, v katerega je bila prepoved opravljanja te dejavnosti prenešena iz sedanjega obrtnega zakona.

Nekatere dejavnosti, za katere ni potreben poseben poslovni prostor, bodo lahko zasebniki opravljali na domu s člani gospodinjstva, ne bodo pa mogli zaposlovati delavcev. Tudi v prihodnje bodo lahko nosilci samostojnega osebnega dela lahko zaposlovali deset delavcev, mednje pa ne bodo všteti člani družine. Deset delavcev bodo lahko zaposlili tudi nosilci intelektualnih storitev, izjema pa so avtoprevozniki, ki bodo lahko zaposlili le enega voznika.

Pač pa bodo zasebniki lahko po novem opravljali tudi tako imenovani posebni javen redni prevoz. Tako bodo lahko lastniki avtobusov, ki vozijo delavce za delovne organizacije, odprli vrata tudi drugim potnikom. Glede števila zaposlenih pa le to, da bodo lahko zasebniki izjemoma zaposlovali tudi več delavcev, o tem pa bo odločal pristojni občinski organ in ne republiški, kot je predvideval osnutek. Predlog tudi določa, da morajo občinski upravni organi zasebniku, ki izpolnjuje pogoje, izdati obrtno dovoljenje v petnajstih dneh.

Nekaj novosti je tudi v členih, ki urejajo ustanavljanje in delovanje zadrug in pozdov. Teh pa bo še več po uveljavitvi ustavnih sprememb, zato jih sedaj ne bi posebej obravnavali.

Posebna oblika združevanja so tudi skupne obratovalnice. V osnutku zakona je bilo predvideno, da bi skupno obratovalnico v trgovini na drobno lahko ustanovili največ štirje obrtniki, v predlogu pa je za vse enaka omejitev do deset ustanoviteljev. Izjema so avtoprevozniki, saj za opravljanje te dejavnosti ni mogoče ustanoviti skupne obratovalnice.

Pri določilih, ki obravnavajo organiziranost obrtnikov, je predlagatelj upošteval stališča družbneopolitičnega zbora in prepustil odločitev obrtnikom samim. Tako se po predlogu obrtnega zakona lahko obrtniki, njihove zadruge, temeljne organizacije kooperantov in delovne organizacije kooperantov skladno z zakonom združujejo v gospodarske zbornice in splošna združenja. Opredeljena pa je tudi zadružna zveza, ki naj bi se združila v Gospodarsko zbornico Slovenije. Ta pa je že predlagala, naj bi bilo to združevanje posredno in sicer prek Zveze obrtnih združenj Slovenije, ki ima status splošnega združenja. Glede obrtnih zadrug še to: po ustavi so zadruge družbenopravne osebe, zadružna lastnina pa je družbena. Kaže, naj bi po spremembah ustave zadruge postale civilnopravne osebe, zadružna lastnina pa naj bi postala posebna oblika zasebne lastnine.

To je nekaj bistvenih novosti v predlogu za novi obrtni zakon, ki naj bi ga vsi trije zbori slovenske skupščine sprejeli konec septembra in s katerimi naj bi bistveno spodbudili drobno gospodarstvo, oziroma samostojno osebno delo.

Povejmo pa še to, da v predlogu ni več rešitve iz osnutka, po kateri naj bi sredstva za gospodarsko dejavnost ločevali od osebne porabe obrtnika. Predlagatelj je to rešitev umaknil zaradi nasprotovanja obrtnikov, saj je tako nadzor nad porabo sredstev težji.

Če upoštevamo pomen, ki ga pripisujemo drobnemu gospodarstvu in s tem tudi samostojnemu osebnemu delu v naših načrtih za izhod iz gospodarske krize, potem je treba reči, da je predlog za novi obrtni zakon precejšen korak naprej. Res pa je tudi, da smo že doslej imeli kar lepe možnosti za večje vključevanje zasebnega kapitala v oživljanje proizvodnje in s tem vsega gospodarstva, vendar se naša pričakovanja niso izpolnila. Kaže torej, da bo treba razen tega zakona temeljito preučiti in spremeniti tudi druge zakone in predpise, ki zavirajo ta razvoj in zmanjšuje zanimanje zasebnikov za vlaganje v proizvodnjo.

Remigij Noč

---

kata v Slovenski Bistrici, ampak velike večine članstva sindikata. V naprej zavračamo sleherno opredelitev v stilu »zavzemali se bomo«, »naša stališča so znana« ipd.

D. UTEMELJITVE:

*K 1) Vemo, da smo v sindikatih že sprejeli stališče do tega. Očitno pa ne vemo – se ne zavedamo, da, enako kot v poslovnem svetu, tudi pri našem članstvu **šteje samo doseženo. Sicer lepa, a nerealizirana stališča, pobude, resolucije ipd. ne štejejo več, ker jih je članstvo sito!***

*Kjerkoli v svetu so se **resno** lotili programa gospodarske prenove, je bila **država prva,** ki je začela varčevati, tako da si je odpovedala pomembnemu deležu svojih prihodkov (20 – 30%) in jih namenila za pospešitev gospodarske rasti, izobraževanje in za učinkovit socialni program. S tem je, kar je še bolj pomembno, prva dala **dober zgled** svojim državljanom. Kako pa pri nas?*

Letos maja so bili sprejeti »novi« intervencijski ukrepi z nekaterimi »starimi« anomalijami. Z njimi so, bolj kot kdajkoli prej, na eni strani udarili po standardu državljana, po drugi pa si je država spet bolj kot kdajkoli prilastila nove in ohranila vse stare privilegije.

Ne more in ne sme biti državi bolje kot njenim državljanom, ker sicer začne pozabljati nanje...

Očitno je, da naša država (vlada) ne pozna nikakršnega sistema vrednot, zato ji, prek RS ZSS, ponujamo v razmislek in uporabo ljudski pregovor:

Otroci so ogledalo svojih staršev!«

Če to še drži, potem po analognosti velja, »da so državljani ogledalo svoje države, t.j. vlade«. To pomeni, da so lahko kvečjemu enako dobri (ali slabi), kot je država – vlada, boljši kot je zgled pa v nobnem primeru ne morejo biti.

Na modelu, »primer Agrokomerc« se spomnimo, kakšno je bilo ravnanje – zgled države (ZIS, SDK, obeh predsedstev). Ali je država v tem primeru dajala zgled pravnosti – zakonitosti, ali pa je s svojim ravnanjem dokazovala Krleževo »balkansko krčmo« – dogodke v njej potem, ko nekdo nenadoma ugasne luč.

Morda primerjava ni najbolj primerna, ampak, predstavljamo si moralo čete, katere komandir bi »jurišal« 25 kilometrov (ali morda 25...) za njo...

S tem tudi zavračamo tezo »da ima ljudstvo takšno vlado, kot si jo zasluži.«

Če se država vsega tega ne zaveda in če ji tega nihče javno ne pove, potem je pač sindikat tisti, prvi, ki to javno pove; javno terja in doseže – uveljavi sistem družbenih vrednot.

K.2) Kakorkoli se izgovarjamo na deklarativne in zakonske odpredelitve, v praksi – odvisno do okolja, so sisi državne ali najmanj paradržavne institucije. Skratka, svoje deklarativne vloge niti po naključju ne opravljajo, za svoje delovanje pa porabijo pomembna sredstva, kader in infrastrukturo. Mislimo, da ljudje, ki delajo v sisih, za takšno stanje niti niso krivi, ker so se prilagodili okolju tako, kot okolje to od njih zahteva sisi so v bistvu »carta bianca« lokalnih oblasti za denar in za neodgovorno (megalomansko) ravnanje z njim.

*Potem je seveda demagogija »na prvem peronu« začudenje, zakaj delegatski sistem ne deluje (analize o tem se delajo vsako leto!) in trditve, »da so delegati v skupščinah SIS dvolični«. »Dvolične« jih je naredila utopična in dvolična zasnova delegatskega sistema, ki od delegata v zboru združenega dela **terja**, da razmišlja in odloča kot dober gospodar, delegatu v skupščinah SIS pa **omogoča,** da sebi in drugim, po željah in potrebah – nikoli soočeno z objektivno zmožnostjo (lokalnega gospodarstva, gradi družbeni standard.*

S tem je nakazana tudi rešitev:

● Pri »enem delegatu, skupščine družbenopolitične skupnosti (občine, republike), je potrebno združiti in s tem medsebojno konfrontirati danosti – in možnosti s potrebami in željami. Le tako je mogoče doseči medsebojno ravnotežje.

● Stroko, nadzor in odgovornost je potrebno iz Skupnih služb SIS prenesti v pristojne upravne organe občin in republike, ki so že sedaj pomemben zakulisni »faktor« pri odločitvah skupščin sisov in njihovih organov. Skratka, gre za to, da se odgovornost upravnih organov tudi na tem področju prenese izza »kulis« na »sceno«.

K 3) K stališčem RS ZSS (sprejetim, a še neuvejavljenim) in javnemu mnenju na tem področju ni kaj več dodati, razen zahteve po takojšnji realizaciji.

K 4) Obraložitev – utemeljitev te zahteve je v našem članku »Zakaj smo glasovali proti?« (Delavska enotnost, št. 28, 15. 7. 1988). Kot dodatno utemeljitev si velja prebrati tudi članek »Ne kriči, a se utaplja« v Gospodarskem vestniku, št. 25, 1. 7. 1988, str. 66.

In ne nazadnje, reforma socialnega varstva je potrebna tudi zato, ker niso redki primer zlorab sistema, ki jih omogoča njegova vsebinska necelovitost, razdrobljenost in zbirokratiziranost.

K 5) Sedanji najnižji OD 323.000 din je RS ZSS objavil za junij 1988. Zaradi skokovitih podražitev v naslednjih mesecih ni več realen, saj ne omogoča niti preživetja (povprečni) družini. Ob sprejetju majskih ukrepov je bilo zagotovljeno, da se OD realno ne bodo znižali za več kot 20%. Po podatkih RS ZSS so OD trenutno nižji že za 25%!

Zaradi pričakovane nadaljnje visoke rasti inflacije zahtevamo, da se višina najnižjega OD izračunava, javno objavlja in uveljavlja vsak mesec in sicer zmeraj na isti dan.

Ob tako ostrem znižanju plač, 10 – odstotnem znižanju skupne in splošne porabe, upotevajoč, da akumulacije ni več, ljudem preprosto ni več jasno, kam gre (je šel) ves ta denar.

*K 6) Zavedamo se, da so podražitve nujno zlo pri uvajanju tržne ekonomije. Razumeli smo (vseh sicer ne povsem) in podprli ukrepe zvezne vlade. V svojem okolju terjamo njihovo izvajanje. **Ne razumemo in zavračamo** pa takšno politiko države, ki:*

● pušča pri nas zahodnoevropske cene osnovnih živil in življenjskih artiklov, pri plačah, ki so 5-do 7-krat nižje od primerljivih zahodnoevropskih. Država (zvezna vlada in ostali) se krepko moti, če misli, da bo gospodarske reforme speljala (ob socialnem kruhu in vodi,

● zvrača vso breme reševanju pretekle zavožene gospodarske politike na pleča človeka – državljana, pri tem pa država sama ohranja vse svoje privilegije.

*Ta zahteva ni vprašanje samo današnjega dne, ampak tudi tistega, ko so se pripravili interventni ukrepi. Obenem **bi morala** biti narejena korenita reforma sistema socialnega varstva, v kateri bi bila naša zahteva eno pomembnejših vprašanj.*

*K 7) Uvajanje »socialnega kruha« po našem mnenju **pomeni** UMETNO USTVARJANJE BEDE V VSAKDANJEM ŽIVLJENJU. Ohranjanje tega danes bi pomenilo **pristajanje nanje v prihodnosti.***

***Pomeni,** na pragu 21. stoletja, razslojevanje ljudi pri živilu št. 1. Dejstvo, da je kruh danes še zmeraj osnovno živilo, je samo po sebi dovolj zgovorno in žalostno.*

***Pomeni** ustvarjanje konfliktov med ljudmi, ki v vrsti čakajo na »socialni kruh«, **zanj in zaradi njega** se prerivajo, kričijo, suvajo, preklinjajo, iščejo privilegije,... Nekateri, po vsem tem, ta kruh uporabljajo za povsem druge namene. Da bi se izognili nezadovoljstvu ljudi in z »željo pravične delitve« so pristojni »pametni« ljudje v nekaterih okoljih začeli uvajati nakaznice.*

K 8) Naše zahteve so zunaj odločilnega dosega – vpliva OO ZS, K OO ZS in Občinskih svetov ZS. Preboj mora narediti RS ZSS, pri čemer se bo moral zadovoljiti »samo« s tem, da ima podporo članstva (ali jo še ima?). Če tega noče, ne zna, ali ne zmore to vodstvo RS ZSS, bo moralo svoj položaj odstopiti drugemu vodstvu, kar je še zmeraj bolje zanj, kot pa da mu ga (položaj in funkcijo) odvzame kak drug sindikat (ki se že oglaša).

E. ZAKLJUČEK:

*Koledar kaže, da se bližamo letu 2000, primeri, omenjeni v poglavju o kruhu in še kateri zraven, pa nas prepričujejo, da se vračamo nazaj, v štirideseta leta. In to pri stvareh, pri katerih še **v nobenem primeru** (razen v enem) **ne bi smeli...***

Predsednik OS ZS
Slovenska Bistrica:
Janko Kolar

Delavci kranjske Iskre Telematike so (spet) stavkali

NEZAUPNICA SINDIKATU, VODSTVU IN MORDA ŠE KOMU

Delavci so pred nekaj dnevi ustavili delo tudi v kranjski Iskri Telematika, ki so jo še pred leti obiskovale številne tuje delegacije in ki naj bi bila ena od nosilcev razvoja slovenske elektronske industrije. Žal se je razvojni in poslovni image tega kolektiva sesul »čez noč« in sedaj 3800 članska enovita delovna organizacija posluje z precejšnjo izgubo, ki je v letošnjem prvem polletju znašala 21 milijard dinarjev. Osebni dohodki zaposlenih – zlasti nekaterih so zelo nizki in ker z njimi ne morejo zadovoljevati niti osnovnih življenjskih potreb, izražajo nezadovoljstvo že nekaj let, vendar brez pravega uspeha. Jim bo tokrat s stavko kot skrajno obliko delavskega protesta vendarle uspelo rešiti usodo kolektiva?

Predsednik sindikata napovedal odstop

Znano je, da so delavci ustavili delo že 19. avgusta in se zbrali na tovarniškem dvorišču. Od vodstva so zahtevali povečanje osnove najnižjega osebnega dohodka od okoli 310.000 din na 450.000 din in njegovo sprotno usklajevanje z rastjo življenjskih stroškov, poračun za julij, celovito informacijo o nadaljnjem razvoju Telematike, pregled pogodbenih del in njihovo odpravo, mesečni pregled tako imenovanih neproizvodnih stroškov in analizo družbenih dajatev. Posebej so zapisali, da bodo vodstvu izrekli nezaupnico in zahtevali ugotavljanje osebne odgovornosti za nastale razmere, če tem zahtevam ne bodo ugodili. In ker jim niso, so se 2. septembra odločili za ponovno prekinitev dela. Okoli 800 do 900 delavcev je ugotavljalo, da jim je vodstvo namesto jasnih odgovorov na postavljena vprašanja ponudilo obilje fraz. Predsednik sindikalne konference Alojz Lakner je množici zbranih delavcev pojasnjeval, kako sindikalni delavci gledajo na celotno problematiko, pa so ga nekateri izžvižgali. To dejanje je Alojz Lakner, znan kot razgledan in dejaven sindikalni aktivist, razumel kot nezaupnico sindikatu, zato je napovedal svoj odstop. Delavcem je spregovoril Bojan Stopar, ki so ga pozdravili s ploskanjem in na predlog Laknerja je bil imenovan stavkovni odbor, v katerem so predstavniki sindikata, delavskega sveta in delavcev, vodi pa ga Bojan Stopar.

Tako so nastale v Telematiki malo čudne razmere, v katerih na eni strani deluje sindikalna konfereca, na drugi pa stavkovni odbor. Kot nam je v pogovoru povedal Alojz Lakner, ki je že nekaj časa v »sendviču« med delavskimi zahtevami in ocenami vodstva o nastalem položaju, sindikalna konferenca ves čas dogajanj ni držala križem rok. Delavci z najnižjimi osebnimi dohodki so dobili enkratno denarno pomoč, uspela pa je tudi akcija »ozimnica«: zanjo bodo dobili delavci Telematike brezobrestno posojilo v višini 200.000 dinarjev za nakup najosnovnejših živil, ki ga bodo vrnili v petih obrokih. Zdi se, da tudi to socialno ogrožene delavce ni zadovoljilo in da je strah pred bližnjo prihodnostjo prehud. Alojz Lakner si je – kot smo zvedeli v kolektivu – resnično prizadeval vodstvo prisiliti k takošnjemu reševanju tovarne, iskanju rešitve za tehnološko odvečne delavce, za sprejetje odločitve o nakupu licence za proizvodnjo javne telefonije. Njegove zahteve po tem, da mora imeti vodstvo drugačen odnos do razvoja Telematike in da mora biti bolj enotno in učinkovito, so ga pripeljale skoraj do osebnega spora z nekaterimi vodilnimi. Za »nagrado« pa so ga delavci izžvižgali. Morda mislijo, da bodo svoje zahteve laže uresničili s pomočjo stavkovnega odbora in odločnega Bojana Stoparja, ki je nadarjen za nastope pred množico. Kakor koli že obračamo, res je, da tako sindikalna konferenca in Alojz Lakner kot tudi stavkovni odbor in Bojan Stopar skupaj z vsemi delavci stojijo na istih barikadah in da bodo morali poskušati reševati resnično težke probleme s skupnimi močmi.

Delavci Telematike so se zaradi osebnih dohodkov in večletne agonije v podjetju odločili za prekinitev dela.

Neizpolnjene obljube

Kot pravi Bojan Stopar, so se delavci odločili za novo prekinitev dela predvsem zato, ker vodstvo ni izpolnilo danih obljub, to je, da bo jasno in glasno povedalo, kakšna usoda jih čaka. Za štrajk se potemtakem delavci niso odločili zato, trdi Stopar, ker bi bili delavci nekakšni obupanci, kot piše Ljubljanski dnevnik, ampak zaradi odločenosti, da avgusta postavljene zahteve uresničijo. »Vse, kar se dogaja, je posledica neizpolnjenih oblub. Vsak delavec Telematike bi moral s svojim delom zaslužiti najmanj 450.000 dinarjev. Naš greh je, da smo to povedali le štirinajst dni prej, kot so to spoznali na ravni republike,« je menil Bojan Stopar.

Avgustovske zahtve delavcev pa se niso uresničile. Kot je stavkajočim poskušalo dopovedati vodstvo pa tudi predsednik občinskega izvršnega sveta Henrik Peternelj in občinskega sindikata Jože Antolin, je manevrski prostor za poviševanje osebnih dohodkov zelo omejen zaradi izgube in zakona o sanaciji. Marsikje v Kranju ne poslujejo z izgubo, pa imajo kljub temu zelo nizke osebne dohodke. Možno je le, kot je obljubilo vodstvo, da se masa osebnih dohodkov poveča za 18 odstotkov. Večina delavcev naj bi dobila 13, socialo ogroženi delavci pa 22 odstotkov. Tako bi se položaj najmanj plačanih delavcev malce izboljšal, hkrati pa se bodo izognili popolni uranilovki, ki bi pripeljala do odhajanja strokovnjakov v druge delovne kolektive in bi blokirala kakršnokoli iskanje izhoda iz razvojne krize.

Po besedah Bojana Stoparja bo stavkovni odbor nadaljeval delo. Vendar ne tako, kot mislijo nekateri, sam zase, ločeno od sindikata in samoupravnih organov, ampak skupaj z njimi. Pričakujemo lahko, da bodo predstavniki stavkovnega odbora čimprej sedli za mizo z vodstvom Telematike in da se bo iskanje rešitve iz nastalega položaja nadaljevalo. In kaj bo stavkovni odbor zahteval od vodstva? Predvsem to, da pred kolektivom čimprej razgrne dolgoročno vizijo razvoja in da delavcem zagotovi delo in normalno plačilo za opravljeno delo, da oceni, ali je notranja organizacija dela dovolj dobra in spodbudna za mlade strokovnjake, in da zagotovi nagrajevanje po rezultatih dela. Skupaj naj bi ocenili, kateri vodilni delavci so sposobni, da še naprej delajo na najodgovornejših položajih in kateri nimajo zaupanja delavcev in bodo morali svoje mesto prepustiti sposobnejšim. Selekcijo naj bi opravili tudi na ravni sindikalne konference in samoupravnih organov, v katerih nekateri na sejah le »zehajo«, namesto da bi se tvorno vključevali v razpravo.

Kot se je pokazalo, prevladujeta v vodstvu Telematike – milo rečeno – dva tokova: progresivni, ki si prizadeva sam poiskati ustrezne rešitve za razvoj Telematike, in konservativni, ki ji ustreza takšen položaj, kot je, in mehanično podrejanje interesom sozda Iskra. Žal pa je že dalj časa jasno, da se tako v Telematiki kot sozdu Iskra skorajda ne ukvarjajo z vprašanjem strateškega razvoja Telematike in da še vedno delajo tako kot, češ, bomo že kako preživeli. Res je tudi, da je strategija razvoja Telematike vprašanje tudi na ravni občine in republike, pogajanja s Siemensom o skupnem snovanju proizvodnje pa potekajo – vsaj za delavce – prepočasi. Zanimivo je, da imajo v Telematiki na primer okoli 200 inženirjev, da so relativno uspešni pri svojem delu, da so v telefoniji naredili svojo centralo, pa vendarle jim obstoječa organiziranost dela in (de-)motivacija za ustvarjalno delo preprečujeta še kaj več.

Kako naj Telematika sledi razvoju podobnih podjetij v razvitem svetu, ko pa ima le desetino svojega kapitala, preostali pa je last poslovnih bank? Kako naj s svojimi izdelki konkurira tujini, ko pa mora v ceno izdelkov vračunati tudi vračanje sposojene glavnice in vse večjih obresti? Vse to so vprašanja brez pravega odgovora, ki mučijo vodstvo Telematike kot tudi delavce. Kakorkoli obračamo, glavno vprašanje za ta kelektiv je, kako se vključiti v sodobne razvojne in tehnološke tokove v razvitem svetu na področju elektronike, digitalizacije in telekomunikacijskih storitev. Naj se sliši še tako boleče, razvojni programi Telematike zastarevajo in izgubljajo prodajno atraktivnost. Morda se Telematiki vendarle obetajo boljši časi, če bo sklenjena pogodba s Siemensom o skupnem razvoju, trženju in poslovnem tveganju. Okoli 1800 delavcev naj bi torej čakalo na boljši kos kruha, če bo šlo vse po sreči. Kaj pa bo s preostalimi 1800 delavci? Bodo tudi ti imeli delo, kakršnega si zaslužijo in želijo? Vodstvo Telematike in občinske ter republiške politične strukture bodo morale slej ko prej odgovoriti tudi na to neprijetno vprašanje. Pa ne le odgovoriti, ampak tudi ponuditi in uresničiti najbolj ustrezno rešitev. Če ta sploh obstaja... Bojan Stopar mi je ob odhodu dejal, naj napišem, da v Telematiki ni nobenih obupancev. So le preprosti delavci, ki kljub kopici neuresničenih sanacijskih programov še niso izgubili upanja, da se jim bo uspelo rešiti pred najhujšim...

Emil Lah

O razvojnih odločitvah Telematike

Kaže, da je glavno vprašanje v Telematiki gospodarske narave in da bo končno morala pasti odločitev o njenem nadaljnjem razvoju in vključevanju v mednarodne poslovne tokove. Zato bomo v uredništvu Delavske enotnosti poskušali pripraviti širši pogovor o tej temi, ki naj bi se ga udeležili vodstveni delavci Telematike in morda še kdo.

Po mednarodnem kmetijsko-živilskem sejmu v Gornji Radgoni

VSE ZA KMETIJSTVO IN ŠE VEČ

Čeprav sedanje gospodarske razmere niso naklonjene sejemski dejavnosti in večina sejmov pri nas zastaja, se radgonski razvija. To potrjuje veliko zanimanje razstavljalcev, saj jih je letos sodelovalo več kot 1.100 iz 12 držav, mnoge pa so morali organizatorji omejiti ali celo odkloniti. Ta sejem še vedno pesti pomanjkanje urejenih razstavnih prostorov in tudi nova dvorana s tisoč kvadratnimi metri, ki so jo zgradili do letošnjega sejma in tako pokrite razstavne površine povečali na deset tisoč kvadratnih metrov, problema ni odpravila. Organizatorji zato že razmišljajo o širitvi pokritega dela razstavišča, obenem pa tudi o urejanju drugih infrastrukturnih objektov, ki bodo tako razstavljalcem kot tudi obiskovalcem zagotavljali boljše možnosti in počutje na sejmu. Samo letos so v ureditev infrastrukture vložili več kot 500 milijonov dinarjev.

V četrtstoletni zgodovini se je radgonski sejem razvil v osrednji slovenski kmetijsko-živilski sejem, upravičeno pa se ponaša tudi z naslovom drugega največjega kmetijskega sejma v državi. Vrasel se je v ta kmetijski prostor in to mu zgotavlja tudi prihodnost ter razvoj. Razvijal se je ne le po obsegu, pač pa tudi po kakovosti, slednjega pa je letošnja prireditev še posebej potrdila, saj tržišče sprejema le kakovostne izdelke. V Radgoni se je letos predstavilo tudi nekaj novih razstavljalcev, pa tudi že tradicionalni so ponudili večjo in kakovostnejšo ponudbo. K dvigu kakovosti pa je že ves čas naravnan tudi bogat strokovni program. Sejem je postal mesto za izmenjavo izkušenj s kmetijstvom in za prenašanje najnovejših dognanj v pridelavi in predelavi v neposredno prakso. Temu so bili tudi letos namenjeni številni strokovni posveti in predavanja za obiskovalce. Teh bi moralo biti med sejmom vsekakor še več, žal pa prireditelje še vedno pesti pomanjkanje primernih prostorov, ki bi lahko sprejeli še več obiskovalcev. Množično obiskana so bila letos predavanja za čebelarje in vinogradnike, na svoj račun pa bi vsekakor morali priti tudi živinorejci, poljedelci, sadjarji in morda še kdo. K dvigu kakovsti pa prispevajo svoj delež tudi že tradicionalno ocenjevanje mesa in mesnih izdelkov, sirov in mlečnih izdelkov, vin zasebnih vinogradnikov ter vsakoletno ocenjevanje kmetijske mehanizacije in inovacij. Zlasti pri mesu in mesnih izdelkih je bil samo v zadnjem letu dosežen viden napredek, saj so ob boljši kakovosti predstavili tudi vrsto novih izdelkov, ki se prvič pojavljajo na tržišču.

Ob razstavi kmetijske mehanizacije in opreme ter reprodukcijskega materiala za kmetijstvo in izdelkov živilsko-predelovalne industrije je tudi na letošnjem sejmu posebna pozornost veljala živinoreji. Poleg razstave konj, plemenskih svinj, malih živali in perutnine je osrednje mesto zavzemala razstava govedi. Na Slovenski govedorejski razstavi so predstavili plemenske živali vseh pasem, ki jih redijo v Sloveniji, obiskovalce pa so seznanili tudi z rejskimi dosežki in cilji v govedoreji.

Največji delež je tudi na letošnjem sejmu imela razstava kmetijske mehanizacije. Bila je podobna kot prejšnja leta, vendar številni obiskovalci pravijo, da se ta sejem, razen po obsegu, prav nič ne razlikuje od podobnih v svetu. V marsičem jih morda celo prekaša, saj je na omejenem prostoru predstavljeno takorekoč vse, kar je novega na področju kmetijstva. Vendar je traktor traktor, konzerva pa konzerva, če ne poznaš njunega bistva in to so morda pomanjkljivosti, ki bi jih razstavljalci v prihodnje morali odpraviti, saj smo na sejmu pogrešali predvsem prikaze delovanja posemeznih strojev in predstavitev novosti.

Letošnji sejem je bil za dan krajši od dosedanjih, vendar zaradi tega niso bili prikrajšani niti razstavljalci niti obiskovalci. Sodelovanje na tovrstnih prireditvah danes ni več poceni in prvi so tako vsaj nekaj prihranili, več kot 160 tisoč obiskovalcev pa potrjuje, da so si v devetih dneh lahko ogledali sejem vsi, ki so to želeli. Tudi letos so prišli iz vseh koncev Slovenije, veliko je bilo skupin, prišli so iz drugih republik, številni pa tudi iz Avstrije in Madžarske.

Poslovni uspeh sejma je zdaj še težko ocenjevati, vendar so prvi vtisi nekoliko manj ugodni. Po izkušnjah razstavljalcev in prodajalcev je že čutiti zmanjšanje kupne moči in tudi številne ugodnosti, od sejemskih popustov do ugodnih posojilnih pogojev, niso bistveno pripomogle k večji prodaji.

In še nekaj besed o prireditvi. Ta je bila letos na zadovoljivi ravni, z nekaterimi malenkostmi pa bi se dalo še marsikaj izboljšati. Še vedno se na sejmu pojavlja blago, ki na specializirani kmetijski sejem ne spada, z omejitvijo prostora za gostinstvo in zabavišča ter številne kramarje, ki so takorekoč preplavili dobršen del sejmišča, pa bi lahko več prostora ponudili tistim razstavljalcem, ki so jih morali zdaj omejiti ali celo odkloniti.

Ludvik Kovač

Drobci iz pogovora z delavci Cestnega podjetja Ljubljana

ČE JE MED DELOM IN DOMOM VELIKA RAZDALJA

Dejstvo je, da življenjska raven pada tudi v Sloveniji. Statistiki so celo zračunali, kako hitro drsi. No, pri tem pa je tudi res, da standard pada enim bolj, drugim manj. Gotovo so na najslabšem tisti, ki imajo najnižje osebne dohodke zlasti delavci iz drugih republik, ki delajo v Sloveniji. Ločeno življenje in prevozi jim vsak dan dražijo življenje, tako da njim realni osebni dohodek pada bistveno hitreje kot drugim.

Kako se draži življenje tem delavcem, ki zvečine žive v samskih domovih, smo hoteli ugotoviti v enem od domov. Obiskali smo samski dom Cestnega podjetja Ljubljana v Savskem naselju, da bi iz prve roke zvedeli, kako živijo in kaj o svojem življenju mislijo ti delavci; kaj jih teži in ali lahko tudi sami izboljšajo svoje življenje; kakšen je naš odnos do njih. Kako se vključujejo v življenje krajevne skupnosti; kako podjetje in ne nazadnje sindikat skrbi za njihovo normalno počutje predvsem v času, ko niso na delu. Odgovori tistih, s katerimi smo se pogovarjali, so si bili, če že ne enotni, pa vsaj zelo podobni. Težko živijo, čedalje težje. Premalo skrbimo za njihovo dobro počutje, sindikat pa jih je sploh pozabil.

Ramid Husić je iz Ključa, to je iz Bosne, in v Slovenijo je prišel že pred 20 leti.

»Prišel sem, ker doma ni bilo dela, pa še plače so bile tukaj boljše. Takrat sem bil star 34 let in imel sem tri otroke. Živim in delam torej tukaj. Tukaj si služim denar, da preživim družino, da se lahko vsaj dvakrat na mesec peljem k njim. Ni lahko živeti brez družine. Toda navadil sem se, da trpim in z mano v red tudi žena in otroci.

Kot kvalificirani delavec imam osnovni osebni dohodek približno 26 starih milijonov. No, prejšnji mesec sem z vsemi dodatki in poračuni dobil 56 starih milijonov. Za stanovanje v domu plačam menda 2,5 starega milijona. Za hrano si obdržim 15 starih milijonov. V to je vračunana tudi dvakratna vožnja domov, kar pa znese štiri milijone. Vse drugo pošiljam družini. Moj najobilnejši obrok je topla malica med delom. Potem pa si, če nisem preveč utrujen, ko pridem v dom, tudi kaj skuham, in sicer krompir ali testenine, dodam kakšen paradižnik in papriko, včasih še kako konzervo. Za več že ni denarja.

Osebni dohodki za tako, ločeno življenje so odločno premajhni. Prepričan sem, da bi nam vodilni dali večje plače, pa nimajo kje vzeti. Saj gre menda preveč denarja »dol«. Prepričali so nas, da moramo trpeti. In ko gledam televizijski dnevnik, ugotavljam, da nam gre vse slabše. Do kam bo šlo, ne vem. Če bi jaz držal za krmilo, bi mogoče znal obrniti.

Tisti, ki ga zdaj držijo, pa ga nočejo ali ne znajo obrniti. Stari so in bojijo se za stolčke. Mislim, da mladi bolje mislijo, le komande ne dobijo. Mi, delavci, smo zgubili zaupanje.«

Veliko je še povedal 54-letni Ramid, tudi to, da je najlepši del svojega življenja dal za Cestno podjetje in da tega ne upoštevajo. Mlajši so pač prišli na krmilo in ne znajo ceniti tistega, kar je on dal pred desetimi, petnajstimi leti.

Povedal je tudi, da se počuti v Sloveniji, kot da bi bil tu rojen, da mu ob tem manjka le žena, da bi rad, ko bo dočakal pokojnino, ostal tu, čeprav že danes ve, da bo takrat odšel domov, v Bosno.

Potožil je tudi, da za tista sredstva, ki jih podjetje daje njegovi krajevni skupnosti v Bosni, sploh ne ve, za kaj jih porabijo, in da nanje nima nikakršnega vpliva.

Tudi o odnosih s Slovenci je govoril. »S sosedi v bližini doma se dobro razumem. Doslej me od Slovencev še nobeden ni žalil. Sicer pa mislim, da je pomembno, kakšen človek si, ne pa kakšne narodnosti si. Sicer pa sem že dejal, da če bi imel stanovanje, bi ostal tukaj.«

Pogovarjali smo se tudi z 48-letnim asfalterjem z Kosovega polja Jakobom Bitićem, po narodnosti Šiptar kot se sam šteje. Že 25 let je v Ljubljani, od tega 16 let pri Cestnem podjetju. Najprej nam je razložil razliko med Kosovarjem, Albancem in Šiptarjem. Kosovarji so vsi, ki živijo na Kosovu, pa naj so to Šiptarji, Srbi, Črnogorci ali Makedonci. Albanci pa je srbski izraz za šiptarja. Sami sebi pravijo torej Šiptarji Jakob dela v Sloveniji, da na Kosovu preživi ženo, sedem otrok ter očeta in mater. Z vsemi dodatki dobi največ 60 starih milijonov. Za svoje življenje zadrži največ 20 starih milijonov. Vse drugo pošilja očetu, ki je doma gospodar. Sam pa: topla malica na delu, ko pride v dom, pa četrt kilograma kruha, dva paradižnika, morda še kakšna paprika... »No, več pa za ta denar ne zmorem. Podražitev kruha je mene, nas, delavce, kar pošteno zadela, predvsem zato, ker nimamo časa, da bi stali v vrsti za ‚delavski kruh'. Mi takrat delamo.«

Jakobu Bitiću je vse teže brez družine. Če pa so vesti s Kosovega polja vznemirljive, gre prav gotovo naslednjo soboto domov.

Tudi z njim smo govorili o mednacionalnih odnosih. »Za nas, Šiptarje, je življenje veliko bolj svobodno v Sloveniji kot doma. Pa ne bi tega razlagal do podrobnosti. S Slovenci se odlično razumemo, z drugimi narodnostmi pa... Včasih prihaja tudi do zaostrenih odnosov. Nekateri Šiptarji v domu ne prihajajo v sobo, v kateri je televizor. Sicer pa je tako ali tako znano, da so v vseh narodnostih tudi slabi ljudje. Za sedanje odnose, ki, kot veste, vsaj za Šiptarje niso ugodni, niso krivi ljudje, ampak politika. Ljudje pač sprejemajo tisto, kar berejo, slišijo po radiu in televiziji. Pa kaj bi! Z zaposlovanjem na Kosovu imam svoje izkušnje. Prav tako mislim drugače o posilstvih in drugih konfliktih, ki o njih beremo. Pustimo politiko, pomembno je, da preživimo. To pa je zdaj čedalje težje. Denar, ki ga pošiljam družini, je vse manj vreden. Res je, da so nekatere stvari doma cenejše, vendar le samo nekatere.

Kadar ob koncu tedna ne grem domov, in to je vse pogosteje, saj me ena vožnja stane najmanj pet starih milijonov, takrat grem na boljši trg, da kupim kakšno obleko za otroke. Le za tiste cene še nekako oblačim otroke.«

Ločeno življenje tudi za Jakoba ni lahko, toda »moraš« se navaditi. »Jaz mislim, da je bolje, da trpim jaz kot vsa družina, saj doma ne bi dobil dela in ne kruha.«

Je pa Jakob priznal, da sedaj, ko je starejši, vse več in drugače razmišlja o domu, kot pa je takrat, ko je bil še mlad, prva leta, ko je bil v Sloveniji.

»Lažje je bilo tedaj. Sedaj se mi vse pogosteje sanja o domu. Od tega se zbudim in ne morem več zaspati. Domov bi šel, četudi bi tam zaslužil le 20 starih milijonov.«

Pogovarjali smo se tudi z mladimi, z voznikom kombija Enverjem Pudićem, avtomehanikom Mujom Gergićem in ključavničarjem Muharemom Darićem, ki so vsi nekako dve do štiri leta v Sloveniji. Mladi so še, a dva že imata doma družino.

Prišli so zaradi zaslužka in vse, kar tu počno, je to, da zaslužijo. Delajo od zore do mraka, kakor je pač v gradbeništvu navada. Varčujejo pri hrani, da lahko gredo vsak petek domov. Z razočaranjem ugotavljajo, da je njihov zaslužek vse manj vreden. Da si boljšega ne morejo priboriti, ker v samoupravljanju pač nimajo nikakršne besede. Delegati odločajo le o že odločenem.

»Tudi mi bi si lahko priborili boljše plače,« je dejal Muharem, »če bi štrajkali kot Litostrojčani in delavci SCT. Žal pa nimamo pametnega voditelja.«

Z domačini skorajda nimamo odnosov, razen s tistimi v podjetju. Saj ni niti časa za to! Ves dan delamo, v soboto in nedeljo pa gremo domov. Nobenih razlogov ni, da bi prišli v kakšne konflikte, pa čeprav smo mladi in bolj živahni. Pa tudi denarja ni, da bi zahajali v lokale.

Naša prehrana? Zelo preprosto je, in sicer v ponedeljek kruh in pariška salama, v torek kruh in pašteta, v sredo kruh in sremska klobasa, v četrtek kruh in čajna salama (če je teden po plači), v petek običajno ne jemo, ker se že pripravljamo za pot domov. No, to je bilo malo za šalo malo zares. Celo več zares, saj si le redki privoščijo kdaj pečena jajca ali si pogrejejo konzervo pripravljenih jedi. Da varčujemo, niti ni čudno, saj samo za vožnjo domov damo na mesec najmanj 12 starih milijonov. Domov pa moramo, saj smo mladi.«

Andrej Agnič

Ne samo kramp in lopato, tudi kuhalnico se je naučil vrteti Ramid Husić, če hoče kaj prihraniti za domače v Ključu.

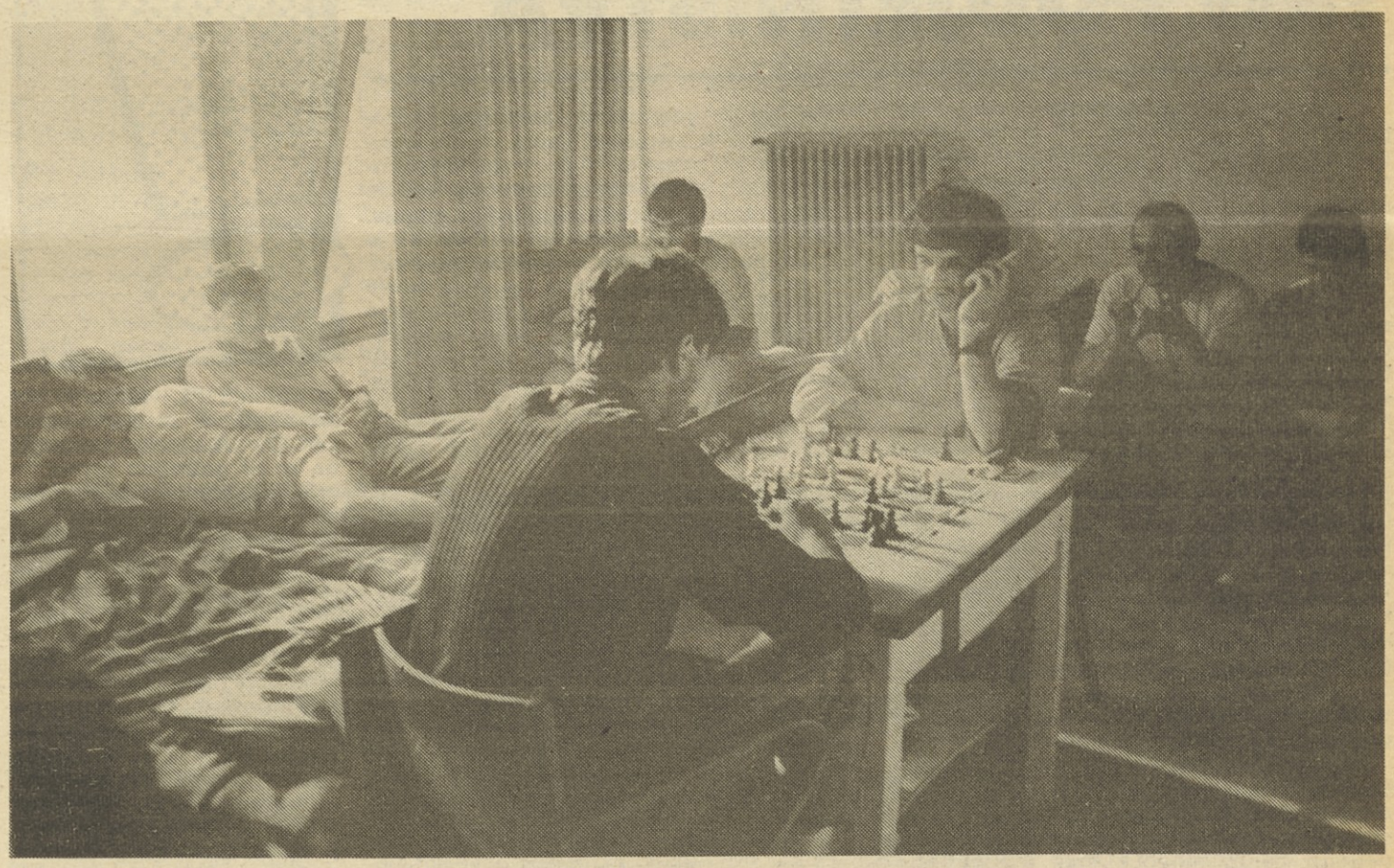

Prosti popoldnevi so za delavce Cestnega podjetja zelo redki. Tedaj pa si krajšajo čas in preganjajo domotožje s šahom, časopisi ali pa s klepetom.

Proti večeru je najlepše posedeti pred domom in premleti aktualne politične dogodke, največkrat pa tiste vesti, ki prihajajo iz domačega kraja.

ALI IDEJA SOCIALIZMA RES ZAHAJA

Ekonomska, idejna, politična, moralna in še kakšna druga kriza, ki jih zadnje čase doživljamo in z njimi živimo, so že skoraj povsem razkrojile ideale socializma in ugled samoupravljanja (doma in v svetu). Različni sestavljalci receptov za izhod iz krize ne računajo več na moč in voljo ljudstva, delavstva, marveč na zglede in ravnanje kapitalističnih (razvitih) držav v podobnih razmerah (če so v takšne sploh kdaj zašle). S starimi predstavami o poteh našega nadaljnjega razvoja smo začeli »obračunavati« na vseh koncih in krajih, novih pa si še ne znamo utirati. živimo v nadvse nemirnih časih, nikjer pa ni pravega recepta, kako razvoj pripeljati v mirnejše vode. Le eno nam postaja vse bolj jasno: samoupravljanje je proces, ki se lahko do svoje popolnejše zgrajenosti in delovanja – v tem smislu, da delovni človek resnično obvladuje svoje delo, proizvodnjo in celotno družbeno življenje dokoplje samo tako, da preseže razredno družbo – torej v drugi fazi komunizma. Visok razvoj proizvajalnih sil, tako materialnih kot duhovnih, skrajšanje delovnega dne in odpravljanje današnje temeljne zgodovinske delitve dela pa je prvi pogoj za popolnejšo graditev in uresničitev samoupravljanja. To pa pomeni, da mora samoupravljanje imeti ne le svojo podlago, marveč poglavitno oporo v temeljnih enotah družbe, tam, kjer je samoupravljanje (možno) najneposrednejše, torej v tovarnah, drugih družbenih delovnih asociacijah, krajevnih skupnostih, občinah. Torej bo treba spremeniti tudi predstave o vlogi občine (komune) v našem sistemu. Če bi bila lahko komuna povsem samozadostna, potem seveda ne bi nikakršen voluntarizem nikogar prisilil, da bi se povezoval zunaj svoje proizvodne in družbene lokacije. Vendar takšne komune ni in je nedvomno tudi ne bo nikjer na svetu. Nobena komuna ne more zadovoljiti vseh potreb, zlasti ne vse večjih zgodovinskih potreb, ki bistveno opredeljujejo človekov razvoj. Zato predvsem (če ne edina) proizvodna nuja ekonomskega povezovanja in menjave proizvodov – da ne govorimo o kulturi v najširšem pomenu besede – zahteva, da proizvajalci organizacijsko, ekonomsko in kulturno presegajo meje svoje komune.

Pozabljamo na resnično samoupravljanje

To mora biti naše osnovno spoznanje, osnovna vodilna ideja. Logika tega stališča je preprosta: če želimo – kar je zapisano tudi v naših temeljnih družbenih listinah – da delavski razred obvlada razširjeno reprodukcijo, lahko to stori samo tako, da jo obvladuje na vseh ravneh, na katerih se o njej odloča. Ekonomske politike ne vodimo samo v tovarni, marveč tudi v občini, republiki in federaciji. Torej morajo biti proizvajalci – delavski razred v najširšem pomenu – na vseh teh ravneh tako organizirani, da lahko to učinkovito izvajajo. Ena izmed možnih oblik takšnega organiziranja je načelo po panogah, nadalje pa načelo večjih reprodukcijskih celot. Seveda vsega tega ni mogoče uspešno izpeljati, če se ne opiramo na znanstvene analize nekaterih spremljajočih ustanov in če partija ter sindikat ne bosta delovala drugače kot doslej.

Predvsem gre za zahtevo, da se morata obe organizaciji odločno usmeriti k delavskemu razredu, se pravi, biti opora delavskega razreda v prihodnjem razvoju samouprave proizvajalcev. Delavskemu razredu morata zagotavljati, da bosta zastopali njegove interese in ne interesov bodisi državne bodisi gospodarske birokracije in tehnokracije; da se bosta bojevali proti temu, da bi kdo pačil, formaliziral in zaviral samoupravljanje, predvsem v proizvodnji, pa tudi na drugih družbenih področjih. Zveza komunistov mora biti pobudnica demokratičnih procesov v družbi, najsposobnejša organizirana sila in nosilka svobodoljubnih pobud, demokratičnega javnega mnenja itd. – ali pa se bo sprevrgla v konservativno silo. To nikakor ne pomeni, da se ni potrebno javno in odločno bojevati proti zaostalim nazorom, različnim konservativnim in reakcionarnim pogledom in ravnanjem, od nacionalističnih do rasističnih, saj v družbi so in še bodo takšne sile, vendar niso ne prevladujoče ne močnejše od demokratičnih, svobodoljubnih in samoupravnih. Prav tako ne smejo zbujati skrbi razlike v zasnovah, če so te na isti trasi samoupravnega in demokratičnega socializma. Tega procesa ni mogoče izvajati z monolitnostjo, marveč s pluralizmom idej in interesov. To je podlaga, na kateri se potem napredne sile odločijo za to ali ono rešitev, zavedajoč se pri tem, da bodo naredile veliko manjšo napako, če lahko izbirajo in se opredeljujejo med več idejami, predlogi in zamislimi.

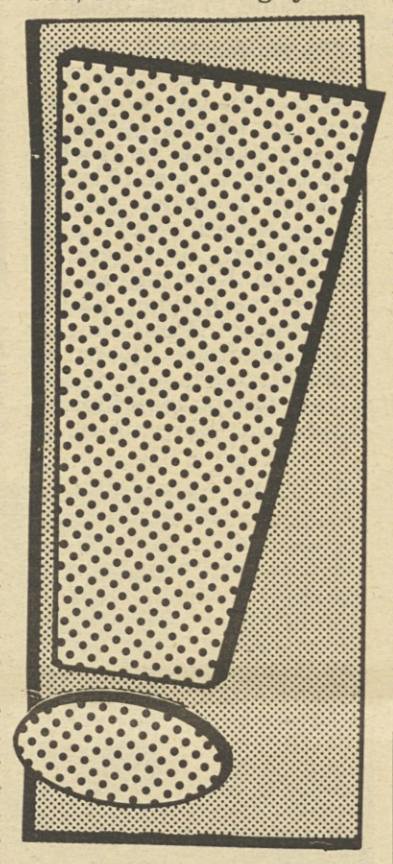

Vendar zadnje čase prav usmerjenost proizvodnje najrazvitejših držav najmočneje vpliva na oblikovanje ekonomske politike in prakse manj razvitih držav.

Samoupravljanje je sinonim za človekovo svobodo

Nerazvite in razmeroma nerazvite države so v resnično hudih zagatah zaradi konkurence na svetovnem trgu. Tako njim kot številnim razvitim državam ne preostane drugega, kot da zaostajajo v razvoju proizvodnih sil, tehnologije ali uporabi svetovne tehnologije v svoji proizvodnji. Vendar: čeprav je razvoj tehnologije v glavnem v rokah najrazvitejših in najmočnejših držav, rezultati niso nedostopni drugim, če se le dovolj racionalno in proizvodno organizirajo. Da pa lahko pri tem združene moči vsega delavskega razreda, znanosti in politike – torej samoupravno organizirane – uspešneje rešujejo to življenjsko vprašanje sleherne države kot pa etatistično-birokratske, kjer je delavski razred odtujen tako razpolaganju s svojim presežnim delom, kakor tudi po položaju v samem proizvodnem procesu – je nedvomno dokaj logično.

Najrazvitejše države vplivajo na naš razvoj predvsem s svojimi tehnološkim in gospodarskim razvojem. Zgodovinsko gledano to ni slabo, marveč dobro, saj tudi nadaljnje preobrazbe v socializmu niso mogoče brez nenehnega in naglega razvoja proizvajalnih sil, med katerimi je danes gotovo najpomembnejša znanost. Za manj razvite države so težave v tem, kako se prebiti na svetovni trg, na katerem prevladuje razviti kapital; toda razvitost proizvajalnih sil je tudi za sam socializem ugodnost, ki jo je treba še bolj pametno in spretno izkoristiti.

Ali torej ideja socializma (komunizma) res zahaja (kot utopična) ali pa njen čas šele prihaja?

Možnosti so različne, tudi takšne, da vsi odletimo v zrak in da se zgodovina spet začne, če bo kaj ostalo, pri paleolitiku in plemenih v tropskih pragozdovih. Toda če bo človek kolikor toliko odločno vztrajal pri pametnem ravnanju, to pomeni v nadaljnjem razvoju na vseh področjih svojega obstoja, potem je ne samo logično, temveč tudi neizogibno, da se še naprej skrajšuje delovni dan in potemtakem tudi odpravlja zgodovinska delitev dela, kakršno imamo danes. To pomeni, da bo tako materialno kot duhovno čedalje bolj razviti človek prevzemal svojo usodo v svoje roke. Zavest o tem se vse bolj krepi, še močnejša pa bo, ko bo človek še na veliko višji stopnji materialnega in duhovnega razvoja in ko bo imel veliko več časa za družbeno zaposlitev, za sodelovanje tudi v upravljanju družbe.

Potemtakem je samoupravljanje v nekem smislu sinonim za človekovo svobodo. O tem, da bo v tem procesu še veliko bitk, porazov in zmag, ovir in težav, pa niti ni treba veliko govoriti. Toda če smo se že lotili revolucije, moramo biti tudi sposobni in pripravljeni, da jo izpeljemo do konca. Edino poroštvo za njen uspeh pa je sedanji javni in svoboden ter demokratičen, odkrit in vsebinsko bogat dialog o vseh teh, za človeka usodnih vprašanjih. Človek sam ustvarja svojo zgodovino in potemtakem tudi svoje probleme. Zastoji in krize so še večje spodbude za njegovega duha, da jih reši in gre naprej. Ker si človek dela probleme sam, jih zato lahko tudi reši. In tudi to je eden izmed prepričljivih dokazov, da je samo človek tvorec svoje usode.

Vinko Blatnik

TRG PODJETNIŠTVA

V socialističnih gospodarstvih, tudi v Jugoslaviji, je pomanjkanje podjetništva predvsem posledica pomanjkanja konkurence za dostop do družbenega kapitala. To slabi gospodarski razvoj, premajhna konkurenca povzroča netržno racioniranje družbenega kapitala, to pa njegovo neučinkovito uporabo oziroma nižjo stopnjo gospodarske rasti od možne. Značilnost netržnega racioniranja družbene akumulacije je, da ne investira tisti, ki ima uspešno in na trgu preverjeno investicijo, to je tisti, ki bi bil sposoben plačati realno obrestno mero. Sredstva dobi tisto podjetje, ki ima največjo politično moč, ta pa je odvisna od velikosti podjetja, pogoji pa so določeni tako, da jih uporabnik sredstev pri nizkem donosu tudi zmore. Po drugi strani pa administrativno in birokratsko vodenje gospodarstva duši razvoj podjetniškega vodenja v podjetjih. Takšen sistem gospodarjenja spodbuja tiste poslovodne kadre, ki so učinkoviti predvsem v opravljanju administrativno določenih nalog, kadre z omejeno iniciativo, torej takšni, so v glavnem usmerjeni v iskanje načina, kako obstoječo regulativo uporabiti v korist svojih podjetij.

Ključ do učinkovitega trga je konkurenca, konkurenca pa ni mogoča brez konkurenčne tržne sestave, te ni brez množičnega nastajanja novih podjetij, nastajanje novih podjetij pa ni mogoče brez podjetnikov – podjetništva. Podjetniške funkcije so:

– investiranje in akumuliranje,
– prevzemanje tveganja,
– poslovodna in proizvodna koordinacija, ki vključuje tudi razvoj novih organizacijskih oblik,
– invencija, skupaj z raziskavami in razvojem,
– strateško planiranje in strateško odločanje, posebno glede novih trgov in novih virov proizvodnih dejavnikov.

Med podjetništvom v samoupravnem in kapitalističnem sistemu je razlika. V samoupravnem podjetju se podjetnik dogovarja o delitvi podjetniškega dobička z delovnim kolektivom, v kapitalizmu pa z lastniki kapitala. Tako lahko socialistično samoupravno podjetništvo prispeva pomemben delež k razvoju, saj je v opravljanje podjetniških funkcij vključenih več ljudi, ker se velik del podjetniškega dobička deli na delavce, ki so tako gmotno zainteresirani za podjetništvo.

Svetovne izkušnje kažejo, da imajo konkurenčne prednosti na svetovnem trgu tiste države in tista podjetja, ki so se prilagodila novi konkurenci; ta temelji na inovacijah in novih izdelkih oziroma na integraciji strateškega vodenja v sam delovni proces. To zahteva, da se z inovativnostjo ukvarja čim širši krog ljudi v podjetju, a ne neka izolirana skupina ljudi v tako imenovanih razvojnih oddelkih.

Pri nas je dolgoletno zanemarjanje podjetništva v administrativnem obdobju gospodarjenja pripeljalo do izrazitega pomanjkanja podjetniške iniciative pa tudi do pomanjkanja tovrstnih izkušenj in znanja. ZaTo sedanja ekonomska politika, ki je usmerjena predvsem k obvladovanju inflacije ne bo sposobna rešiti vprašanj nizke gospodarske rasti in krize. Oblvadovanje inflacije samo po sebi še ne pelje v povečanje naložb, nasprotno, zaradi zaostrenih finančnih razmer navadno povzroči padec naložb in nično stopnjo rasti. Potrebni so predvsem podjetniki, ki bodo sposobni uveljaviti zamisli o novih izdelkih, novih proizvodnih postopkih, ki bodo sposobni decentralizirati in prestrukturirati obstoječa neučinkovita velika podjetja in jih spremeniti v številne učinkovite manjše enote, ki se bodo samostojno, glede na potrebe konkurence, združevale in povezovale z drugimi enotami v sistem združenega dela. Zato sta pozitivna realna obrestna mera in realni tečaj samo potrebna, ne pa tudi zadostna pogoja za spremembo, nujne so še institucionalna podpora podjetništvu, družbeno področje, stimulativno dohodkovno vrednotenje in konkretne akcije za množično in kreativno uporabo podjetniškega talenta.

Nekaj predlogov, ki naj bi povečali podjetništvo:

- financiranje začetnega poslovanja novega podjetja (rizični kapital);
- soudeležba države pri izgubi ali dobičku. Država sodeluje pri dobičku uspešnih novih podjetij z obdavčevanjem, lahko pa tudi neposredno vlaga v novo podjetje, bodisi kot posojilodajalec ali kot investitor trajnih sredstev;
- nična davčna stopnja na kapital v novih podjetjih. Davčni sistem prilagoditi tako, da bo bolj spodbujal ustanavljanje novih podjetij (npr. nična davčna stopnja na kapital investira v novo podjetje, ki ostane v njem vsaj pet let);
- nakupi države: povečati število pogodb z novimi podjetji ali celo s podjetji v ustanavljanju.
- uporaba patentnega sistema za pospeševanje podjetniške dejavnosti: tiste, ki imajo neuporabljene patente, je potrebno spodbuditi tako, da jih dajo na voljo novim podjetjem;
- pospeševati podjetništvo prek izobraževalnih ustanov. Vključiti študij podjetništva na vse stopnje izobraževanja ter obenem razvijati institucije za razvoj in usposabljanje podjetnikov tako v okviru univerz kot tudi pri bankah in računovodskih podjetjih;
- izrecno družbeno priznanje podjetništvu in podjetniškemu ravnanju.

Bogomil Ferfila

V Mariboru bo zvezno tekmovanje kovinarjev

Med 6. in 8. oktobrom se bodo na 22. zveznem tekmovanju zbrali kovinarji iz vseh republik in pokrajin. Prvi dan bo potekalo tekmovanje v teoretičnih znanjih, naslednji dan pa bodo kovinarji iz vse Jugoslavije v gosteh pri poklicnih tovariših v Tamu, Metalni, Elektrokovini, Mariborski livarni, TVT Boris Kidrič in Ferromotu. Kaj znajo in zmorejo, bodo pokazali najboljši kovinostrugarji, kovinorezkalci in brusilci, orodjarji, plamenski varilci, varilci TIG in MAG, strojni kovači, livarji kaluparji in avtomehaniki za motorje diesel ter Otto. Organizacijski odbor, ki mu predseduje predsednik RS ZSS Miha Ravnik, pripravlja poleg tekmovanj še okroglo mizo o varstvu pri delu in pogovore med kovinarji, ki naj bi pripomogli k boljšemu medsedbojnemu spoznavanju in razumevanju. Pričakujejo, da bo to srečanje obiskal tudi predsednik sveta ZSJ Marjan Orožen. Ker takšna srečanja veliko stanejo, so poleg mariborskih delovnih organizacij tokrat organizatorju priskočili na pomoč tudi vsi drugi ozdi kovinske in elektro industrije Slovenije.

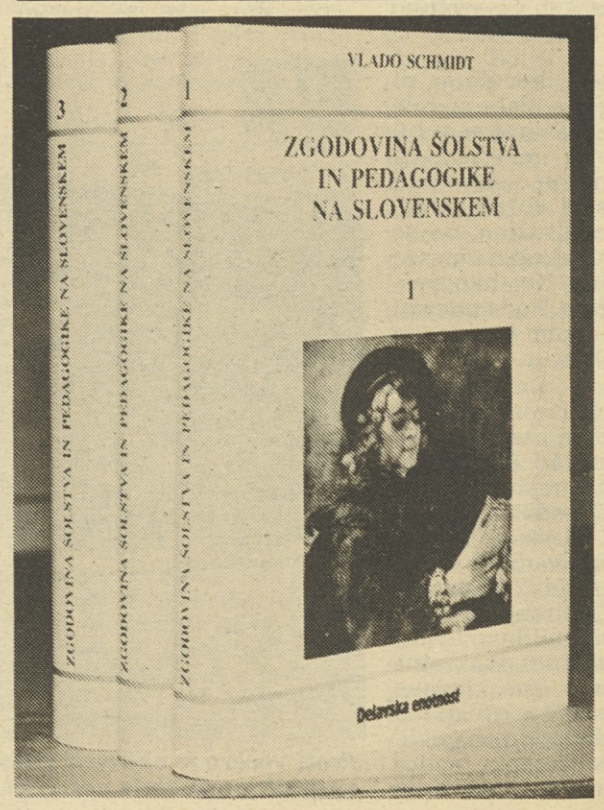

Cena 65.000 din
Založba Delavska enotnost, LJUBLJANA, Celovška 43
Telefon 320-403

Stališča razširjene seje RS ZSS uveljaviti tudi v kulturi

Jesensko obdobje bodo tudi v sindikatu delavcev v kulturi posvetili operacionalizaciji sklepov razširjene seje republiškega sindikalnega vodstva. Kot nam je povedal sekretar RO sindikata delavcev v kulturi Dušan Zupanc, bodo sindikalna stališča poskušali prilagoditi kulturi.

Na sedanjih regijskih posvetih so sodelovali tudi aktivisti tega sindikata. Čeprav je teža posvetov namenjena predvsem problemom v materialni proizvodnji, prizadevanjem za hitrejše in zajetnejše ustvarjanje dohodka, to pomeni le navidez nezanimiva vprašanja za delavce v kulturi. Od razpoložljivega deleža ustvarjenega denarja je namreč usodno odvisen položaj delavcev v kulturi.

Delavci v kulturi se zavedajo, da v njihovi dejavnosti ne uveljavljajo stališč sindikatov o najnižjem osebnem dohodku in da močno zaostajajo. Ne glede na glasne zahteve sindikatov, je denar, ki ga odmirja reubliška kulturna skupnost tolikšen, da osebni dohodki v posameznih kulturnih delovnih organizacijah dosegajo manj kot 80 odstotkov planiranih vsot. Pri tem pa tudi večmesečni presledek pri spremljanju dohodkov v gospodarstvu in neizprosna inflacija sliko še pokvarita.

Zato bo ena glavnih nalog sindikata delavcev v kulturi, da na tem področju doseže kakovostne premike. Tudi z analizo polletnega gospodarjenja v kulturnih delovnih organizacijah, ki jo bodo obravnavali na privatnih sejah, bodo poskušali javnosti prikazati stvarne razmere in opozoriti na velike težave. Prepričani so, da si morajo izboriti drugačno mesto v delitvi sredstev za kulturo in da se mora sindikat zavzemati za boljše in ustrezno plačano delo, ne pa za različne socialne programe, ki v bistvu ne spreminjajo ničesar.

V republiškem vodstvu sindikata delavcev v kulturi se zavedajo, da še tako dobra in ostra stališča ne bodo pomagala, če bodo ostala na papirju, zato bodo pozornost namenili tudi »oboroževanju« svojih aktivistov in članstva za uveljavljanje stališč. Tako za začetek oktobra načrtujejo republiški seminar, na katerem bodo po eni strani premleli vse najaktualnejše probleme s svojega področja, po drugi strani pa se dogovorili za učinkovito in racionalno akcijo. Največ časa bodo namenili preučevanju finančnega položaja kulturnih dejavnosti do konca leta in prihodnosti omejitve, ki bodo še naprej veljale.

Največ pozornosti – tako na seminarju kot sicer v dejavnosti sindikata delavcev v kulturi – bo namenjene vlogi sindikata tov (in posebej njihovega sindikata dejavnosti) v sedanjih družbenih razmerah in usposabljanju osnovnih sindikalnih organizacij za smotrno in učinkovito delo.

Igor Žitnik

Tudi letos pripravljajo v Mestnem gledališču ljubljanskem zanimive predstave

DEJAVNOST NI OMEJENA LE NA VELIKI ODER

V tem zapisu bi želel vsaj bežno predstaviti Mestno gledališče ljubljansko, kulturno gledališko ustanovo, ki je številnim gledališkim obiskovalcem Ljubljane, Slovenije pa tudi Jugoslavije dobro znana, saj so redni obiskovalci njenih predstav v Ljubljani in Sloveniji.

MGL je delovna orgnizacija z okoli sto zaposlenimi v umetniškem, komercialno organizacijskem in tehničnem sektorju. Na čelu vsakega sektorja je delavec s posebnimi pooblastili in odgovornostmi – vodja sektorja. Delavca s posebnimi pooblastili in odgovornostmi sta tudi redno zaposlena režiser in dramaturg MGL.

Mestno gledališče ljubljansko je na številnih slovenskih in jugoslovanskih gledaliških festivalih prejelo 48 nagrad za odrsko umetniško delo in izpovednost, številni posamezniki delovnega kolektiva MGL pa so prejemniki mnogih nagrad in priznanj za umetniško kot tudi družbeno politično delo. Tudi kolektiv MGL je dobil vrsto družbenih priznanj in odlikovanj.

Preden bom spregovoril o naših načtih za novo gledališko sezono, ki je tako rekoč pred durmi, menim, da je prav, da se ozrem na gledališko sezono 1987/88 in predstavim del rezultatov, ki jih je dosegel kolektiv MGL, kar nam lahko služi za primerjavo s statističnimi podatki za gledališko sezono MGL 1986/87. Ti govore o dobrem, celo uspešnem delu MGL v pretekli gledališki sezoni.

Statistični podatki za gledališko sezono 1986/87 kažejo, da je imelo MGL v tej sezoni v Ljubljani in na gostovanjih 266 predstav. Vseh obiskovalcev, tudi na gostovanjih, pa je bilo 69.260, načrtovane igralne termine pa smo presegli za desetino.

Za dobro desetino več gledalcev kot lani

V gledališki sezoni 1987/88 pa je MGL imelo skupno (v matični hiši in na gostovanjih) 284 predstav, obiskovalcev pa je bilo 78.355. Če pa k temu prištejemo še predstave gostujočih gledališč, je bilo v MGL vsega skupaj 297 predstav oziroma za 11.6% več kot v sezoni 1986/87. Število gledalcev je bilo v sezoni 1987/88 za 13% večje kot v gledališki sezoni 1986/87.

Tako so uprizoritveni termini v sezoni 1987/88 preseženi za 29,6% (v sezoni 1986/87 pa za 17,8%). Upoštevati pa velja, da je v eni gledališki sezoni na voljo le 219 igralnih terminov.

Lastni dohodek MGL v primerjavi s celotnim prihodkom je bil v gledališki sezoni 1986/87 – 6,2%, v gledališki sezoni 1987/88 pa je le-ta predstavljal 8%. Ob vsem tem je nujno poudariti, da ima dvorana MGL le 350 sedežev.

Velik pomen v MGL pripisujemo gostovanju. V gledališki sezoni 1987/88 je MGL opravilo 60 gostovanj v 21 krajih SR Slovenije (ta zadnja leta upadajo), SFRJ ter 3 v tujini (Trst, Gorica, Krakow).

Poleg osnovne dejavnosti – gledaliških predstav, pa se v MGL intenzivno odvija tudi dejavnost v foyerju MGL, kjer je bila v pretekli gledališki sezoni vrsta razstav, pogovorov in srečanj. Pomembno je poudariti ustanovitev in delovanje Kluba mladih prijateljev MGL ter ob vsem tem izredno pomembno sponzorstvo časopisa Dnevnik. Ljubljanski Dnevnik bo jeseni ob otvoritveni premieri nagradil tudi najboljšo igralsko stvaritev pretekle gledališke sezone v MGL.

Skratka: MGL je v pretekli gledališki sezoni ne samo doseglo, temveč tudi preseglo svoje delovne obveznosti do KSS in LKS. Priznati pa je treba, da je to predvsem zasluga izjemno delovnega in požrtvovalnega kolektiva MGL, še posebej igralsko umetniškega ansambla, ki je sleherni večer izpostavljen hudim psiho-fizičnim naporom in obremenitvam. Vendar pa, žal, gledališki ustvarjalci še niso dovolj dobro nagrajevani za svoje odgovorno in nikakor ne lahko delo.

Predstave tudi v drugih republikah in v tujini

MGL je dokaj intenzivno vključeno tudi v meddržavne sporazume SFRJ o kulturnem sodelovanju z nekaterimi evropskimi državami. Tako so navezali stike in izmenjali gostovanja s Teatrom Maszkaron in Krakowa. Prvi delovni stiki so navezani tudi z Gledališčem Hevesi Sandor iz Zalaegerszega na Madžarskem, v jeseni 1988 pa načrtujemo obisk delegacije MGL v Städtische Theatr v Karl-Marx Stadtu v Nemški demokratični republiki.

Medrepubliško sodelovanje poteka med MGL in Narodnim pozorištem Bosanske krajine iz Banja Luke, obnoviti nameravamo sodelovanje z Dramskim kazalištem dr. B. Gavella iz Zagreba, v pripravi pa je podpis samoupravnega sporazuma med MGL in Novosadskim pozorištem (Ujvideki Szinhaz), in gledališčem madžarske manjšine v Novem Sadu.

Mestno gledališče ljubljansko prav tako redno sodeluje na Borštnikovem srečanju slovenskih gledališč v Mariboru in tednu slovenske drame v Kranju. V pretekli gledališki sezoni pa smo sodelovali z našo predstavo tudi na Festivalu monodrame v Zemunu.

Osebno menim, da moramo kljub zaostrenim denarnim in gospodarskim razmeram ne samo zadržati, temveč dopolnjevati tako mednarodno kot tudi medrepubliško kulturno gledališko sodelovanje, poglabljati in razširjati vse vezi ter stike medsebojnega sodelovanja. Saj se nehote, še posebej danes, postavlja vprašanje: ali se sploh resnično dovolj poznamo?

Kultura je dejansko »vez in most« med narodi in narodnostmi, ne samo v Jugoslaviji, temveč v vsem evropskem in svetovnem kulturnem prostoru.

Kvalitetnega dela ne morejo ustavno nagraditi

Vendar pa se MGL kljub vsem dosežkom srečuje z vrsto zadreg, vprašanj in problemov, ki zadevajo predvsem nagrajevanje po delu, rezultatih dela in tako zaradi vedno manj denarja za kulturno-gledališko dejavnost nismo zmožni povsem uresničiti načelo nagrajevnaja po rezultatih dela. Zato so povsem upravičeni ugovori posameznikov v delovnem kolektivu MGL glede uveljavitve nadnormnega dela in njegovega izplačila.

Številni intervencijski in drugi »omejitveni ukrepi« vse bolj posegajo v temeljna določila našega samoupravnega sistema, ki govori o nagrajevanju po delu in rezultatih dela, o motivaciji, stimulaciji delavcev, kar pa se v družbenih dejavnostih ter še posebej v kulturi toliko bolj pozna. Da pri vsem tem ne omenjam zahteve, da naj delavci sami odločajo o delitvi (lastnega) dohodka.

Vsekakor pa je nujno reči, da bomo morali vsa ta načela čimprej tudi v praksi uresničevati ter ne o njih samo »govoriti in jih deklarirati«. Delavci v vseh dejavnostih to namreč povsem nedvoumno zahtevajo.

V MGL so aktivni tako samoupravni organi kot tudi OO ZSS in OO ZKS. OO ZKS je na enem izmed svojih zadnjih sestankov dala pobudo za ustanovitev OO ZSMS v MGL. V pretekli gledališki sezoni pa je OO ZKS v MGL organizirala za člane kolektiva MGL strokovno razpravo – informacijo o ustavnih spremembah ter dopolnitvah in spremembah ZZD.

Izjemno težaven problem predstavlja, ne samo za MGL, temveč za vsa slovenska poklicna gledališča, vprašanje posodabljanja in celovite modernizacije slovenskih poklicnih gledališč. Večina slovenskih poklicnih gledalšč deluje v izjemno zastarelih razmerah za delo in ustvarjanje. Le sreči kaže pripisati, da ne prihaja v slovenskih gledališčih do večih nesreč, požarov itd. Skrbimo za izjemno dragoceno družbeno premoženje in njegovi varnosti ter ohranitvi bi morali posvečati mnogo več skrbi in pozornosti.

MGL si je v srednjeročni plan razvoja zapisalo posodobitev (tehnična, računalniška in druga) gledališča, vendar vedno zadevamo na nepremostljivo vprašanje finančnih sredstev. Vsekakor pa je nujna celovita posodobitev vseh tehnično odrskih naprav kot tudi nujen postopni prehod na računalniško obdelavo celotnega delovanja in poslovanja MGL, vse od računalniške prodaje vstopnic pa do obdelave OD, vseh abonentov, obiskovalcev itd... Vse to je namreč v razvitem delu evropskih kulturno gledaliških ustanovah že dalj časa povsem normalno. Izjemno in večjo pozornost bomo morali posvetiti tržni dejavnosti, saj se bodo morale navsezadnje tudi kulturne ustanove približati pojmu »tržnega gospodarjenja«.

Med uspehi minule gledališke sezone MGL je bila tudi predstava slovenskega avtorja Milana Jesiha Ptiči. Na sliki Violeta Tomič kot Poet in Marko Simčič kot Pisthetairos.

Na Mali sceni pripravljajo Dachauske procese

In na koncu bi rad kratko predstavil programsko zasnovo MGL za naslednjo gledališko sezono.

Konec septembra bo otvoritvena, krstna uprizoritev izvirnega slovenskega dramskega besedila Mirka Zupančiča, Elektrino maščevanje v režiji Mileta Koruna.

Druga premierna uprizoritev bo delo klasične evropske dramske ustvarjalnosti Prebrisano dekle (Lope de Vege) v režiji Vita Tauferja.

Sledilo bo delo madžarskega dramatika Miklosa Hubaya Božje Uho, nato pa Paula Claudela Oznanenje v režiji Dušana Mlakarja. Sledili bosta Dama s kamelijami A. Dumasa v priredbi in režiji Žarka Petana in končno B. Nušića Gospa ministrica v režiji Mirana Herzoga.

Na Mali sceni MGL pa bomo v novi sezoni predstavili Dachauske procese v režiji in priredbi režiserja Žarka Petana ter Kabaret na besedilo Ivana Roba in v priredbi I. Likarja ter režiji nestorja slovenskih režiserjev Jožeta Babiča.

Ob vsem tem pa bodo redne kulturno-umetniške dejavnosti v foyerju MGL in Klubu mladih prijateljev MGL. Skupaj s Komunalno skupnostjo občine Ljubljana Center in uporabniki naše pasaže bomo začeli postopno in celovito prenovo Gledališke pasaže.

Franček Drofenik

MIRNO GIBANJE

Kdor pričakuje, da bodo zunanji ministri neuvrščenih držav na konferenci v Nikoziji sprejeli revolucionarne odločitve, bo zagotovo razočaran. Že pri pripravah na to srečanje se je pokazalo, da se večina članic gibanja najraje zateče k posplošenim in neobvezujočim sklepom, ki sicer govorijo o glavnih problemih mednarodne skupnosti, vendar pa nimajo prave moči za odpravljanje, vzrokov za izbruh kriz, spopadov in poglabljanje prepada med razvitim in nerazvitim svetom.

Kar zadeva splošne politične razmere po svetu, bodo v Nikoziji seveda pozdravili izboljšanje ozračja v odnosih med velesilama in predvsem njuno dogovarjanje o omejevanju oboroževalne tekme. Ob tem se bodo spomnili še na to, da za članice gibanja ne bi bilo sprejemljivo, če bi vodilni svetovni sili urejali medsebojne odnose »v škodo tretjih držav«. Z drugimi besedami, neuvrščeni nočejo, da bi bili »drobiž« v poravnavanju računov med »velikimi«. V resnici je izboljšanje mednarodnega ozračja v precejšnji meri (tudi) zasluga gibanja neuvrščenih. Prav ti so namreč ponudili možnost, da sta se voditeljici blokov začeli neposredno pogovarjati o nevarnostih, ki jih za ves svet pomeni oboroževalna tekma in zlasti jedrsko orožje.

Mednarodno ozračje se je torej po konferenci neuvrščenih v Harareju (1986) izboljšalo, čeprav članice gibanja na to niso neposredno vplivale. Poleg tega, da sta se Sovjetska zveza in ZDA sporazumeli o nekaterih praktičnih korakih, ki napovedujejo tvornejše urejanje odnosov med njima oziroma blokoma, se je okrepilo in vsebinsko obogatilo tudi delovanje organizacije Združenih narodov. Za neuvrščene ima gotovo največji praktični pomen premirje v vojni med Iranom in Irakom – državama, ki sta članici gibanja. Ta vojna je pravzaprav osem let dokazovala, kako je v nekaterih okoliščinah gibanje neuvrščenih neučinkovito in da resolucije, ki pozivajo k pravičnosti ter spoštovanju določil ustanovne listine Združenih narodov, v vsakdanjem življenju tudi članicam gibanja (včasih) nič ne pomenijo.

Neučinkovitost gibanja je nekatere članice spodbudila, da so začele razmišljati o nekoliko drugačnem načinu dela ne le na konferencah, temveč tudi takrat, ko se v mednarodni skupnosti nenadejano pojavi kako novo krizno žarišče ali problem. Načelo, da je treba vse dokumente sprejeti s soglasjem vseh članic, je po mnenju kritičnih ocenjevalcev dokaj neučinkovito, saj ni mogoče sprejeti tako rekoč nobenega dokumenta, če mu nasprotuje le ena sama država. Upoštevajoč veliko ideološko, politično in gospodarsko pisanost gibanja, pa si je težko predstavljati, kakšne bi bile posledice, če bi sprejeli načelo večinskega sprejemanja dokumentov. Kar zadeva takšen predlog, je pričakovati nasprotovanje zlasti, ko gre za gospodarske, odnose. Med neuvrščenimi so namreč tudi take države, ki jim sedanji gospodarski odnosi v svetu povsem ustrezajo, medtem ko si večina želi korenitih sprememb. Po prepričanju najbolj revnih držav pa naj bi spremenili zlasti razmerja med cenami surovin in industrijskih izdelkov, pogoje za prenos tehnologije, predvsem pa bi bilo treba zmanjšati bremena zadolževanja. Med neuvrščenimi je namreč večina največjih dožnic, ki v resnici ne morejo sproti poravnati dolgov, najetih v razvitem delu sveta. Pri tem pa moramo vendarle dodati, da teh sredstev dežele v razvoju mnogokrat niso preveč modro uporabile in da so imeli bolj kot uresničevanje razvojnih ciljev pred očmi doseganje kratkoročnih političnih učinkov.

Med državami, ki si prizadevajo za korenite spremembe v mednarodnih gospodarskih stikih, je tudi Jugoslavija, saj tudi nas pritiskajo k tlom breme dolgov in zavožene naložbe. Prav tako bi se radi otresli tehnološkega zaostajanja in neenakopravnega položaja glede možnosti prodajanja na trgih razvitih držav. Ob vsem tem pa glede naše dejavnosti v okviru neuvrščenih ne moremo mimo dejstva, da sta se naš mednarodni ugled in vpliv močno zmanjšala in da si je težko predstavljati, da bi na konferenci zunanjih ministrov na Cipru sklenili, naj bo prihodnje vrhunsko srečanje članic gibanja v Jugoslaviji. Tega najbrž celo vsi Jugoslovani ne bi bili preveč veseli, zlasti tisti ne, ki vedo, koliko takšne konference stanejo.

Ludvik Škoberne

O reševanju dolžniške krize v svetu

ODPIS DOLGOV POBOŽNA ŽELJA NERAZVITIH

Na svetovnem Jugu je v prvem hipu kot strela z jasnega deloval predlog izvedencev konference Združenih narodov za trgovino in razvoj (UNCTAD) o dopisu 30 odstotkov terjatev upnikov do držav v razvoju. Gre namreč za večkrat ponovljeno idejo o reševanju svetovne dolžniške krize, ki je za največje svetovne dolžnike sila privlačna in ki se ji dolžniki, čeprav jo komercialne banke vztrajno zavračajo, nikakor nočejo odreči. Argumentov za njeno zagovarjanje je seveda več kot dovolj: cene surovin na svetovnem trgu so v osemdesetih letih občutno padle, dotok svežega denarja se je močno zmanjšal, zunanjetrgovinski pogoji za mednarodno menjavo pa so se za države v razvoju precej poslabšali. Logično je torej, da dolžniki kljub zmanjšanju obrestnih mer v zadnjih dveh letih vse težje servisirajo nakopičene dolgove, kar velja zlasti za najbolj zadolžene (mednje spada tudi Jugoslavija), ki dolgujejo komercialnim bankam okoli 300 milijard dolarjev. Za članice t. i. kluba najbolj zadolženih (Bolivija, Brazilija, Čile, Kolumbija, Ekvador, Slonokoščena obala, Mehika, Maroko, Nigerija, Peru, Filipini, Urugvaj, Venezuela in Jugoslavija) velja, da vse težje odplačujejo obresti za najete kredite, da se absolutni in relativni obseg zadolženosti kljub drastičenmu omejevanju uvoza in domače porabe celo povečujeta in da dobivajo pri morebitni prodaji dolgov na sekundarnem trgu po 55 odstotkov popusta.

Kljub dramatičnosti gospodarskih razmer v teh državah pa so ameriške banke tudi tokrat jasno zavrnile predlog o črtanju dolgov, saj bi njegovo sprejetje pomenilo zanje, da se odrekajo približno 75 milijardam dolarjev kapitala, ki so ga odobrile omenjeni skupini držav. To bi z drugimi besedami pomenilo, da bi se njihov osnovni kapital zmanjšal in da bi se profiti ameriških bank močno zmanjšali, nekatere poslovne banke pa bi imele resne likvidnostne težave. Politične razsežnosti odpisa dela dolga pa bi se sukale predvsem okoli vprašanja, kaj imajo od tega tiste države, ki redno odplačujejo del glavnice in obresti za najete kredite. Poglavje zase je seveda tudi vprašanje, ali bi si ameriške banke ta trenutek sploh lahko privoščile črtanje dolgov, saj znaša ameriški državni dolg več kot 2000 milijard dolarjev, poleg tega pa ni rešen niti problem proračunskega in zunanje-trgovinskega primanjkljaja. Nekateri menijo, da so možnosti za to v razmerah zmanjševanja vojaških izdatkov vendarle boljše, kot so bile pred leti, vendar je o tem težko soditi na pamet. Kakorkoli že, tudi če bi največji svetovni dolžniki dosegli delni odpis dolgov, bi se njihove vlade še vedno ubadale z nadležnim vprašanjem, kako doseči zdravo gospodarsko rast in povečati konkurenčno sposobnost nacionalne ekonomije v mednarodni menjavi. Še bolj pereče pa je za države v razvoju vprašanje razvoja na dolgoročnejših temeljih, ki ga doslej niso bile sposobne učinkovito rešiti. Večina držav v razvoju še vedno mehanično posnema razvojne modele razvitega sveta, čeprav se je pokazalo, da to ni modro. Vprašanje dolga je za svetovne dolžnike (vključno z Jugoslavijo) hočeš nočeš tudi vprašanje kulture razvoja in civilizacijskega vzorca, ki naj bi zagotavljal materialno in duhovno blaginjo tudi najširšim ljudskim množicam in ne le ozkim elitam na oblasti.

Emil Lah

NOVOSTI IZ ZALOŽBE DELAVSKA ENOTNOST

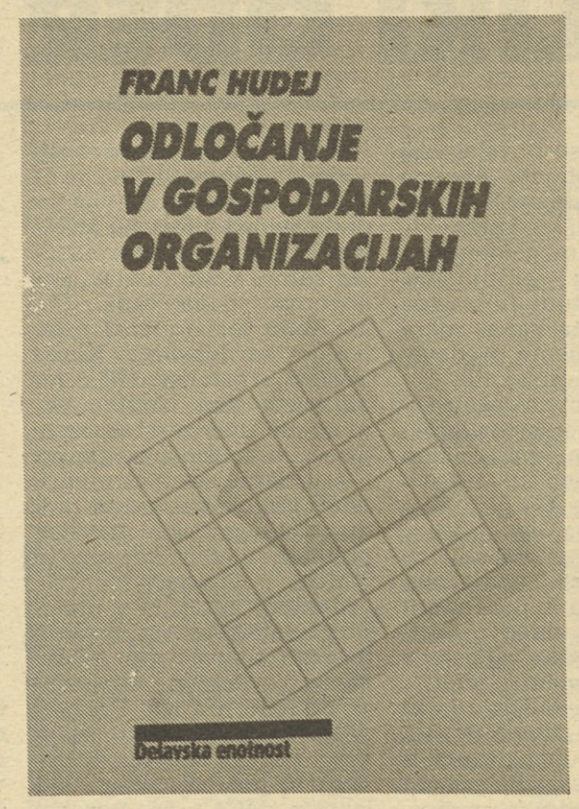

Avtor, doktor socioloških znanosti je v tej knjigi strnil svoje 20-letne izkušnje iz gospodarskih organizacij (s področja organizacije, informatike, nagrajevanja in kadrovanja) ter rezultate raziskovalnega dela na področju industrijske sociologije.

NAJVEČJE REZERVE V LJUDSKI DEJAVNOSTI SO V USTREZNEJŠEM ODLOČANJU. POSLEDICE NEUSTREZNIH REŠITEV SO BOLJ KATASTROFALNE KOT POSLEDICE NAPAK PRI OPRAVLJANJU NALOG, pravi avtor knjige.

V knjigi so obravnavani teoretični vidiki odločanja v gospodarskih organizacijah, predstavljeni so rezultati empiričnih raziskav na tem področju in nakazane so možne alternativne rešitve.

Cena 39.000 din

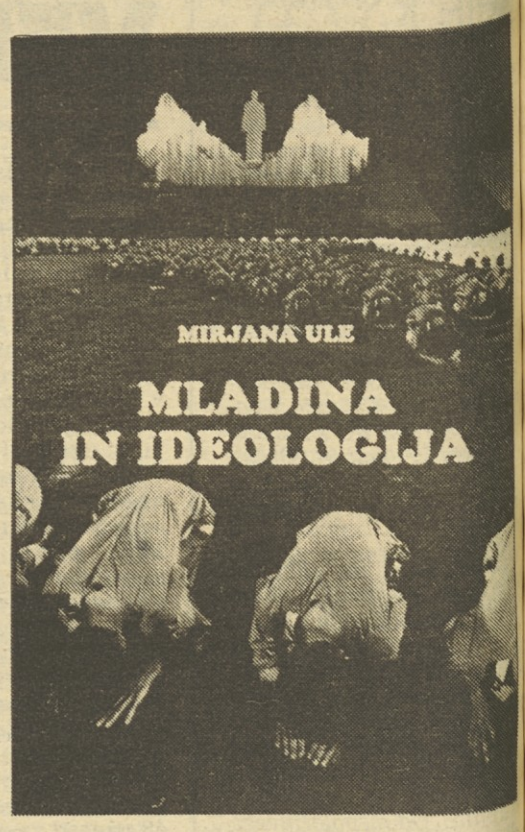

Mladina uspeva presenetiti vsakogar, ki jo opazuje in razmišlja o njej. Je izziv in presenečenje obenem. Ravno, ko se zdi, da smo jo ujeli v pojmovno mrežo ali v ideološke sheme, že se kmalu pokaže njena drugačnost. Je to lastnost mladine ali mladosti, ali pa zgrešenost predstav o mladini! Se torej spreminja »objekt« mladina, ali uhaja iz okvirov predpostavk in pojmov realnost in imamo opravka z nečim, kar je le na videz poznano?

Novo delo avtorice uspešnice OD KRIZE PSIHOLOGIJE H KRITIČNI PSIHOLOGIJI, na katerega smo že dolgo čakali...

Cena 43.700 din

Bogdan Kavčič, Andrej Čibron, Darko Deškovič in Dana Mesner

DIREKTORJI USPEŠNIH SLOVENSKIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ

Enajst zelo uspešnih slovenskih gospodarskih organizacij v knjigi.

Po teoretičnem prvem delu nas knjiga seznanja z empiričnimi izsledki:organizacijsko zgradbo, kadrovsko sestavo, proizvodnim programom, tehnologijo, inovativnostjo in razvojno strategijo, enajst zelo uspešnih DO v Sloveniji. Predstavljene so tudi lastnosti uspešnih vodij – njihove demografske značilnosti, izobrazba, delovna kariera, moč uspešnih direktorjev, organizacijska kultura in stil vodenja v teh DO. Spoznanja, ki nam jih nudi knjiga, so eden izmed odgovorov **kako do gospodarsko učinkovite delovne organizacije, ki bo hkrati uspešna pri razvijanju humanih (samoupravnih) odnosov pri delu in med delavci.**

Cena 39.000 din

Vse knjige lahko naročite na naslov DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, telefon 320-403, 318-855.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo

____ izvod(ov) knjige ODLOČANJE V GOSPODARSKIH ORGANIZACIJAH,

____ izvod(ov) knjige MLADINA IN IDEOLOGIJA in

____ izvod(ov) knjige DIREKTORJI USPEŠNIH SLOVENSKIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ.

Naročeno pošljite za naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Ime in priimek podpisnika: _____

Naročeno, dne: _____

a) račun bomo plačali v zakonitem roku

b) kot ind. naročnik naročam knjige po povzetju

c) kot ind. naročnik bom poravnal na obroke (velja pri nakupu vsaj dveh naslovov) največ trije obroki)

Žig Podpis naročnika

Pod petimi krogi

NAJ MARSI IZGUBLJAJO

Ifitos, kralj Elide, je leta 884 pred našim štetjem v Delfih vprašal preroke: »Kako naj rešim svojo deželo bratomornih vojn?« In bogovi so mu odgovorili: »Naj Ifitos in ljudstvo Elide vnovič obudi olimpijske igre!« Osem let kasneje (776 pred našim štetjem) je njihova »beseda meso postala«. V Olimpiji, majhnem grškem kraju v osrčju Peloponeza, stisnjenim med reki Kladiso in Alpho ter goro Kronion (po bogu Kronosu imenovani, ki je vladal tod, dokler ga v rokoborbi ni premagal vsemogočni Zevs!), so odtlej vrli atleti vsako četrto poletje, ko je na nebu sijala polna luna, merili svoje moči. Obdobje iger je bilo obdobje svetega miru, ki ga ni smel prekršiti nihče. In ga tudi ni, kajti takšna je bila volja bogov...

Prihodnjo soboto (17. t. m.), okroglh 2.764 let od prvih antičnih iger, se bo v Seulu začela 24. olimpiada moderne dobe. Potekala bo v mirnejšem času, kot je lo-sangeleška pred štirimi leti, bo pa, žal, spet okrnjena. Vzroke za to poznamo vsi, nikakor pa ne odgovora na vprašanja, ali se bo olimpijsko gibanje slednjič le izvleklo iz krize, v kakršno je zaradi »nekaterih« politik in cikličnih viher hladne vojne zabredlo v Münchnu '72, odtlej pa prek Montreala '76 in Moskve '80 nadaljevalo svojevrstno agonijo, ki je Los Angeles '84 ni presegel, gotovo pa je tudi Seul '88 ne bo povsem. Pred 16 leti je v ZR Nemčiji »Črni september« moril izraelske športnike, pred 12 leti v Kanadi ni nastopila večina afriških držav (zaradi tolerance nekaterih dežel do apartheida v JAR); Moskvo so zaradi »agresivne politike« do Afganistana bojkotirale ZDA in še 46 drugih »zahodnih« držav, v Los Angelesu pa zaradi starega (bojnega) gesla »milo za drago« ni bilo na štartu Sovjetske zveze in njenih zvestih simpatizerk. Predsednik Menarodnega olimpijskega komiteja Juan Atonio Samaranch se je najbrž zbal, da bi se začela ponavljati zgodovina, in da bi utegnil napočiti čas, kakršen je bil leta 394 našega štetja, ko je Rimljan Teodizij I. ukinil igre. Zato je izkoristil vse svoje diplomatske sposobnosti in v veliki, skorajda maksimalni meri uspel: v sicer precej naelektrenem Seulu bo nastopilo rekordno število držav, kar 161! Tja ne bo le Kube, Etiopije..., žal pa ne tudi Demokratične ljudske republike Koreje. Vsem naporom navkljub se severni in južni bratje (politično) niso mogli sporazumeti.

V naslednjih dveh tednih, ko bomo (hočeš nočeš) spremljali dogajanja z olimpijskih prizorišč, se bomo najbrž zamislili tudi nad takimi (in podobnimi) vprašanji. V družinskem ali prijateljskem krogu bomo gotovo polemizirali s tistimi, ki Coubertinovi ideji ne prerokujejo niti sto let, ali se še bolj prepirali z onimi, ki so sploh izgubili zaupanje v olimpijske ideale. Smo si pač različni. Toda eno je neizpodbitno: olimpijske igre so most med državami in kot take pomemben dejavnik miru v svetu.

Konec koncev tudi zato, ker je Apolon prav v Olimpiji – v boju s pestmi premagal Marsa, boga vojn...

Damjan Križnik

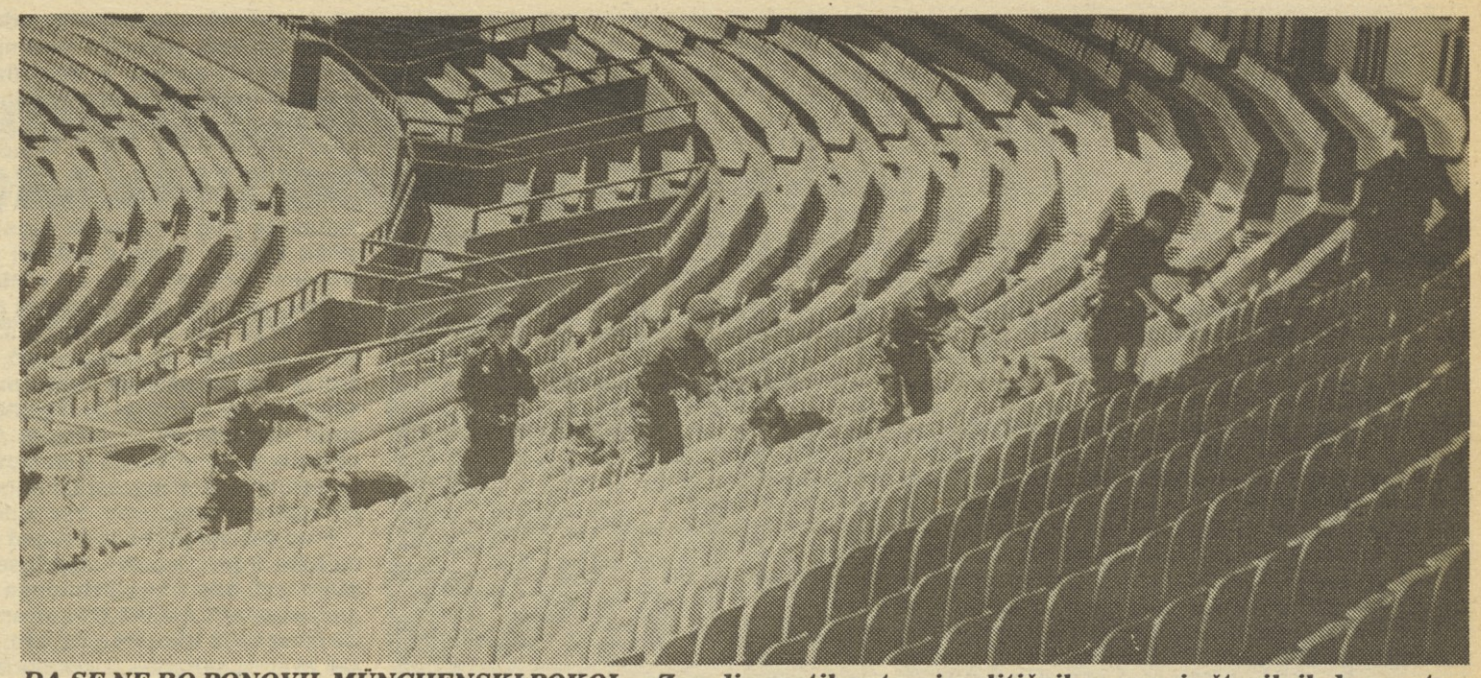

***DA SE NE BO PONOVIL MÜNCHENSKI POKOL** – Zaradi napetih notranjepolitičnih razmer in številnih demonstracij v samem Seulu bo med letošnjimi olimpijskimi igrami (od 17. septembra do 2. oktobra) na nogah domala vsa južnokorejska policija. Morala se bo potruditi, da bodo lahko športniki iz 161 držav brezskrbno krenili v boje za kolajne. Na sliki: pripadniki protiterorističnih enot med eno izmed vaj s posebej dresiranimi psi za odkrivanje eksploziva, ki bi se morda lahko znašlo pod sedeži osrednjega štadiona. (Telefoto: Tanjug)*

Coubertin o rekreaciji

V času, ko se v telesni kulturi zavzemamo predvsem za množičnost, bo najbrž zanimivo zvedeti, kaj je mislil o športni rekreaciji Pierre de Coubertin (1863–1937), ideolog in organizator sodobnega olimpizma.

Razumljivo je, da se je v prvem obdobju javnega udejstvovanja zavzemal predvsem za internacionalizacijo športa in za najboljšo vzgojo vrhunskih tekmovalcev, ki jim pripada čast, da zastopajo svojo domovino na olimpijskih igrah. Smisel nastopanja športna elite pa je videl Coubertin med drugim v tem, da bi se po zgledih izredno zmogljivih tekmovalcev tudi drugi navdušili za telesno kulturo.

»Da bi se sto ljudi ukvarjalo s telesno vadbo za zdravje in moč, je potrebno, da se jih dvajset specializira; in da bi se jih dvajset specializiralo, je potrebno, da se jih pet usposobi za vrhunske dosežke,« je zapisal Coubertin v razpravi o filozofskih osnovah sodobnega olimpizma. Ne gre potemtakem samo za tistih pet, gre prav tako ali predvsem za množičnost.

Na mednarodnem olimpijskem kongresu v Pragi (1925) je govoril Coubertin o viziji športa prihodnosti: »... ko bo na igriščih manj hrupa, manj reklame, manj organizacije in okorne hierarhije, zato pa več športa, dostopnega vsem ljudskim plastem, če le mogoče brezplačno. Pravi športnik, kakršnega imam rad, je tisti, ki ne potrebuje gledalcev.«

Ko je bil Coubertin star 65 let, je zapisal: »V duhu vidim travnike, ki niso namenjeni športnim tekmam in rekordom, vidim javna vadišča, na katerih se lahko vsakdo udejstvuje, ne da bi se razkazoval drugim.« Za taka vadišča, ki so ljudstvu na voljo brezplačno, naj bi skrbele občine, da bi se ljudje lahko urili »v najbolj preprostih telesnih vajah, kakršne so tekanje, skakanje, metanje in gimnastika.«

Med javnimi vadišči, potrebnimi za telesno kulturo ljudstva, omenja Coubertin tudi športne naprave za plavanje, jahanje, sabljanje in boks. Ljudem je treba omogočiti, da si sami izbirajo športne dejavnosti in morda tudi športne vaditelje, stroški pa, če že morajo biti, naj bodo kar najnižji.

NAŠI V SEULU

ATLETIKA – ženske: Slobodanka Čolović (800 m), Biljana Petrović (višina): **moški:** Sejad Krdžalić (kopje), **Mirko Vindiš** (maraton), Slobodan Popović (800 m), Ismail Mačev, Branislav Karaulić, Slobodan Branković in Predrag Melnjak (vsi 4×400 m), **Rok Kopitar** (400 m ovire, tudi rezerva za štafeto 4×400 m), Branko Zorko (1.500 m);

KOLESARSTVO: Sandi Papež, Jože Smole, Valter Bonča, Robert Šebenik, Rajko Čubrić, Mićo Brković;

BOKS: Ljubiša Simić (kategorija do 57 kg), Damir Škaro (81), Azis Salihu (nad 91), Djordje Petronijević (67), Vukašin Dobrašinović (63,5), Darko Dukić (75), Željko Mavrović (91);

ŠPORTNA RITMIČNA GIMNASTIKA: Milena Rellin, Dara Terzić;

ŠPORTNA GIMNASTIKA: Lojze Kolman;

JUDO: Filip Leščak (do 78 kg), Dragomir Bečanović (65), Dragan Kusmuk (95), Ivan Todorov (68);

KAJAK-KANU (na mirnih vodah): Ivan Šabijan, Matija Ljubek, Mirko Mišović;

PLAVANJE – ženske: Anamarija Petričević (200 in 400 m mešano); **moški: Darjan Petrič, Igor Majcen** (oba 1.500 m kravl);

ROKOBORBA – grško-rimski slog: Szabo Paloc Nandor (do 68 kg), **Franc Podlesek** (74), Goran Kasum (82), Zoran Galović (57), Bernard Ban (90), Jožef Tertei (100); **prosti slog:** Šaban Trstena (52), Zoran Šorov (57), Šaban Seidi (74), Čedo Nikolovski (82);

NAMIZNI TENIS – ženske: Jasna Fazlić, Gordana Perkučin; **moški:** Ilie Lupulescu, Zoran Kalinić, Zoran Primorac;

TENIS – ženske: Sabrina Goleš; **moški:** Slobodan Živojinović, Bruno Orešar;

STRELJANJE – ženske: Jasna Brajković, Ester Poljak (obe zračna puška); **moški:** Goran Maksimović, **Rajmond Debevec,** Srečko Pejić (vsi MK puška 3×40 in 60 ležeče);

VESLANJE: Vladimir Banjac, Zlatko Celent, Lazo Pivač, Sead Marušić, Dario Varga (četverec s krmarjem), **Sejad Mujkić, Bojan Prešeren** (dvojec brez krmarja), **Saša Mirjanič, Milan Janša, Roman Ambrožič** (dvojec s krmarjem);

NOGOMET: 18 igralcev;

KOŠARKA – ženske: 12 igralk (med njimi tudi **Polona Dornik** in **Stoina Vangelovska); moški:** 12 igralcev (med njimi tudi **Jure Zdovc**);

ROKOMET – ženske: 15 igralk (med njimi tudi **Dragana Pešić**); **moški:** 15 igralcev (med njimi tudi **Iztok Puc** in **Rolando Pušnik**);

VATERPOLO: 13 igralcev.

Na seznamu je torej 155 tekmovalcev (118 športnikov in 37 športnic), ki bodo nastopili v 20 panogah, spremljalo pa jih bo 30 trenerjev in 11-članska zdravstvena ekipa. Skupaj z vodstvom, na čelu katerega sta predsednika Jugoslovanskega olimpijskega komiteja dr. Ivan Mecanović in Zveze za telesno kulturo Jugoslavije Duško Dragun, bo naša delegacija v Seulu štela 208 oseb.

Utrip z desetega »Juriša na Vršič«

JURIŠNIKI SPET ZMAGALI

Včasih je še peš težko priti na vrh gore, kaj šele s kolesom. Pa vendar je prejšnjo soboto na 1.611 metrov visok gorski prelaz Vršič prigonilo vseh 700 kolesarjev, ki so spodaj ob vznožju družno krenili v jubilejni »Juriš na Vršič«. Klobuk z glave pred njimi, poklon pa tudi pred ljubljanskimi »franeki« in prizadevnimi člani kranjsko-gorskega turističnega društva, ki so z roko v roki tokrat že desetič imenitno izpeljali to enkratno prireditev na Slovenskem!

Dvanajst kilometrov dolgo progo s 24 serpentinami, 811 m višinske razlike in vzponom od 8 do 18% je v prečudovitem jutru najhitreje zmogel 26-letni Simon Arsič. »Redno kolesarim«, je veselo pripovedoval na cilju. »In ker sem si ‚Juriš na Vršič' izbral za poslastico sezone, sem zmage še toliko bolj vesel.« Kako tudi ne bi bil, ko pa se njegovega »rekreativnega« časa 36 minut 9 sekund ne bi sramoval niti kak državni reprezentant! Zadovoljna je bila tudi najhitrejša med dekleti, Vida Uršič. »Doslej se mi je dvakrat posrečilo priti gor', enkrat pa ne. Zato sem se za letošnjo prireditev pripravljala ves mesec,« je razlagala. »Kljub temu pa je bila tekma zelo težka. Ampak s tujimi udeleženkami, s katerimi sem vozila, smo si kar lepo pomagale, pa je šlo...«

Dobro je šlo tudi 72-letnemu Milanu Žirovniku, najstarejšemu udeležencu desetega »Juriša na Vršič«. »Mislim, da je vzrok za moj uspeh v zmernem uživanju življenja, ker pojem vse in vsak dan kolesarim,« je komentiral svoj čas 1:00,04. Potem so na Vršiču, tem našem alpskem biseru, milo zadonele orglice. Aha, to bo pa Henrik Zadel. Točno! »Sem že mislil, da me ne bo,« je bradati mož častitljive starosti za hip vzel iz ust svoj priljubljeni instrument, ki ga spremlja na vseh športnorekreativnih prireditvah (tudi pri plavanju!) »prejšnji teden sem se po enem mesecu vrnil iz bolnišnice; sedaj sem tu in mislim, da je tako edino pravilno.«

Točno, smo ga potrepljali po rami, on pa je »užgal« še eno poskočno. Tudi zato je bilo prejšnjo soboto na Vršiču zelo lepo...

Damjan Križnik

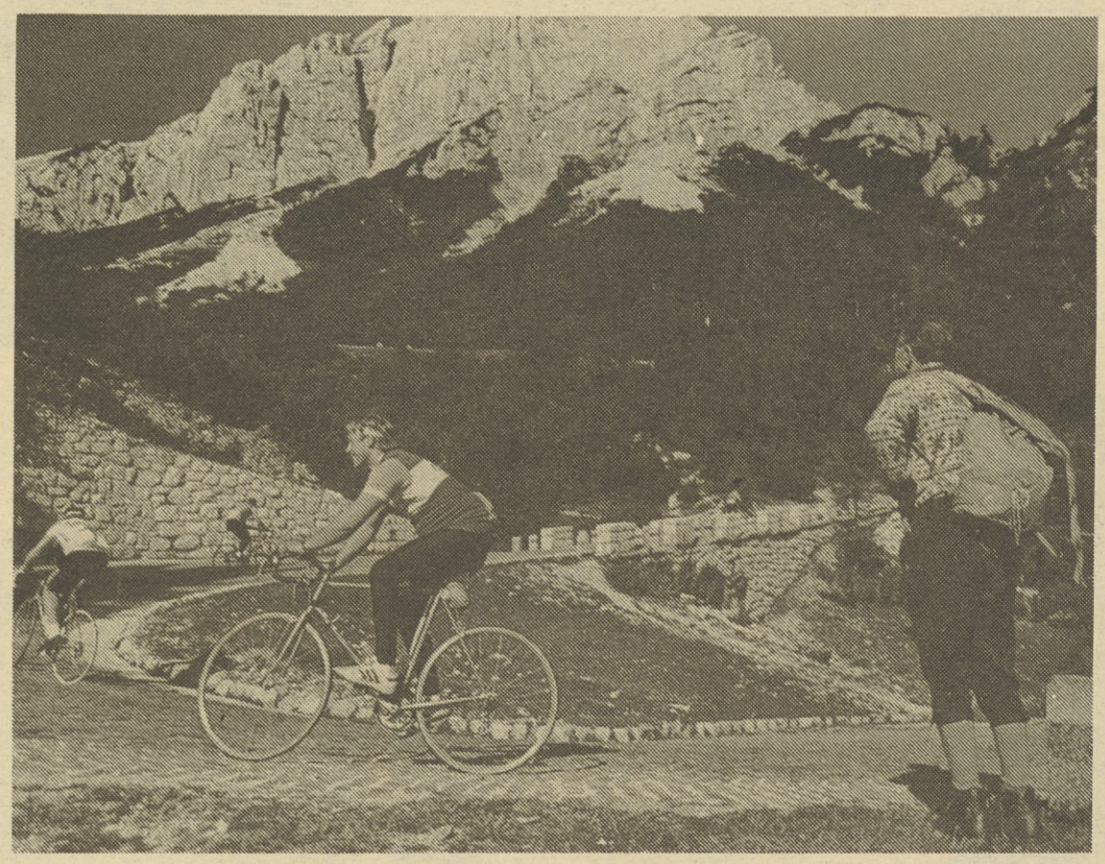

***KAR JE ZA PLANINCE TRIGLAV, JE ZA NAŠE KOLESARJE VRŠIČ** – Na eni izmed 24 serpentin proti 1611 m visokemu alpskemu prelazu Vršiču so se takole srečevali planinci in kolesarji in drug drugemu vzklikali: »Srečno!« (Slika: Srdjan Živulović)*

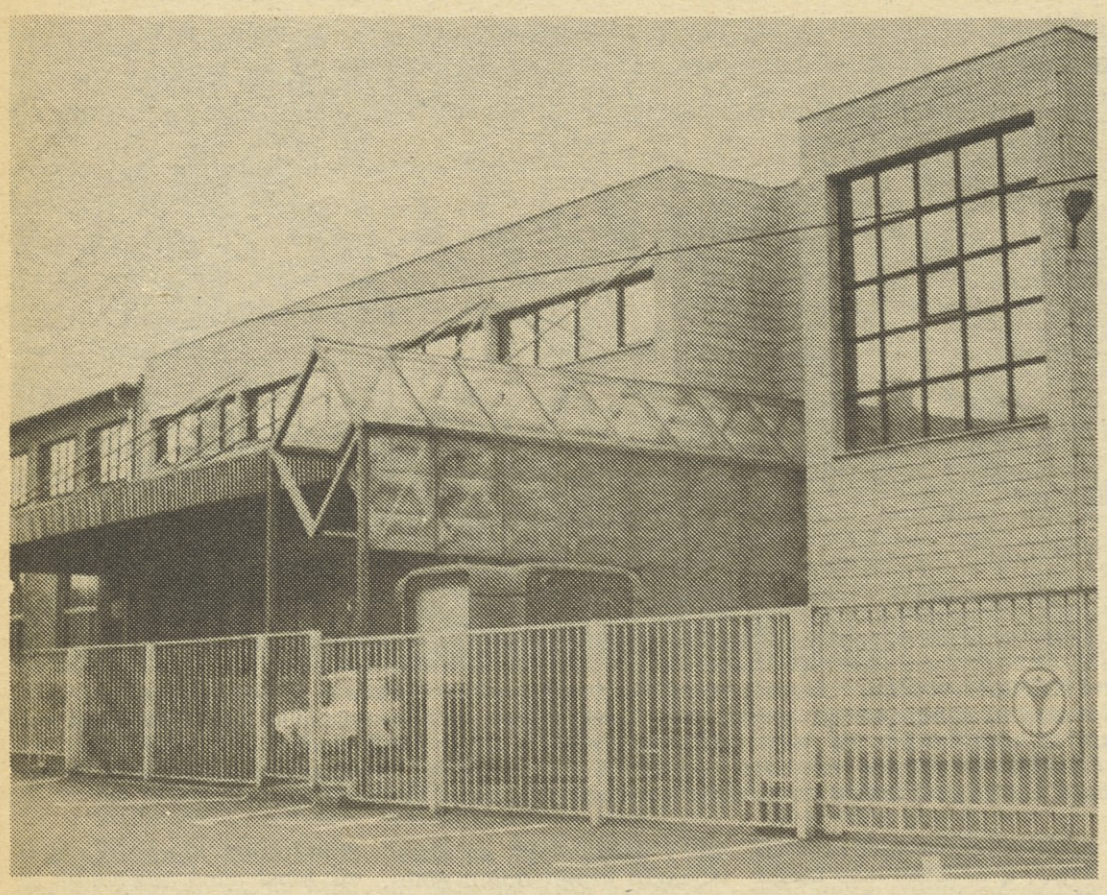

Tovarna strojev Strojna iz Maribora

Štiri desetletja velikana, znanega po zobnikih

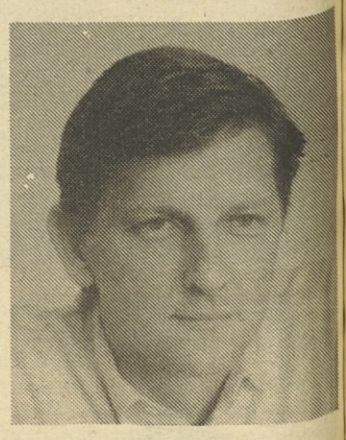

Direktor Strojne Peter Baloh

Ko je mariborski zasebnik Ernst Eylert leta 1906 odprl majhno delavnico, v kateri je vzdrževal rudniško in kmetijsko opremo, se mu še sanjalo ni, da bo iz nje nekoč nastal velik industrijski obrat, ki se bo ukvarjal z najbolj zahtevno obdelavo kovin – s proizvodnjo zobnikov in pogonsko tehniko.

Strojna je danes znana doma in v tujini. Je tudi članica sestavljene organizacije združenega dela Slovenske strojegradnje, med dvajsetimi jugoslovanskimi proizvajalci pogonske tehnike pa je Strojna ena izmed treh, ki imajo najširši program in ponuja najbolj popolne rešitve. Licence v Strojni ne poznajo, s tujimi patnerji pa sodelujejo predvsem zato, da lahko skupaj z njimi sledijo hitremu razvoju ter vsem novostim, ki včasih prihajajo na dan tudi čez noč. Vse tehnične rešitve so plod znanja strokovnjakov razvojnega in konstrukcijskega oddelka, prvi med njimi pa je bil konstrukter Slavko Muršič, ki je ob podpori takratnega tehničnega vodje Ludvika Dežmana leta 1959 predlagal nov proizvodni program in preimenovanje Remonta v Tovarno strojev Strojna, Maribor.

In kaj predstavlja Strojna danes? V njej dela 340 delavcev, med njimi pa prevladujejo kadri z visoko in višjo izobrazbo in so sposobni razrešiti najzahtevnejše probleme v zvezi s pogonsko tehniko oziroma gonili, variatorji, menjalniki in sklopkami.

»Osnovni proizvodni program dopolnjujemo s krmiljenjem in regulacijo pogonov, s prigradnjo elementov elektrike in elektronike. Prav tako nudimo celovite rešitve s področja pogonske tehnike, ki nakazuje začetke inženiringa. Ob tem zagotavljamo visoko raven kakovosti vseh tehnoloških postopkov ter kakovostno serviranje,« pravi med drugim petintridesetletni direktor Peter Baloh.

Čeprav Strojna letos praznuje 40-letnico, pa je to mlad kolektiv glede na starost vodstvenih delavcev, saj so mnogi mlajši od tovarne.

Iz proizvodnega programa

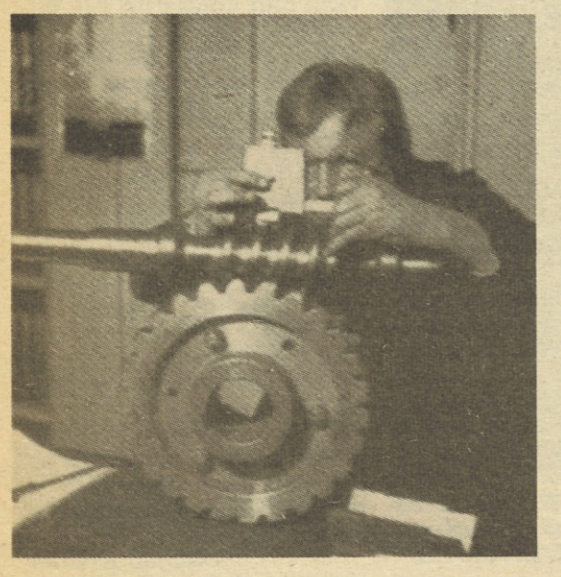

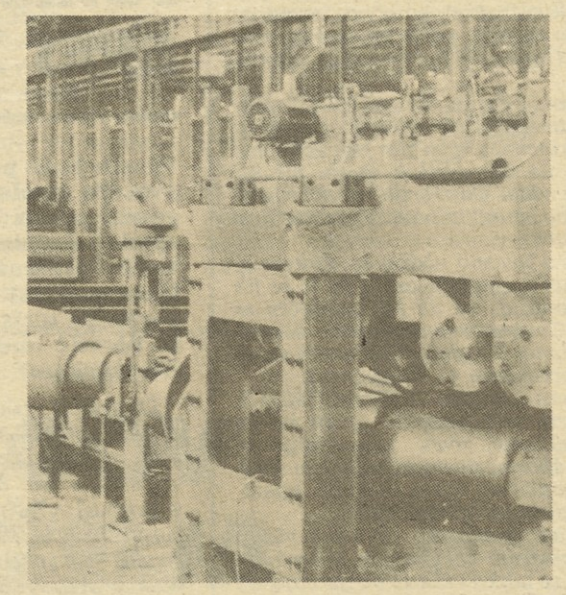

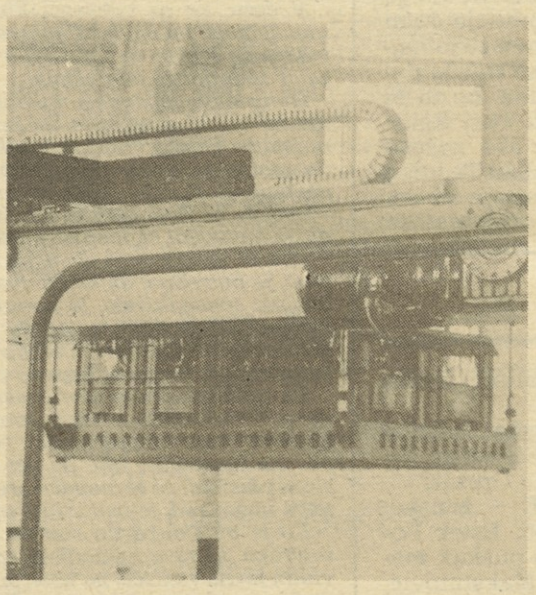

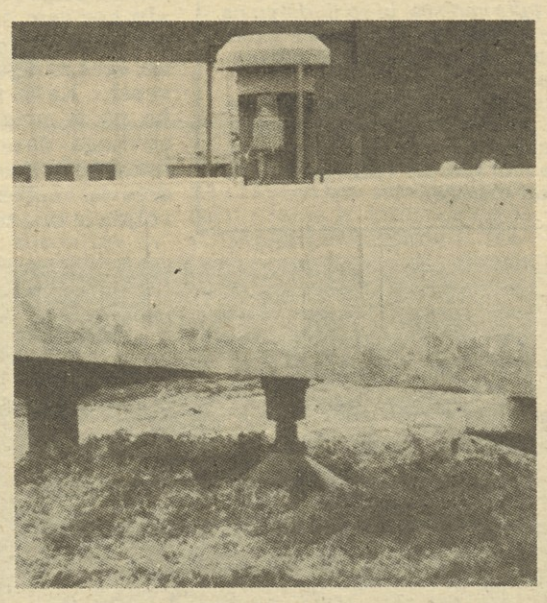

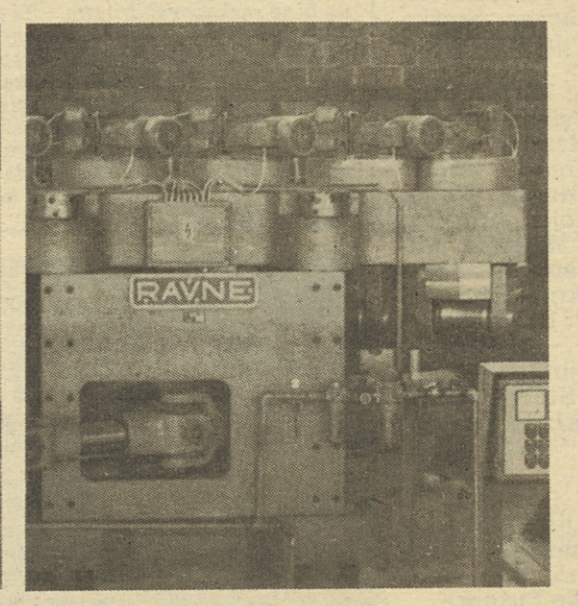

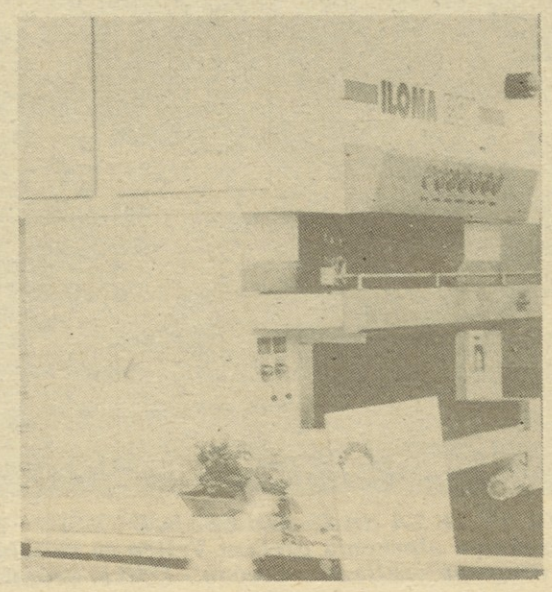

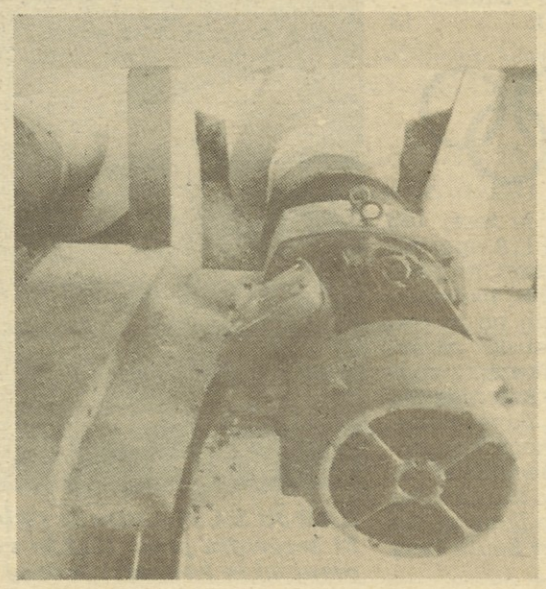

V razvojno-konstrukcijskem oddelku je zaposlenih 35 ljudi, polovica med njimi je inženirjev. Prav po starosti je kolektiv Strojne med mlajšimi vodstvenimi in razvojnimi skupinami ljudi tako v Sloveniji kot v Jugoslaviji, kar se prav gotovo kaže tudi v njihovih poslovnih rezultatih.

Že res, da sta slovenska in jugoslovanska industrija zdaj v največjih zagatah, vendar se lahko kolektiv Strojne pohvali z dobrimi poslovnimi rezultati. Tako so v letošnjem prvem polletju povečali gospodarnost za 1,1-krat, donosnost pa celo za 1,75-krat. Kazalci uspešnosti so tudi višji od načrtovanih, presegajo pa tudi povprečje panoge. Tako v svoji panogi kot v mariborski industriji se Strojna odlikuje z visoko akumulacijo in sicer je njen delež 23 odstotkov dohodka. Za jugoslovanske razmere namenja Strojna sorazmerno visok delež prihodka za razvoj in to kar sedem odstotkov.

Pred šestimi leti se je Strojna močno utrdila na tujih trgih. Čeprav zdaj dosega z izvozom samo pet odstotkov celotnega prihodka, ne gre zanemariti okoli 700 tisoč ameriških dolarjev izvoznega izkupička na leto, še zlasti zato, ker za uvoz porabijo le petino izvoznega zneska, izvažajo pa zgolj na konvertibilno tržišče.

Marsikdo se zapiči v njihove nadpovprečne osebne dohodke (še pred časom so bili delavci Strojne mariborski zadarski SaS, ki je jugoslovansko javnost razburjal z visokimi plačami) pozablja pa na to, da so tudi njihovi kazalci uspešnosti poslovanja pravtako nadpovprečni. V prvem polletju letos je povprečna plača v Strojni znašala 656 tisoč dinarjev, vendar bi bil znesek še višji, če ne bi bilo omejevalnega zakona. Pri avgustovskem izplačilu so njihove plače že četrti mesec mirovale, kar pa pri ljudeh krni motivacijo za delo. V Strojni so prepričani, da bi bili poslovni rezultati še boljši, če bi imeli platno in škarje v svojih rokah.

Sodelovanje Strojne s fakultetami in inštituti oziroma z znanostjo je na zavidni ravni. Sodelovanje, ki je v preteklosti malo zastalo, se sedaj ponovno pospešuje. Tesno so povezani predvsem s Tehniško fakulteto v Mariboru ter strojnima fakultetama v Ljubljani in Zagrebu. Tudi z Zavodom za raziskavo materialov sodelujejo. Z mariborsko tehniško fakulteto se dogovarjajo za izvedbo novega gonila in računalniško podprto proizvodnjo, razmišljajo pa tudi o svojem strokovnjaku, ki bi v okviru specialističnega študija delal na tehniški fakulteti, vendar za Strojno.

S sodobnimi stroji so še kar dobro opremljeni, vendar še niso s tem zadovoljni. V šali delavci povedo, da železo še zmeraj preveč »pretepajo«, premalo pa ga obdelujejo. V letih 1979 do 1986 so se intenzivno opremljali, zdaj pa je na vrsti ključna oprema, ki bo zagotavljala svetovno kakovost. Zato bodo letos v Švici kupili nov obdelovalni stroj, ki bo stal toliko, kolikor znaša letna akumulacija. Mesec dni že imajo računalnik, s katerim je sedaj urejen informacijski sistem materialnega poslovanja, nabaviti mislijo tudi zahtevno merilno in kontrolno opremo, da bodo lažje spremljali kakovost.

Ali, kot pravi direktor Peter Baloh: »Uspeh podjetja se ne potrjuje samo na poslovnem, prodajnem in tehnično-tehnološkem področju. Pomembno je, kako se kolektiv vključuje v okolje,v katerem živi. Tako lahko trdim, da se je Strojna v vsem povojnem obdobju intenzivno vključevala v družbeno, znanstvenoraziskovalno, kulturno in športno področje, skratka, na vsa področja, ki dajejo smisel življenjskemu okolju. Priznanje za ta prispevek je bil izražen tudi v Listini mesta Maribor, ki jo je dobila letos Strojna in pri tem ne gre samo za jubilej.«

STROJNA MARIBOR

Ob uspešnem poslovanju je že kar razumljiv tudi visok družbeni standard delavcev Strojne. Septembra lani so odprli sodoben obrat družbene prehrane s kuhinjo, jedilnico, bifejem in sobo za poslovne namene. Veliko pozornosti posvečajo počitniški dejavnosti, saj se že dolgo časa zavedajo, da je dopust delavcev na morju, v toplicah ali v hribih dobro naložen kapital, ki se pozneje pokaže pri delu. Tako imajo devet počitniških prikolic na različnih koncih, tri apartmaje imajo na otoku Cresu, enega na Ribniškem Pohorju. Uspešni so tudi pri reševanju stanovanjske problematike zaposlenih. Doslej so kupili že 88 stanovanj, ob tem pa izdatno podpirali individualno zidavo hiš, ki so jih gradili delavci Strojne.

In ko smo se že kar navadili, da po dolgem in počez negativno ocenjujemo delo sindikalne organizacije v tovarnah, povejmo, da sindikat Strojne dela dobro. Čutiti ga je domala povsod: ko gre za proizvodnjo, plače ali za solidarnost. Tako so imeli sindikalni delavci največ besed pri izgradni počitniškega naselja v Poreču, imajo vzajemno blagajno, s katero pomagajo delavcem z nižjimi plačami, ko zaidejo v denarne težave; da imajo tako lep obrat družbene prehrane, je treba pohvaliti tudi sindikalne delavce. Tudi v športni dejavnosti delavci Strojne niso od muh, podpirajo pa tudi vrhunski šport, saj namiznoteniško moštvo iz Maribora tekmuje v prvi ligi z imenom Strojna in je kar uspešno.

»Samozavest zaradi uspehov iz dosedanjega štiridesetletnega obdobja nam vzbuja optimizem pri načrtovanju prihodnosti,« pravi mladi direktor Peter Baloh, mi pa bi še samo dodali: Ko bi imelo jugoslovansko gospodarstvo še tisoč takšnih tovarn kot je mariborska Strojna, potem sedanjih gospodarskih težav pravgotovo ne bi bilo. Brez pretiravanja.

OA Delavske enotnosti

Bogomir Likar:

KRATEK ORIS ZGODOVINE DELAVSKEGA GIBANJA V ZGORNJEDRAVSKI DOLINI V LETIH 1918–1941

(2)

Kamnoseki v okolici Ribnice so živeli deloma v lastnih hišicah z majhnim vrtom in njivico, drugi so bili na stanovanju pri imovitejših kmetih in so jim morali najemnino za stanovanje odslužiti z delom, tretji pa so imeli stanovanje – če temu sploh lahko rečemo stanovanje – pri podjetniku.

Obrt je bila popolnoma prosta – in se ni bilo treba izučiti – tako, da ni mogla konkurirati tujim izdelkom. O kutlurnem življenju pri teh ljudeh ne moremo govoriti. Večji del delavčevega življenja je potekal v kamnolomih. Prosti čas, posebno nedelje in praznike, je delavstvo preživljalo po gostilnah. Mnogi so zelo pili, eni zaradi skrbi, kako preživeti sebe in družino, drugi, ki se jim ni godilo nič boljše, pa iz golega dolgočasja. Pri tem so pozabljali pisati in brati ter vse, kar so se naučili v šoli.

Josip Jurančič, ki je precej časa učiteljeval na Remšniku, v knjižici Iz šole za narod med drugim piše, da ljudstvo stanuje še v dimnicah med okajenimi stenami, na prostem podu, ob odprtem ognjišču, v zatohlem zraku, nasičenem s paro in dimom, kjer ljudje, zaviti v razpadajoče cunje, spe v hlevih na stelji; kjer nevednost in vraževernost zatirata pot, ki drži k izboljšanju razmer; kjer uspavajo materе otroke z makom, žganjem, prežganim sladkorjem; kjer posamezniki izkoriščajo nevedno prebivalstvo; kjer je izmed prebivalcev več kot 30 odstotkov analfabetov.

Ob tem položaju delavskega in kmečkega proletariata je treba pripomniti[13], da se je industrijski delavec vsaj do neke mere lahko bojeval za svoje dohodke. Delavci v ribniških kamnolomih so že 15. 6. 1919 obnovili svojo strokovno organizaicjo. Ustanovili so podružnico Osrednjega društva stavbenih delavcev v Sloveniji. Tudi kovinarji na Muti so v tem času ustanovili svojo kovinarsko strokovno organizacijo oziroma so tisto, ki je že delovala, vključili v Osrednje društvo kovinarskih delavcev Slovenije. Najštevilnejši in skoraj povsem neorganiziran ter izpostavljen največjemu pritisku pa je bil lesni delavec.

Delavsko gibanje na Muti

V primerjavi z drugimi industrijskimi kraji na Štajerskem in Koroškem, ki so imeli že dolga leta pred prvo svetovno vojno zelo dobro razvite delavske organizacije, so se delavci tovarne na Muti organizirali šele po njej.

Tovarna je imela do zloma stare Avstrije le enega latnika, ki je po svoji volji upravljal podjetje in ni dovoljeval delavskih organizacij. Kvalificirane delavce in strokovnjake je še kar dobro plačeval, tako da ti niso potrebovali organizacije. Nekvalificirane pa, ki jih je zaradi bezposelnosti tako rekoč lahko pobiral s ceste, je takoj odpustil, če so se hoteli organizirati. Po končani vojni je tovarno prevzela družba »Greinitz« iz Gradca. Bilo je to v času, ko so se delavci vračali iz vojske, koder so prišli v stik z raznimi delavci in voditelji delavskih strank industrijskih podjetij po Avstriji in se od njih navzeli novega duha. Nekaj pa je bilo celo novih delavcev, ki so bili že po deset let in več organizirani v avstrijski socialdemokratski stranki in so pripravili že marsikatero uspelo stavko. Slednji so skupaj s tukajšnimi delavci ustanovili leta 1919 podružnico Saveza metalskih radnika Jugoslavije (SMRJ), ki je bila pod vodstvom Socialistične stranke Jugoslavije. Organizirani so bili vsi redno zaposleni delavci, zunaj organizacije je bilo le nekaj priložnostnih zunanjih delavcev.

Obstoječi organizaciji se je že kmalu ponudila priložnost, da potrdi delavstvu pomen in potrebo njenega obstoja. Že konec januarja 1920 so delavci prek nje dosegli povišanje plač. Na žalost jim to ni dosti koristilo, ker so se že naslednji dan zbrali na posvetovanju trgovci z Mute in zvišali cene živilom. Lep uspeh pa dosežejo kovinarji na Muti leta 1923, ko prvega novembra 1923 odpovedo kolektivno pogodbo in si dejansko izbojujejo 23% izboljšanje svojih prejemkov. To seveda ni bilo lahko doseči. Delavci so stopili v mezdni boj že maja, konec meseca pa je časopis Delavec opozarjal vse kovinarje, naj si ne iščejo dela na Muti, ker so delavci železarne v mezdnem boju.

Mezdna razprava se je končala 19. 7. 1923. Od zahtevanih 25% je bilo dosežених 15% povišanje mezd. To je veljalo od 1.5. naprej. Kolektivna pogodba, ki je bila sklenjena 3. januarja, je ostala še nadalje v veljavi, toda že 1. 11. je delavstvo železarne prek svoje organizacije Osrednjega društva kovinarjev stopilo v mezdno gibanje in odpovedalo kolektivno pogodbo ter predložilo svoje zahteve ravnateljstvu tovarne. Na podlagi zahtev je bila 28. 11. mezdna razprava, ki so se je udeležili: ravnatelj tovarne inž. Ivan Endl (tovarna je sicer last avstrijske družbe »Greinitz«, inž. Endl pa ima pri tej družbi največ delnic), tajnik »Zveze industrijcev« dr. Golia, tajnik »Osrednjega društva kovinarjev« Golmajer in delavski zaupnik. Takoj na začetku je Endl izjavil, da ni govora o zvišanju plač, ker da je delavstvo z njimi že doseglo porabno številko, da pa je pripravljen dati izreden prispevek za nabavo najpotrebnejšega perila in obutve. Predlog je podpiral seveda tudi tajnik »Zveze industrijcev« dr. Golia. Zastopniki delavstva pa so predlog odklonili, ker v njem ni bilo navedene vsote. Izjavili so, da so se pripravljeni pogajati samo na podlagi vloženih zahtev. Uspeli so. Dosegli so povišanje mezd. Socialistična »Volkstimme« v Mariboru je tedaj pisala o njih, da so dobro organizirani in disciplinirani borci. Treba je povedati, da so takrat znašale povprečne plače delavstva na Muti 4 din na uro (800 din mesečno), s čimer ni bilo mogoče doseči eksistenčnega minimuma, saj je bila precejšnja draginja: Delavec 4. 10. 1923 poroča naslednje: 1 kg krušne moke 6 din, 1 kg mesa druge vrste 25 din, 1 kg sladkorja 23 din, par čevljev 300 din, 1 m^3 drv 200 din ... Iz te primerjave med mezdami in cenami, ki so bile v teh krajih ob meji še višje kot drugod, je razvidno, da so se delavci upravičeno borili za izboljšanje svojega položaja.

Nenehne podražitve živeža in tekstila v letu 1924 so bile vzrok, da je delavstvo prek svoje strokovn organizacije zopet zahtevalo povišanje plač. V ta namen je organizacija odposlala delavske zaupnike k upravi podjetja, ki pa o povišanju plač ni hotela ničesar slišati. Po tem neuspehu je podružnica organizacije obvestila sekretariat za Dravsko banovino v Ljubljani, ki je odposlal na Muto svojega opolnomočenega zastopnika Krajcerja iz Maribora. Ta je takoj po prihodu na Muto sklical sestanek, po tem pa se je z delavskimi zaupniki odpravil k upravi podjetja. Uspeha ni bilo. Ponovno je bil sklican sestanek. Sprejeli so sklep, da se napove protestna stavka. Uprava podjetja je sklep z veliko nejevoljo sprejela in to zaradi številnih naročil, ki so prihajala ravno v tem času. Naslednji dan so delavci odšli v tovarno na delovna mesta, ne da bi delali. Protestna stavka je trajala tri dni. Krajcer je bil ves čas na Muti. Prvi dan je stavka minila brez kakršnih koli dogodkov. Drugi dan je uprava pozvala delavske zaupnike in Krajcerja k plačilni razpravi. Zastopniki delavstva niso odstopili od svojih zahtev ne na dopoldanski ne na popoldanski seji. Ponovna razprava je bila določena za naslednji dan popoldne. Tokrat so se sporazumeli. Delavci so nekoliko popustili, na preostalo pa je podjetje pristalo in povišalo delavcem urne mezde ter deloma nadoknadilo v stavki izgubljene plače. Ker je bila stavka uspešna, je delavska organizacija pridobila precej ugleda. Delavstvo je spoznalo, kaj bi pomenilo v prihodnje biti neorganiziran in izpostavljen delodajalcu – izkoriščevalcu na milost in nemilost, zato so se še bolj oprijeli organizacije, začeli intenzivno proučevati delavsko gibanje, tarifno politiko, socialno politiko in vse o boju za delavske pravice.

Na Muti je bil že od nekdaj ves kapital v rokah Nemcev, ki so tukaj tudi gospodarili. Temu so se morali prilagoditi tudi delavci. Občevalni jezik na Muti je bil nemški, v okolici pa slovenski. Vsak delavec, ki je prišel nanovo in se je hotel pogovarjati z drugimi delavci in stanovalci Mute, se je moral naučiti nemškega jezika. Jože Gerold, takrat eden najaktivnejših v podružnični organizaciji SMRJ in v delavsko prosvetnem društvu »Svoboda«, se spominja, da se je tiste čase govorilo na Muti nemško in slovensko, da so se prepevale nemške in slovenske pesmi, da je bilo sožitje med Nemci in Slovenci do leta 1938, dokler ni začel pritiskati na naše severne meje hitlerjevski nacizem, zelo korektno.

Ves študijski material, ki je prihajal na Muto, je izviral iz nemško – avstrijskih podružnic socialdemokratske stranke[27] (vse v nemščini), bodisi, da je bil iz Sarajeva ali Zenice, kjer so bile prejšnje podružnice te stranke, ali pa so ga nabavljali posamezniki v Avstriji. Vsa literatura je obdelovala izkušnje in primere nemško – avstrijskega delavskega gibanja, v kateri seveda ni manjkalo dviganja nemške nacionalne zavesti, kar je na naše delavstvo zelo slabo vplivalo, zlasti od leta 1939 naprej.

Študijski sestanki, ki jih je pripravljala delavska organizacija na Muti, so bili zelo dobro obiskani in so na njih zelo živahno razpravljali. Delavci so vedeli, da gre zanje, zato je bilo organizacijsko življenje v tem kraju izredno živahno. Po uspešni stavki, podatki kažejo, da je bila verjetno v prvih mesecih leta 1924, se je ta delavnost še povečala in razširila tudi na kulturno in prosvetno delo. Tako je leta 1924 po končani stavki delavska stranka Jugoslavije ustanovila delavsko prosvetno društvo »SVOBODA«, ki je bilo ves čas najaktivnejše v vsej Dravski dolini. Za prdsednika društva je bil izvoljen Šauberger, poslovodja tukajšnega delavskega trgovskega društva »Konzum« (to so bile posebne prodajne zadruge, v katerih so delavcem prodajali po nižjih cenah kot v trgovinah), tajnika sta bila delavca Jože Gerold in Jože Ot, blagajnik pa Franc Sahornik. Svojo prvo predstavo je Svoboda imala že 1. 5. 1924. Dvorana gostilne Dobnik na Sp. Muti je bila nabito polna.

Nadaljevanje prihodnjič

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 28

	MESTO V BOLGARIJI, ZDRAVILIŠČE	PREBIVALEC RADOVLJICE	JUŽNI SADEŽ	AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	NEUMANN ZDRAVKO	OSMI DEL CELOTE	PLANŠAR	JEZERO V ETIOPIJI	STAR SLOVAN	PREDIGRA V ST. ŠPANSKEM GLEDALIŠČU	GLOBOKAR VINKO	ŠPANSKO ŽEN. IME	BIVŠI PREDSEDNIK ZDA	RUSKI PISATELJ (»DRUŽ. KRONIKA«)
ZEMELJSKA OŽINA NA MALAKI				DOMOTOŽJE / BEOGRAJ. IGRALKA										
PREDSEDNIK PREDSEDSTVA SLOVENIJE														
KAČA VELIKANKA, PITON					VEL. RIBA, MORSKI VRAG / TITAN						REKA V SEV. NEMČIJI / EDO KOCBEK			
KRAJŠA SONATA									KATRAN	PEVKA REDŽEPOVIĆ / OKRASNI KAMEN				
SNOV, MATERIJA								STRUJA / SL. SLIKAR IN GRAFIK (LOJZE)				TUJA IN NAŠA ČRKA / PREBIVALKA ATEN		
IT. FILM. IGRALKA MARTINELLI					DEDIĆ / NEKD. GEN. SEKRETAR OZN						GRAFIK MAVEC / UŽITEK			
NIKA JUVAN			SUBOTICA / BREZOBLIČNA GMOTA			SODOBNIK KELTOV	NEKD. OSKRBNIK / PRELEŽANINA							
POJAV PRI GORENJU				PRITOK DONAVE V VOJVODINI					DUHOVŠČINA					IGRALKA RINA
SLOV. HUMORISTKA				IGRALEC GUINESS / TONE SVETINA					PRIIMEK ITALIJ. SLIKARJA RAFAELA					
SVOJINA, IMOVINA														
MESTO, KJER JE STALA DIVJAD, KO JE LOVEC NANJO STRELJAL										TEŽA OVOJNINE				

Rešitve pošljite do 20. septembra na naslov: Delavska enotnost, Celovška 43, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 27

Nagrade so knjižne: 1. Slasti slovenskih kuhinj, 2. Igralec s petim asom, 3. Zmaga v želodcu

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo ● Izdaja ČGP Delo – tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telex 31 787 ● Glavni urednik: Franček Kavčič ● Odgovorni urednik: Marjan Horvat ● Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Saša Novak (urednik, politični sistem, sindikati), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel, Meri Jurca (tajnici), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica) ● Vršilka dolžnosti direktorja tozda Alenka Mišič ● Telefoni: vršilka dolžnosti direktorja tozda in glavni urednik 322 778, odgovorni urednik 313 942 ● Naročnine, Celovška 43, 319 690 ali 318 855, int. 52 ● Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 318 855 in 321 651 ● Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323 951 ● Marketing, Celovška cesta 43, 320 403 ● Računovodstvo, Ljubljana, Titova 35, 310 923 ● Žiro račun 50102-603-41502 ● Založba 311 956 ● Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317 870 in 312 891 ● Posamezna številka Delavske enotnosti 400 din ● Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo ● Poštnina plačana v gotovini ● Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35 ● Časopisni svet Delavske enotnosti: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevenšek, Ivo Grilj, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik.

Erika Mihelač s Ptuja

PEK MORA ZNATI CENITI KRUH, SAJ JE VANJ VLOŽIL SVOJE DELO

Po kruhu je zadišalo, ko sem stopil v spodnje prostore pekarne Intesovega tozda Vinko Reš na Ptuju, čeprav je bila že pozna ura in v sprednjem skladiščnem prostoru ni bilo več kruha. Zadaj, pri pečeh, so čistili peki, zgoraj pa nekaj žensk, ki so se že pripravljale domov po nočnodnevnem delu. Povprašal sem po Eriki, pa so me napotile na dvorišče, ki je zdaj gradbišče.

V začasni pisarni mariborskega Gradisovega tozda sem jo našel, med pogovorom z gradbinci. Beseda je tekla o zidavi novega dela, pravzaprav prizidka pekarne na Rogozniški ulici, ki v teh dneh že kaže pravo podobo. »Kmalu bo nared in vanj bomo preselili del peke kruha in pekovskega peciva,« pravi s sijočimi očmi ekonomistka Erika Mihelač, direktorica tozda, in mimogrede poje preostanek jabolka, svoje malice.

– Bo zato ptujski kruh odslej dražji, sem se pošalil...

»To pa ne, samo razmere za delo pekov bomo precej izboljšali. Sedanje so slabe. Nekako smo le zbrali toliko denarja, da bomo obnovili stare prostore, toda odrekanja za tako naložbo niso majhna. V te prostore bomo začasno preselili tudi peko slaščičarskega peciva iz obrata v središču mesta. Ta bo na vrsti za prenovo prihodnje leto. Že nekaj let se trudimo, da bi si olajšali delo. Pekarno v Kidričevem smo že obnovili, peki imajo zato zdaj manj nočnega dela.«

O resnično nemogočih delovnih razmerah sem se kasneje prepričal v obratu, v katerem delajo slaščičarsko pecivo. Ozek in teman prostor, natrpan z nekaj stroji za mešanje testa in drugih sestavin peciva, dve ali tri peči in velika gneča. Ženske, večina med njimi so mladenke, ročno izdelujejo čajno pecivo. Vsak keks posebej namažejo z nadevom, »zlepijo« in vlagajo v lične valjaste škatlice. Delajo stoje, po končanem delovniku pa se ne morejo niti oprhati, kajti v edinem prostoru je samo umivalnik.

– Na Ptuju vas poznajo kot dolgoletno sindikalno delavko, ste članica republiškega sveta zveze sindikatov in članica sveta za vprašanja delitve po delu in rezultatih dela. Kako krmarite med sindikalnimi zahtevami in direktorskimi možnostmi?

»Ni preprosto, čeprav si prizadevam, da bi bili peki in slaščičarke za svoje delo pošteno plačani. Pred leti so bile velike razlike, zdaj so se zmanjšale. Zdaj oboji zaslužijo okoli 600 tisočakov. Seveda pa to ni veliko za tako naporno delo. Poglejte, večina dela v nočnih izmenah. Prvi pridejo na delo že ob 22. uri zvečer, nekateri ob dveh ponoči, zadnja izmena pa ob petih zjutraj. Z obnovitvijo pekarne bodo odpravili tisto vmesno izmeno, končno jo imenujemo.«

– Kaj pa odpravljanje nočnega dela žensk...?

»V treh pekarnah našega tozda so zdaj zaposleni v glavnem moški, predvsem pri tistih delih, ki jih opravljamo ponoči. Nočno delo žensk je le še izjema, ne pravilo.«

– Koliko kruha spečete?

»Napečemo okoli 3600 ton kruha in pekovskega peciva, pa še približno 80 ton slaščičarskega peciva na leto. Z njim oskrbujemo vse trgovine v naši občini, med njimi tudi štiri lastne.«

– In kaj pravite peki o nedavnih podražitvah kruha?

– Ogorčeni smo nad nesmisli naše vlade. Pek mora znati ceniti kruh, saj je vanj vložil tudi svoje delo. Toda to, kar se dogaja zdaj, presega vse mere zdravega razuma.«

– Kdo je kriv?

»Krivca lahko pokažemo. V Beogradu je. Toda nelogično je, da se o ceni kruha odloča tam, na vrhu. Žal je razvitost republik in pokrajin tako različna, da je povsem drugačna tudi socialna sestava prebivalcev denimo v Makedoniji ali Sloveniji. Zato bi morali o ceni kruha odločati v republikah.«

– Se boste v republiškem svetu zveze sindikatov o tem kaj pogovarjali?

»Vsekakor; upam, da beseda o tem stekla že na prvi seji, ki bo najbrž kmalu. Menim, da bi morali v sindikatih dosledno zahtevati, da se vsem zaposlenim delavcem zagotovi takšen osebni dohodek, s katerim bodo za normalno opravljeno delo lahko kupili zase in svoje otroke pošten hlebec kruha. Pri tem ni pomembno, kakšna je cena kruha. Ta mora biti seveda takšna, da z njo pokrijemo vse stroške.«

– Kolikšni so ti stroški pri najcenejšem kruhu?

»Za kilogram osnovnega polbelega kruha iz moke tipa 850 znašajo stroški sedaj približno 1200 dinarjev. Ker ga prodajamo po 380 dinarjev, moramo izgubo, ki nastane zaradi razlike med »določeno« in proizvodno ceno, pokriti z višjimi cenami drugih vrst kruha. Naslednji najcenejši kruh, ki ga pečemo iz mešanice več vrst moke (prekmurski kruh), stane že 2100 dinarjev.«

– Koliko pa spečete tega najcenejšega kruha?

»Toliko, kot je s predpisom od 1. septembra naprej določeno, torej 30 odstotkov. Pri peki približno 10 ton na teden je to tri tone. Z njim najprej oskrbimo šole, vzgojno varstvene ustanove, bolnišnico, dijaške domove, preostanek pa gre v trgovine.«

– Torej v trgovinah ni dovolj najcenejšega kruha?

»Težko je reči, ali ga je dovolj. Bolj boleča je druga plat medalje, kajti podražitev je tudi pri nas povzročila veliko nejevolje in različenosti med ljudmi, več škode kot koristi. V trgovini se kupci prepirajo, čakajo v vrsti (kar se doslej ni še nikoli dogajalo). Včasih smo imeli predpis, da se pšenice ne sme uporabljati za živinsko krmo, zdaj pa se dogaja še večja packarija. Pšenica, oplemenitena z delom mlinarjev in pekov, je »najcenejše« krmilo. Tako se dogaja, da najcenejši kruh v trgovini kupujejo tisti, ki ga zares morajo, saj za dražjega preprosto nimajo denarja, po drugi strani pa tudi kmetje za krmo živali.«

– Ste kaj storili, da do takih anomalij ne bi prihajalo?

»Ne, ker ni v naši moči. Omejili smo sicer prodajo, tako da posamezen kupec v naši trgovini lahko kupi največ dva kilograma, v drugih trgovinah pa tri kilograme osnovnega polbelega kruha. Trgovci pa ne morejo in ne smejo razlikovati med kupci. Čeprav poznajo vse svoje stalne stanke, ne smejo delati razlik, čeprav vedo, kdo je poceni kruha najbolj potreben. Ena naših trgovk je že bila kaznovana, ker je pod pultom skrivala nekaj cenejšega kruha za tiste, ki dražjega ne morejo kupiti...«

– Se podražitve drugih vrst kruha poznajo pri prodaji?

»Vsekakor, saj je samo pri pekovskem pecivu (žemlja ipd.) prodaja upadla za 20 odstotkov. Zanimivo je, da ob petkih in sobotah pečemo veliko boljših vrst kruha. Tak kruh je trajnejši, zato ob vikendih zelo malo ljudi kupuje polbeli osnovni kruh. Zgodilo se je že, da je nekega petka ostal na policah, ker je njegova trajnost omejena. Imenujemo ga enodnevni kruh. Še bolj pa bode v oči podatek, da tega kruha tudi ob petkih prodamo več tam, kjer ga uporabljajo za krmo.«

– Ptujska občina spada med kmetijske; nekoč so kmetje kruh pekli sami, ga bodo zdaj spet?

»To se že dogaja. Naša proizvodnja kruha se občutno zniža pozimi, ko se konča delo na polju in imajo kmečke gospodinje na voljo več časa. Del pšenice, ki jo pridelajo, si obdržijo zase, jo zmeljejo in iz moke, ki je odlične kakovosti, pečejo domači kruh.«

– Kakšna pa bo po vašem mnenju usoda cene kruha jeseni?

»Menimo, da bo proizvodnja ponovno narasla, vsaj po dosedanjih izkušnjah sodeč. Pričakujemo, da bo s 1. oktobrom prešla pristojnost določanja cen na republiško raven in prav bi bilo, da bi povečali regres za moko tipa 850. Pri tem, ko kritiziramo ceno pšenice, pa pozabljamo, da mora mlinar kupiti toliko pšenice, da je bo imel za vse leto dovolj na zalogi. Denar si mora sposoditi, zanj pa plačati nerealno velike obresti. Poleg tega je obremenjen še z velikimi revalirizacijskimi stroški. Mislim, da bi bilo najbolj pametno, ko bi republiške rezerve odkupile vso pšenico, potem bi mlinarji in peki lažje »dihali«. Tudi v sindikatih bi se morali zavzemati za tak način reševanja težav, sicer se bo tragična zgodba o kruhu ponavljala.«

– Ponavljanja pa imajo delavci dovolj, zato ste se v zvezi sindikatov odločili za prenovo. Toda slišati je, da vam na Ptuju mladinci »ponujajo« drugačno rešitev – neodvisne sindikate?

»Vprašanje je, kdo so ti mladinci, ki so sprožili takšno pobudo. Če so zaposleni in nezadovoljni s sindikatom, bi to še nekako lahko razumeli. Toda najbrž gre za mlade, ki nimajo delovnih izkušenj, ki so morda nezadovoljni in razočarani nad svojo neperspektivno usodo. Očitno je, da ne poznajo programa zveze sindikatov, pa tudi o tem, kaj delajo sindikati po svetu, ne vedo veliko. Mislim, da je takšno pobudo lahko sprožila le neodgovorna skupina mladih, ki se skuša uveljaviti in izkoristiti krizni položaj. Vedo, da lahko naletijo na odprta vrata pri nezadovoljnih delavcih, ki so voljni poslušati vsakogar, ki jim obljubi večje plače.

Po razširjeni seji republiškega sveta smo se na Ptuju odločili, da bomo obiskali vse osnovne organizacije sindikata, ne samo zaradi obiska, temveč predvsem zato, da delavce iz prve roke seznanimo z delom in nedelom občinskega in republiškega sindikata. Le tako bomo lahko pravi sindikat delavcev. Zato je važno govoriti o prenehanju avtomatizma pri včlanjevanju v zvezo sindikatov, saj bi morali že ob sprejemu vsakega delavca seznaniti s pravicami in dolžnostmi člana, s statutom in programom. To pa je praznina, ki nam jo tedaj mnogi očitajo.«

Sašo Novak

ZA VSAKOGAR NEKAJ

Knjiga zgodb o rešenih zavezniških letalcih.
Samo na območju Slovenije so naši ljudje rešili več kot 400 zavezniških letalcev, od tega večji del Američanov.

Cena 29.000 din.

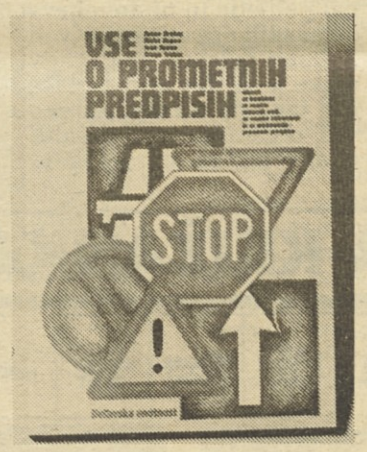

Učbenik za kandidate za voznike motornih vozil, za inštruktorje in za predavatelje.

Cena 35.500 din.

Knjiga o vzdrževanju, negovanju in popravljanju avtomobila. Več kot 500 strani velikega formata s 600 ilustracijami. S knjigo boste prihranili čas in denar.

Cena 98.300 din.

Vse tri knjige lahko naročite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43. Telefon 318-855, 320-403.
PRI NAROČILU DVEH ALI TREH NASLOVOV 10% POPUSTA, sicer pa POPRAVI SVOJ AVTO lahko plačate v treh obrokih, prav tako velja plačilo v treh obrokih za vse tri naslove.
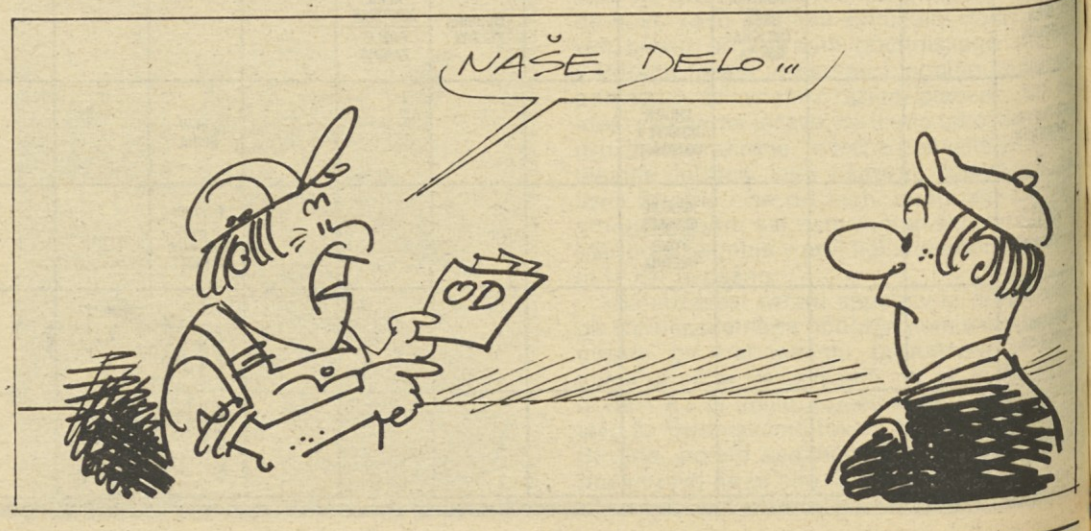
LIPE SVIDER: ARTIKEL BREZ VREDNOSTI